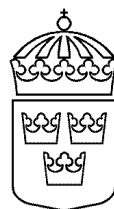

Riksdagens protokoll

2000/01:108

Torsdagen den 10 maj

Kl. 12.00 – 17.38

Protokoll
2000/01:108

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 4 maj.

2 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.

Talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2000/01:134 Förslag till rådets förordning om stadgar för och finansiering av europeiska politiska partier *KOM (2000) 898* till konstitutionsutskottet

2000/01:135 Ändrat förslag till Europaparlamentets och Rådets beslut om upprättande av en lista över prioriterade ämnen på vattenpolitikens område *KOM (2001) 17* till miljö- och jordbruksutskottet

2000/01:136 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om rapportering av händelser inom civil luftfart *KOM (2000) 847* till trafikutskottet

3 § Brottsoffer

Brottsoffer

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2000/01:JuU20
Brottsoffer (prop. 2000/01:79).

Anf. 1 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! I detta betänkande behandlas en av rättsväsendets allra viktigaste frågor, nämligen brottsoffrens situation. Att minimera antalet brottsoffer är den viktigaste insatsen som kan göras. För varje brott som *inte* begås får vi minst ett brottsoffer mindre.

Den viktigaste brottsförebyggande faktorn är, som jag tror att alla kan stryka under, fungerande familjer. Föräldrarna måste alltid ha huvudansvaret för att barn och ungdomar lär sig att respektera andra människor till liv och lem, andra människors känslor och andra människors egendom. Familjen måste kunna fungera som en frontlinje mot missbruk och kriminalitet.

Även skolan är viktig. Skolan har två viktiga uppgifter. En uppgift är naturligtvis att ge goda kunskaper. Från brottsförebyggande synpunkt är det förödande att så många elever i dag lämnar skolan med bristfälliga kunskaper och dåliga betyg. Men det är också mycket viktigt, och faktiskt en förutsättning för att kunna lära sig något, att eleverna tidigt får lära sig det vi förr kallade för ordning och uppförande. Skolans personal måste direkt ta tag i uppdykande problem, redan innan de vuxit sig alltför stora.

Utskottsmajoriteten konstaterar på s. 9 i betänkandet att "det inte behövs några åtgärder från riksdagens sida med anledning av motioner som tar upp rättsväsendets betydelse för brottsoffren, behovet av ett gott bemötande, myndighetssamverkan och internationella åtaganden".

Fru talman! En fungerande rättsstat är det allra viktigaste för brottsoffren. Det innebär naturligtvis att brott förebyggs och förhindras men också att begångna brott klaras upp, att tiden mellan brott och påföljd är kort. Vi måste ha ett påföljdssystem som fungerar och som accepteras av medborgarna. Verkställigheten av straff måste ske på ett sätt som inte äventyrar brottsoffrens tilltro till rättsväsendet. Så är inte alltid fallet i dag.

Sedan regeringsskiftet 1994 har rättsväsendet drabbats av kraftiga neddragningar. Allra hårdast drabbad är polisen. Att utreda ett brott, gripa och lagföra gärningsmannen och möjliggöra en skadeståndstalan för målsäganden är fortfarande rättsväsendets första och viktigaste skyldighet gentemot brottsoffren. Trygghet för brottsoffren förutsätter att polisen snabbt kan rycka ut och vara på plats strax efter det att ett brott har begåtts samt att anmälningar behandlas så att både offret och anhöriga känner att någon faktiskt bryr sig.

För ett par veckor sedan fanns följande uppgifter i en av våra Blekingetidningar. Av de ca 500 anmälda brotten i Ronneby hitintills i år hamnade mer än var tredje, eller exakt 37 %, omedelbart i polisens arkivkorg. Enligt polisen beror det på att konkreta spår och spaningsuppslag saknas men även på bristande resurser. Det handlar framför allt om stöld och inbrott. Jag inser att det kan vara mest effektivt att direkt skriva av en del av brotten, men för allmänheten och naturligtvis för brottsoffren är det viktigt att i alla fall försöka hitta den skyldige gärningsmannen.

Ronneby är naturligtvis inget undantag. Så här är situationen hos flertalet polismyndigheter i Sverige.

Den 26 januari i år presenterade Polisförbundet en undersökning som genomförts bland 243 slumpvis utvalda närpoliserna runt om i Sverige. Över hälften av de tillfrågade poliserna uppgav att de arbetade 25 % eller mindre av sin arbetstid som närpolis. 80 % av poliserna uppgav att de inte kunde fullfölja sitt närpolisuppdrag på grund av arbetssituationen.

Rapporten är en dyster läsning, och den är värd att ta på största allvar. Det är inte bara det minskade antalet poliser som är problematiskt. Den allt högre medelåldern gör sig nu påmind genom fler sjukskrivningar och att allt fler inte kan jobba natt. Kostnaderna för socialdemokraternas besparingar på polisen får i dag bäras av ett ökat antal brottsoffer. I landet med världens högsta skatter håller skyddet för liv och egendom på att bli en klassfråga. Den som har råd kan anlita vaktbolag.

Fru talman! Innan jag kort kommenterar några av våra övriga reservationer vill jag yrka bifall till reservation nr 1 samtidigt som jag vill tala om att vi givetvis står bakom samtliga moderata reservationer och det särskilda yttrandet.

Samstämmiga uppgifter från aktörer inom rättsväsendet vittnar om att förekomsten av hot och våld mot vittnen har ökat markant. Mycket tyder också på att våldet och hoten fått en allvarigare karaktär och att det i flera fall har lett till att den hotade inte har vågat ställa upp som vittne. Detta är ett mycket allvarligt hot mot rättsstaten.

Verksamheten med vittnesstöd är därför välkommen och bör intensifieras. Men ett program att ge stöd till vittnen vid tingsrätter och övriga domstolar löser inte problemet med de vittnen som skräms till tystnad redan innan ärendet har gått så långt att det ska tas upp vid en huvudförhandling. Samhället måste med kraft bemöta de personer som genom våld eller hot om våld hindras att rättegångar kommer till stånd.

Fru talman! Ett år har snart gått sedan riksdagen beslutade att straffvärdet för övergrepp i rättsak bör vara lika högt som straffvärdet för mened. Men regeringen har ännu inte återkommit med förslag i enlighet med riksdagens beslut. Det är faktiskt lite förvånande att regeringen under ett riksmöte inte hinner färdigställa en lagändring av en så förhållandevis enkel natur som det här handlar om. Ett förslag till lagändring i enlighet med riksdagens beslut borde kunna läggas fram inom den närmaste tiden.

Fru talman! Vi anser att förslagen i propositionen underskattar kostnaderna för bl.a. Brottsoffermyndigheten och vittnesstöd.

Brottsofferfonden utgör en viktig resurs för brottsoffren och de ideella föreningar som arbetar med brottsofferfrågor. Vi har sedan länge föreslagit att fångarna genom ett 20-procentigt avdrag på arbetsersättningen ska ytterligare bidra till finansieringen av Brottsofferfonden. Det här förslaget drevs igenom under den borgerliga regeringstiden men har sedan avskaffats. Avdraget ska, som tidigare, framgå av fångarnas lönebesked. Enligt vår uppfattning finns det en betydelsefull pedagogisk poäng med denna ordning eftersom den dömde faktiskt regelbundet påminns om att han betalar till Brottsofferfonden. Samtidigt skulle denna åtgärd bidra till en ytterligare förstärkning av kvinnojourer och andra verksamheter som i dag erhåller stöd från Brottsofferfonden. Brottsoffren får härigenom en indirekt upprättelse samtidigt som ytterligare resurser görs tillgängliga för brottsofferinsatser. Vi har ingen reservation på denna punkt, men jag tar tillfället i akt att framföra vår uppfattning. Den är viktig.

Fru talman! Den som bryter mot ett besöksförbud ska enligt vår uppfattning kunna övervakas med elektronisk fotboja. Härigenom tydliggörs att det är mannens rörelsefrihet som ska begränsas, inte kvinnans. Åtgärden skulle vara ett tydligt stöd för brottsoffret – den förföljda kvinnan. Det finns väl fungerande teknik att använda, vilket innebär att det inte finns några praktiska hinder mot att inleda en försöksverksamhet.

Regeringen säger sig utreda de rättsliga förutsättningarna. Arbetet med detta sägs pågå inom Justitiedepartementet. Jag kan bara konstatera att trots att både den nuvarande och den förra justitieministern haft god tid på sig får vi fortsätta att vänta på ett förslag. Frågan är, som jag ser det, tydligen inte speciellt prioriterad på Justitiedepartementet. Samtidigt

kan jag dock konstatera att en riksdagsmajoritet här i går godkände att långtidsdömda fångar ska kunna avtjäna sista delen av sitt fängelsestraff med elektronisk fotboja.

Fru talman! Avslutningsvis vill vi att det införs en rätt för målsägaren att uttala sig under huvudförhandlingen. Detta är viktigt för balansen i rättegången. Erfarenheter både från Malexanderrättegången och från brandrättegången i Göteborg talar för denna förändring. Vi föreslår därför att en sådan rättighet skrivs in i rättegångsbalken. Regeringen bör därför, enligt vår uppfattning, presentera ett förslag till riksdagen om att göra brottsoffrets berättelse till en naturlig del av den svenska brottmålsprocessen.

Anf. 2 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Fru talman! Jag kan skriva under på Jeppe Jonssons inledande ord om vikten av att det begås färre brott, om familjens brottsförebyggande betydelse etc.

Det här betänkandet bygger dels på regeringens proposition *Stöd till brottsoffer* och motioner som väckts med anledning av propositionen, dels på motioner väckta under allmänna motionstiden förra året. Vi kristdemokrater är i grunden positiva till regeringens förslag och till det betänkande som nu är uppe till debatt. Dock finns vi med på en del reservationer, och om dessa vill jag här nämna något.

I Förenta nationernas deklaration om brottsoffers rättigheter från 1995 anges vissa grundläggande principer som ska gälla för brottsoffer. Det handlar bl.a. om rätt till skadestånd från gärningsmannen och från staten samt rätt till erforderlig medicinsk, psykologisk och social hjälp. I deklarationen anges bl.a. att brottsoffren ska behandlas med respekt och medkänsla samt skyddas av rättsordningen. Vidare framgår att system ska skapas så att brottsoffren snabbt och enkelt får gottgörelse.

Utskottsmajoriteten menar att FN-deklarationen i allt väsentligt följs. Verkligheten ser dock annorlunda ut. Om jag börjar med påståendet att brottsoffren snabbt och enkelt ska få gottgörelse räcker det med att erinra om att Brottsoffermyndigheten ständigt misslyckas med att nå det av regeringen uppsatta verksamhetsmålet, dvs. att minst 70 % av brottskadaärendena ska handläggas inom tre månader med bibehållen kvalitet. Vidare saknar vart tredje brottsoffer, när polisutredningen är färdig och rättegången avslutad, förtroende för rättsväsendet.

Enligt brottsforskaren och doktoranden i psykiatri Magnus Lindgren, som på uppdrag av Rikspolisstyrelsen, Riksåklagaren och Domstolsverket undersökte frågan 1999, var bristande information det allvarligaste problemet. T.ex. fick 60 % av de tillfrågade ingen information om brottsofferjourernas verksamhet. Detta är helt oacceptabelt. 42 % fick aldrig information av polisen om att de hade rätt att få veta vad som hänt i ärendet. På frågan om man skulle anmäla en liknande händelse i framtiden svarade var fjärde person att man var osäker eller ej visste, medan så många som var sjunde person svarade nej.

Fru talman! Mot denna bakgrund får man ge uttrycket ”i allt väsentligt” en generös tolkning om man som utskottsmajoriteten vill hävda att Sverige i allt väsentligt följer FN-deklarationen om brottsoffers rättigheter.

Lindgrens utredning visade också att 68 % av de tillfrågade kom i kontakt med åklagare först på rättegångsdagen. Majoriteten av brottsoffren var missnöjda med detta och hade önskat att få träffa åklagaren tidigare. Nu inför regeringen en skyldighet för åklagaren att informera målsäganden om beslut att väcka åtal fattats. Vi kristdemokrater förutsätter att detta då kommer att leda till en tidigare kontakt mellan åklagare och målsägande. Därmed tas ett litet steg i riktning mot att bättre efterleva nämnda FN-deklaration, vilket vi naturligtvis tycker är positivt.

Regeringen anför i propositionen att de rättsvårdande myndigheternas skyldighet att ge information till dem som utsatts för brott har skärpts vid flera tillfällen under senare decennier. Trots det konstateras att olika undersökningar visar att det ändå finns brister i hur rättsväsendet fullgör denna skyldighet. Regeringen framstår som medveten om de uppenbara brister som finns, samtidigt som man i propositionen säger: "Information till dem som utsatts för brott är av utomordentligt stor vikt."

Jag upprepar: av utomordentligt stor vikt.

Fru talman! Det kan inte sägas så värst mycket starkare.

Mot denna tydligt tecknade bakgrund är regeringens passiva hållning i frågan förvånande, en hållning som även utskottsmajoriteten gjort till sin. Betänk att tidigare nämnda utredning visade att över hälften av alla brottsoffer ej fått någon information om brottsofferjourernas verksamhet, trots att förundersökningskungörelsen säger att polisen redan i dag ska informera därom!

För brottsoffren kan sådan information utgöra skillnaden mellan ingen hjälp alls och ett välbehövligt stöd som kan hjälpa den drabbade att snabbare bli rehabiliterad efter den kränkande och traumatiska upplevelse som det ofta innebär att bli utsatt för ett brott. Därför har Brottsofferjourernas riksförbund vänt sig till regeringen med önskan om att polisens informationsskyldighet ska förtydligas. Regeringen har visserligen aviserat en förordningsändring, men av vad som framgår av propositionen finns det risk att det ej blir några avsevärda förbättringar.

Varför denna senfärdighet? Varför har det varit omöjligt att presentera denna ändring i samband med att propositionen lämnades? De rådande bristerna har ju regeringen känt till ett bra tag.

Utskottsmajoriteten är följsam. Med drag av besserwissermentalitet slår man helt sonika fast att frågan om polisens informationsskyldighet ej lämpar sig för några generella uttalanden från riksdagen. När nu dessa graverande missförhållanden rått under flera år, till men för brottsoffren, är det svårt att se det olämpliga i att folkets valda ombud reagerar för att få en förbättring till stånd.

Vi har med anledning av regeringens proposition varit i kontakt med den person i min hemstad Vänersborg som kan sägas vara föreståndare för brottsofferjouren för Vänersborg och Södra Dal. Han – för det är en man – är även regionsamordnare för brottsofferjourerna i Västra Götalands län. Av honom fick jag veta att Brottsofferjourernas riksförbund gärna ser en skärpning av polisens informationsskyldighet som går ut på att polisen alltid, såvida det inte är omöjligt eller olämpligt, ska fråga brottsoffret om han eller hon vill ha kontakt med en stödorganisation – en formulering som vi också hade med i ett av våra motionsyrkanden.

Med samme person hade jag i höstas ett längre och mycket intressant samtal om brottsofferjourernas problem och bekymmer. När jag avslu-

tade samtalet med att fråga honom vad han med tanke på verksamheten önskade mest av allt svarade han inte, som jag förväntade mig, mer pengar och resurser. Nej, han svarade helt enkelt: att vi blir så kända att alla som behöver vår hjälp vet att vi finns.

Ett sätt att nå dit, fru talman, är att polisens informationsskyldighet skärps. Därför menar vi kristdemokrater, tillsammans med Centern och Folkpartiet, att polisen när man kommer i kontakt med brottsoffer bör åläggas en skyldighet att fråga den brottsdrabbade om han eller hon vill komma i kontakt med en brottsofferjour eller liknande organisation. På så sätt slipper man ifrån det problem med sekretess som uppkommer ifall polisen skulle åläggas att i stället informera stödorganisationer om brottsoffret.

Moderaterna har i det här fallet valt att lägga fram ett särskilt yttrande där man säger att man inte är beredd att nu förorda en mer detaljerad författningsreglering av polisens agerande gentemot målsägandena. En liten stilla undran av närmast retorisk karaktär från min sida kan då vara: När är moderaterna beredda att författningsreglera? Måste missförhållandena först bli än värre?

Regeringen har antagit en strategi för hur man ska förverkliga barnkonventionen. Trots det återstår en rad åtgärder för att förbättra barnens situation. Det är hög tid att se över hur vi kan hjälpa barn som utsatts för brott. Står dessutom barnet i beroendeförhållande till brottslingen krävs extra insatser. Barn kan inte värja sig som vuxna kan. Barn kan inte välja sin värld. Att utsättas för brott är en skrämmande upplevelse, som ej sällan lämnar bestående men. Det är därför oerhört viktigt att det barn som utsatts för brott bemöts av personal som är van att uppfatta barns språk, signaler och behov.

Socialtjänsten, polisen och åklagaren måste få adekvat utbildning och stöd i sitt arbete. Barn har ibland svårt att uttrycka i ord vad de varit med om. Det händer att en fullständig bild av händelseförloppet kommer fram först efter åtskilliga samtal. Ett fåordigt och motvilligt svar får därför inte sätta barns trovärdighet på spel. Alla som i sitt arbete eller uppdrag kommer i kontakt med barn som utsatts för brott behöver ha förståelse för de särskilda förutsättningar som gäller. Barn som brottsoffer har rätt till en högkvalitativ och säker rättslig behandling.

I enlighet med det sagda i denna del har vi tidigare hävdat att reglerna om förhör med barn bör ändras så att barn i högre utsträckning kan förhöras vid fler än ett tillfälle. Därför är det positivt att Kommittén mot barnmisshandel har föreslagit det.

Dock kan vi inte godta de tempoförluster som nu uppkommer i och med att det är ett år sedan kommittén lade fram förslaget, samtidigt som regeringen ej verkar ha några planer på att göra motsvarande ändring i förundersökningskungörelsen. Av den anledningen vill vi att regeringen av riksdagen får i uppdrag att genomföra den ändring som kommittén föreslagit.

Rättsväsendet är beroende av att människor vågar vittna om det de varit med om. Många gånger är det sådana uppgifter som faller avgörandet i brottmål. Under de senaste åren har diskussionen förts angående bemötandet av målsägande och vittne vid domstolarna. Alltför många domstolar saknar i dag anpassade lokaler för dessa kategorier. Vi kristdemokrater har tidigare krävt att lokalerna i domstolarna bör vara så

utformade att de brottsdrabbade under ett förhandlingsuppehåll erbjuds möjlighet att vistas i rum som är avskilda från den misstänkte och dennes vänner eller anhöriga.

Vidare bör förhandlingarna anpassas och föras under former som ej kan anses kränkande för målsäganden.

Regeringen säger i propositionen att vittnesstöd ska finnas vid samtliga tingsrätter och hovrätter inom tre år. Vi välkomnar regeringens arbete med att utveckla vittnesstödsverksamheten, men vi finner det angeläget att driva upp tempot så att målsättningen i stället är att dylikt stöd ska finnas vid domstolarna inom ett år.

Vittnesstödsverksamheten kan bidra till att minska obehaget och rädslan för att berätta om det som hänt. Erfarenheter visar att vittnesstödet fungerat bra och uppskattas av de rättsvårdande myndigheter som berörs.

Det är också positivt att regeringen påpekar att uppbyggnaden av verksamheten ska ske i samråd med Brottsofferjourernas Riksförbund och andra berörda ideella organisationer som besitter mycket kunskap väl värd att tillvarata.

Till sist, fru talman, resursfrågan. Jag nämnde tidigare i mitt inlägg min kontakt med regionsamordnaren för brottsofferjouren i Västra Götaland. Han berättade att man nu håller på med rekrytering av personer för vittnesstödsverksamhet vid tingsrätterna i Vänersborg och Trollhättan. Ett trettiotal personer ska utbildas. I Vänersborg börjar man i september, medan utbildningen redan är i gång i Trollhättan.

Båda domstolarna har uttryckligen förklarat att man inte har någon möjlighet att inom ramen för sina anslag betala något av kostnaderna för den nya verksamheten. En av lagmännen uttryckte t.o.m. sin oro över att man kanske måste betala dubbelt porto om man måste lägga in ett informationsblad med kallelsen till vittnet. Det säger inte så lite om domstolarnas ekonomiska situation.

Regeringen är villig att avsätta medel för att stimulera igångsättande av vittnesstödsverksamheten vid de tingsrätter och hovrätter som i dag saknar denna verksamhet. Däremot är man inte beredd att fortgående stödja vittnesstödsverksamheten ekonomiskt, och det är oroande. Vittnesstödsverksamheten får inte haverera på grund av bristande resurser. Liksom Domstolsverket gjort i sin remiss vill vi påpeka att det är angeläget att verksamheten får en lämplig finansiell lösning. Frågan om kontinuerligt ekonomiskt stöd till vittnesverksamheten måste ses över.

Också kommunerna kommer att behöva ökade resurser med anledning av den tydligare regleringen i socialtjänstlagen. Regeringen föreslår att socialnämnden ska verka för att den som utsätts för brott och dennes anhöriga får stöd och hjälp. Enligt ett förslag till ändring av nämnda lag ska socialnämnden särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp i hemmet kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation.

Lagändringen innebär att det klart framgår att socialnämndens ansvar utökas till att omfatta alla brottsoffer. Vi kristdemokrater tillstyrker förslaget, men vill samtidigt påpeka att det i praktiken med all sannolikhet kommer att medföra ökade kostnader för kommunerna, eftersom syftet med lagändringen rimligen måste vara att kommunerna ska göra något mer än de redan gör.

Regeringen ämnar låta Socialstyrelsen disponera sammanlagt 1,5 miljoner kronor för att kunna bedriva ett utvecklingsarbete till stöd för socialtjänsten i dess arbete med brottsofferfrågor men tar i övrigt inte upp ett ökat resursbehov för kommunerna. Det är något oroande.

När det slutligen gäller ekonomisk ersättning till enskild som fått fingeerade personuppgifter delar vi Rikspolisstyrelsens oro över att den aktuella ersättningen ska komma att belasta polisväsendets anslag. Vi utgår från att den ekonomiska frågan löses under den fortsatta beredningen av den nationella handlingsplanen för skydd av bevispersoner.

Fru talman! Regeringen bör ges i uppdrag att i det fortsatta budgetarbetet beakta vad vi här anfört när det gäller resursfrågan. Vi kristdemokrater står naturligtvis bakom de reservationer där vi finns med, men för att måna om tiden nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation nr 7.

Anf. 3 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Många har väntat, och väntat länge, på att denna proposition skulle komma. De personer som utsatts för brott har faktiskt fått en undanskymd plats, de har varit bortprioriterade. Det finns all anledning att fokusera på brottsoffret, som i den här debatten. Här måste vi alla göra vårt bästa för att få brottsoffret i fokus.

Ofta upplever brottsoffren att de inte får den hjälp av samhället som de behöver och har rätt till. Undersökningar och dialoger som jag har haft med medborgarna visar att många brottsoffer saknar förtroende för rättsväsendet efter rättsprocessen, efter polisutredningen, efter rättegången.

Många offer säger också att de inte skulle bry sig om att göra en ny anmälan om en liknande händelse inträffade igen. De orkar inte. De tycker att det är meningslöst. De känner obehag och upplever hot. Det gäller både de anmälda brotten och det mörkertal som finns när det gäller de oanmälda brotten. Hur stort det är vet vi inte.

Det har vidtagits många bra åtgärder, och det finns många bra förslag. Men det viktigaste är att den enskilde kan känna att det har vidtagits konkreta åtgärder i vardagen. Det får inte bara bli pappersprodukter.

Det pratas om samverkan mellan myndigheter, utbyte av erfarenheter och kunskap. Det är väldigt viktigt. Det har vi tagit upp vid många olika tillfällen, liksom bemötandet, som är otroligt viktigt. Särskilt viktigt är det med tanke på de personer som har svårt att föra sin egen talan.

Jag vill lyfta fram ett praktiskt exempel, nämligen utvecklingsstörda kvinnor som har blivit utsatta för våld, oftast av vårdare. Finns det kunskap hos de rättsvårdande myndigheterna om hur man ska bemöta just denna grupp människor?

Jag var i förra vecka på ett seminarium hos den grupp som har hand om omsorgstagare. De säger att rättsväsendets kunskap om förståndshandikappets innebörd är bristande, likaså när det gäller rättsväsendets kunskap om LSS-lagen. Det tycker jag är viktigt att vi tar till oss.

Kan kvinnor som har utsatts för våld, dessa brottsoffer, känna sig trygga? Samhällets mål måste vara att införa en nollvision för våld mot kvinnor och barn. Det anser vi i Centerpartiet. Man kan ställa sig frågan: Fungerar besöksförbud? Finns det tillräckligt med larmpaket och andra hjälpmedel? Fungerar omhändertagandet av och stödet till barnen? Det är otroligt viktigt att observera, behandla och stödja barn som ser sin mamma bli slagen, med de psykiska konsekvenser som det får. Över

huvud taget har barn särskilda behov som måste beaktas i hela rättsväsendet, inte minst utifrån brottsofferperspektivet.

Vi har inte nått ända fram när det gäller kvinnor och barn som har blivit utsatta för våld, men vi har nått en bit. Jag vill säga att kvinnojourerna och frivilligorganisationerna gör ett fantastiskt arbete och även på många håll de rättsvårdade myndigheterna. Men de känner att de inte räcker till, och ibland räcker inte resurserna till, utan man måste prioritera även om detta oftast ligger högt på listan.

Kvinnor som brottsoffer ska inte behöva lämna sitt hem. Det borde vara förövaren som gör det, och det har vi sagt tidigare från talarstolen.

När det gäller förslaget om utökade möjligheter att förordna målsägandebiträde tycker jag att det är bra, men jag skulle vilja att det även gällde stödpersoner, t.ex. dem som finns inom omsorgsverksamheten och som nu har eget boende. FUB har börjat utbilda stödpersoner på vissa ställen. Men hur känner sig omsorgstagarna? De är utlämnade när de ställs inför polisen, domstolen eller åklagaren och behöver det här särskilda stödet. Stödpersoner måste garanteras ersättning av statliga medel.

Man kan också ställa sig frågan: Hur mycket orkar frivilligorganisationen med? Vi får vara rädda om dem, de gör ett ovärderligt arbete. Vi måste ha detta med oss i alla situationer där frivilliga ställer upp.

Sedan vill jag lyfta fram frågan om vittnesstöd. Vittnenas betydelse i rättsapparaten är stor. Därför måste de få både stöd och skydd. Vittnesstödet utbredning över landet tycker jag är positiv. Jag tycker att det går ganska fort. Därför vill jag säga att brottsofferjourerna har gjort en stor och viktig insats i detta arbete.

När den här organisationen för vittnesstöd har byggts upp över hela landet får det inte ha karaktären av ett projekt med eldsjälar som står och faller med dessa eldsjälar. För att få en långsiktig effekt krävs en statlig administrativ hjälp till de ideella organisationerna. Det hävdar vi från Centerpartiet. Finns det ingen tydlig markering, en spindel i nätet som orkar stödja eldsjälarna och frivilligorganisationerna i deras arbete, är det risk att det faller. Det arbetet är otroligt viktigt. Därför måste det finnas ett statligt administrativt stöd. Det kan sedan utformas utifrån de lokala förutsättningarna, som kan se väldigt olika ut, men det är viktigt att det markeras.

Vi har brottsoffer som utsätts för beväpnade rån som sker i vårt samhälle och som har svårigheter att gå tillbaka till sitt arbete – det kan ta årtal, de kanske aldrig kommer tillbaka. Vi har brottsoffer som blivit utsatta för lägenhetsinbrott där hela huset har vänts upp och ned. Det känns ända in i benmärgen som ett hot mot den enskilda integriteten. Och vi har dem som bara råkat vara i vägen, som fått bilen eller cykeln stulen. Alla dessa brottsoffer måste få det rätta bemötandet. De måste få känna att de rättsvårdande myndigheterna gör allt för att klara upp begånget brott och att det finns resurser för att klara detta. Det känns oroande att höra de signalerna i samhället i dag att det ändå inte händer någonting, att det inte är lönt att anmäla, inte lönt att göra någonting.

Det är viktigt att brottsoffren får rimligt stöd och hjälp och får ersättning för vad skadan har vållat.

Fru talman! Jag yrkar bifall till endast en av reservationerna – det är reservation 3 – men jag står naturligtvis bakom alla våra reservationer i detta ärende.

Anf. 4 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Det är bra att lagen nu i och med förslaget i betänkandet kommer att ge utrymme för brottsoffer att få tillgång till målsägandebiträde avseende samtliga brott där det ingår fängelse i straffskalan. Det blir tydligt och klart. Men från oppositionen har man bara tagit fram allting som fattas och som inte är bra. Det är alltså brister, passivitet och graverande missbelåtenhet.

I och med det här förslaget kommer vi nu ytterligare steg på vägen för att ta till vara brottsoffrens situation. Det måste klart och tydligt sägas härifrån. Speciellt blir dessa regler tydliga och klara när det gäller överträdelse av besöksförbud, där den utsatta kvinnan verkligen är i behov av stöd i rättsprocessen, vilket vi också har pratat om. Men varför har ni inte lyft fram att detta blir mycket bättre? Det är väl så att man måste vikta, tala om saker som är bra och om saker som är dåliga, för annars blir det en väldigt konstig bild av vad vi håller på med här.

Socialtjänsten har enligt betänkandet en viktig roll att spela när det gäller samhällets stöd till brottsoffer. Detta ansvar ska enligt förslaget lyftas fram och förtydligas så att det klart framgår att socialtjänsten har ett ansvar för alla kommuninvånare som har utsatts för brott och som behöver stöd och hjälp. Det är också bra. Men det skulle kunna regleras lite bättre på en punkt. Det är enligt Miljöpartiets uppfattning inte tillräckligt att i paragrafen i socialtjänstlagen skriva att socialnämnden "bör" – alltså ordet "bör" – verka för att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld och andra övergrepp i hemmet får stöd och hjälp att förändra sin situation. Så står det i lagstiftningen sedan 1998. Vi anmärkte redan då på formuleringen och ville att "bör" skulle ersättas av det mer förpliktigande ordet "ska".

När nu regeringen säger sig vilja framhålla socialtjänstens ansvar tycker vi att det vore på sin plats att göra förändringen. Så, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 6, där ordet "bör" föreslås ersättas med "ska".

Anledningen till att ett särskilt omnämnande gjordes speciellt om våld mot kvinnor var att Kvinnovaldskommissionen fann så stora brister i socialtjänstens arbete med frågor som rör våld mot kvinnor att det bedömdes som nödvändigt att klargöra kommunens ansvarstagande i detta hänseende.

Enligt regeringen kvarstår bristerna angående hjälpen till kvinnorna. Naturligtvis ska också barnen till dessa våldsutsatta kvinnor omfattas. De är absolut i behov av hjälp och ska inkluderas i insatserna.

Samtliga här – inte minst kd:s företrädare Vänerlöv och Centerpartiets företrädare – har sagt att barn som ser sin mamma bli slagen måste ha skydd tillsammans med mamman. Men samtidigt kommer det i reservationer, i debatten och i betänkandet hela tiden fram att man tycker att familjen är den bästa brottsförebyggande enheten. Nu säger man att kvinnor och barn måste få hjälp, men det är ju i familjen dessa övergrepp sker. Det måste ni erkänna. Vilken är den farligaste platsen för kvinnor och barn att befinna sig på? Jo, det är i hemmet – i familjen. Det får vi inte glömma bort i den ensidiga propagandan.

Inriktningen på det framtida arbetet – det har redan påbörjats – måste vara att alla myndigheter som bemöter brottsoffer måste ha en beredskap och strategi för hur de bäst ska ta hand om brottsoffer. Hela samhället

ska engageras och inte endast rättsväsendets myndigheter, även om det är självklart. Det ska också ske utbildningsinsatser och forskning. Där är vi på god väg, men det tar alltid lång tid att föra ned information i verksamheten, och det är besvärligt. Men vi har kommit mycket långt på den vägen.

Det är också viktigt att konstatera att brottsoffer inte är en enhetlig grupp utan personer med mycket olika behov.

BRÅ:s alldeles nyutkomna rapport, som jag rekommenderar alla i justitieutskottet att läsa och som heter *Upprepad utsatthet för brott*, ger intressant kunskap.

Att stirra sig blind på statistik och rabbla siffror för att underbygga sina teser, som så ofta förekommer i justitieutskottets debatter, är en liten fälla. Statistik kräver alltid en analys. I BRÅ:s undersökning visar det sig att det ofta är samma personer eller objekt som inom ett år har anmält att de utsatts för flera brott. Studier från andra länder visar exakt samma resultat. Analyserna baseras på polisanmällda brott i två av landets kommuner och omfattar flera olika brottskategorier.

Det som jag har tittat på inför denna debatt är misshandel och hot. I båda dessa kommuner ser man klart att 25 % av dem som har anmält att de är utsatta för något av dessa brott – kvinnor t.ex. – utsätts igen inom ett år för sådana brott. Det är självklart att det ofta är samma man som ständigt angriper kvinnan. Därför blir det många anmälningar.

Det är likadant med unga män som är ute i nöjeslivet och förtär alkohol. Där är det samma personer som återkommer.

Denna analys är viktig att ta med sig inför kommande åtgärder, inte minst när det gäller förslagen gällande de män som inte låter sina kvinnor vara i fred. Det bereds i regeringen för tillfället förslag om hur man ska hindra dem att våldföra sig upprepade gånger.

De unga männen i krogsvängen med alkoholproblem är också en riskgrupp. Det är bekant, men den restriktiva alkoholpolitiken anser jag försvann i och med EU-inträdet. Speciellt moderaterna är ointresserade av att föra en restriktiv alkoholpolitik. Det har direkt samband med dessa brott.

Jag ska slutligen, fru talman, kommentera vad som har sagts här. Gunnel Wallin sade att brottsoffer har en undanskymd plats och att de inte är i fokus samt att det har varit så under lång tid. Men under min tid i riksdagen har det hänt väldigt mycket för brottsoffer. Lagförslag har kommit fram. Vi kan bara ta Brottsoffermyndigheten. Det tror jag är unikt för Sverige. I andra länder finns det inga brottsoffermyndigheter och inget skadestånd. Detta säger jag apropå Vänerlövs tal om hur dåligt det är.

Vi är unika. Vi har kommit väldigt långt. Det är självklart att man alltid kan förbättra; det finns alltid steg man kan ta. Den bästa av världar kan vi inte riktigt uppnå, men vi måste säga att vi har kommit väldigt långt.

Om Gunnel Wallin klagar på att det har gått för sakta, att det inte är bra och att det har varit undanskynt undrar jag vad Centerpartiet gjorde de sex år som man var med i regeringssamarbetet. Då hade man alla chanser att gå fram ännu fortare. Jag tycker att det skulle vara klädsamt om hon också sade det.

Fru talman! Jag har yrkat bifall till en reservation.

Anf. 5 JEPPE JOHNSON (m) replik:

Fru talman! Kia Andreasson säger att vi moderater inte är nöjda med någonting och att vi har reserverat oss för en massa avvikande åsikter. Det är väl rätt och riktigt. Däremot vill jag säga att vi är nöjda med ganska mycket av det som står i propositionen.

Men om vi tittar på s. 9 ser vi att utskottsmajoriteten där skriver att det inte behövs några åtgärder från riksdagens sida med anledning av de motioner som tar upp rättsväsendets betydelse för brottsoffer.

Fru talman! Om inte Kia noterade att jag sade det i mitt första anförande måste jag nu slå fast att ett fungerande rättsväsende är den bästa garantin både för att vi får färre brottsoffer och för att de brottsoffer som finns får upprättelse. Då skulle jag vilja fråga om Kia Andreasson är nöjd med det sätt som t.ex. närpolisen har utvecklats på. Närpolisen hade varit den del av rättsväsendet som naturligtast hade kunnat hjälpa brottsoffer och se till att antalet brottsoffer blev färre.

Den rapport som kom den 26 januari i år från Polisförbundet visar att närpolisreformen har havererat. Delar Kia Andreasson min uppfattning att en fungerande närpolis är viktigt för brottsoffren? Delar Kia Andreasson också min uppfattning att närpolisreformen har havererat?

Anf. 6 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Jag delar Jeppe Johnssons åsikt att närpolisen är oerhört viktig för brottsförebyggande och problemorienterat polisarbete. Sedan kan man diskutera hur illa denna reform har utfallit. Visst är det tråkigt att det gjordes nedskärningar precis när reformen infördes. Det har en stor psykologisk betydelse för dessa poliser som ska utföra allt det som de har fått krav på sig att göra.

Men jag vill också säga att jag anser att Polisförbundet är alldeles för negativt. Det sätter jag i relation till BRÅ:s rapport om närpolisen, som också har kommit alldeles nyss, där man inte alls gör samma analys som Polisförbundet. BRÅ har verkligen studerat de olika polisdistrikten. Man säger att det var tämligen bra. Det finns självklart nackdelar också, men det är inte alls så negativt.

Jag rekommenderar att Jeppe Johnsson läser BRÅ:s rapport angående närpolisens utveckling så att vi kan återkomma till den diskussionen. Men självklart måste vi göra mer, och det håller man på med. Jeppe Johnsson vet också vilka satsningar det görs på polisen. Det är inte obekant.

Anf. 7 JEPPE JOHNSON (m) replik:

Fru talman! Satsningarna på polisen är än så länge snarare en skuldsanering. Vi får se i framtiden, och kanske också i stjärnorna, om det blir någon riktig satsning.

Kia Andreasson hävdar att närpolisens bristande förmåga att göra det vi hade tänkt oss har psykologiska orsaker, men den tanken delar jag inte. När larmet går och man måste rycka ut till en bankrån eller till ett allvarligt brott får man lämna sina närpolisuppgifter och bara sticka i väg.

Att vi har haft anledning att reservera oss på många ställen beror inte enbart på propositionen, utan det beror också på att det i detta betänkande behandlas ett antal motioner från den allmänna motionstiden. Och där har

vi all anledning att på flera punkter kritisera nuvarande ordning. Det gäller den här regeringen och den saktfärdighet som finns på många av de områden som jag framförde i mitt anförande.

Slutligen undrar jag om Kia Andreasson anser att ändringen i lagen när det gäller mened och övergrepp i rättssak hade bort komma nu efter ett år. Det kan ju inte vara så komplicerat att ändra den lagstiftningen. Anser Kia Andreasson att regeringen har varit senfärdig i detta avseende?

Anf. 8 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Eftersom jag har gjort samma yrkande som Jeppe Johnsson i detta avseende och vill ha en likvärdig behandling av dessa brott har jag faktiskt inte undersökt varför det har tagit den här tiden, men jag ska göra det, Jeppe Johnsson.

Anf. 9 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Kia Andreasson sade att det var klädsamt att vara ödmjuk. Nu är det så att modet skiftar.

När det gäller Brottsoffermyndigheten undrar jag vem som egentligen var pådrivande för att denna myndighet skulle komma till. När det gäller brottsofferkommittén är det ju längesedan det förslaget lades fram. Det är därför som jag sade att vi har väntat på att propositionen skulle komma så att vi skulle kunna arbeta med detta och få fram förslagen.

Sedan tog Kia Andreasson upp missnöjet med oppositionen. Vi från Centerpartiet tillhör faktiskt oppositionen. Jag framhöll faktiskt i mitt anförande att mycket som var gjort var bra. Jag framhöll detta på olika sätt. Men man lyssnar kanske bara till det man vill höra.

Sedan gäller det nollvisionen i fråga om våld mot kvinnor och barn. Även om det är gjort och vi har tagit beslut så kan man se att det brister om man tittar på verkligheten. Ett exempel är de hjälpmedel som kvinnor kan ha för att skydda sig; det gäller larmpaket osv. De räcker inte till, och ute på myndigheterna säger man att det beror på att pengarna inte räcker till. Man har inte råd att köpa de här. Då måste vi naturligtvis arbeta även på det här sättet.

Anf. 10 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Visst måste vi fortsätta arbetet, speciellt när det gäller våld mot kvinnor. Och det är precis det som görs i Regeringskansliet, och vi väntar på förslag. Det är ju inte de förslag som är med här.

Men för övrigt, när det gäller brottsoffer, är t.o.m. brottsofferjourerna, vad jag förstår, nöjda med dessa förändringar som nu görs, och brottsofferjourerna vill även vi från Miljöpartiet värna på alla sätt, så att de fortsätter med sitt viktiga arbete och får stöd och hjälp med lagförändringar härifrån riksdagen.

Anf. 11 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Då är Kia Andreasson beredd att ställa sig bakom vårt förslag om en nollvision när det gäller våld mot barn och kvinnor.

Kia Andreasson lyfte tidigare upp diskussionen om familjen och föräldrarna. Jag tycker att det är viktigt att påpeka att det är föräldrarna som

har ansvaret för sina barn, och det är ett stort ansvar, och det kan vara ett tungt ansvar, men det är viktigt att påpeka att det innebär ett ansvar att vara förälder. Och är det så att man inte klarar av detta ansvar måste samhället ge stöd och hjälp. Det tycker jag är viktigt att framhålla utifrån det angrepp som Kia Andreasson gjorde.

Anf. 12 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Att sätta upp en nollvision är ju en annan sak än det som jag sade om att vi skulle försöka få bättre metoder och fortsätta arbetet, men jag vill inte gå så långt att jag sätter upp en nollvision.

När det gäller föräldraansvaret kontra samhällets ansvar är det precis som jag har sagt hela tiden i dessa diskussioner, nämligen att samhällsansvaret måste vara lika starkt som det ansvar som föräldrarna har. Men det som skiljer borgarna från oss när det gäller det som vi säger nu, Gunnel Wallin, är ju att familjen som institution hela tiden värnas. Ni har inte riktigt förstått den skillnaden, men vi får väl återkomma många gånger till det begreppet.

Anf. 13 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Fru talman! Jag vill fortsätta lite grann med det som Gunnel Wallin var inne på apropå att Kia Andreasson sade att vi i oppositionen är negativa och inte ser någonting bra osv. Jag vet inte om Kia Andreasson lyssnade speciellt uppmärksam när jag började mitt anförande för redan i andra meningen sade jag ordagrant så här: Vi kristdemokrater är i grunden positiva till regeringens förslag och till det betänkande som nu är uppe till debatt.

Sedan vet jag att jag tyvärr drog över tiden några minuter beroende på att jag mindes fel och trodde att jag hade anmält mig för 15 minuter, men det var visst bara 12. Om jag då skulle ha talat väl om allt det som är bra hade vi kanske fått hålla på ännu längre, Kia Andreasson. De flesta här kanske inte skulle tycka att det var så lämpligt. Nog om det.

Sedan återkommer Kia Andreasson numera nästan i varje anförande till den här fientliga hållningen till familjen och till familjen som begrepp. Först ska jag säga att vi kristdemokrater aldrig någonsin har hävdat att det finns fullkomliga familjer. Människan är ofullkomlig. Det finns brister i familjen. Visst gör det det, men med sina brister är ändå familjerna de viktigaste byggstenarna i vårt samhälle. Och familjen och föräldrarna är den viktigaste brottsförebyggande resursen vi har, kan jag säga när vi nu ändå är inne på brottsoffer och de frågorna. Det är också ett vedertaget begrepp. Jag gissar att Miljöpartiet står bakom FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Där pratas det om familjen. Om jag inte minns fel står det någonting om familjen exempelvis i § 16. Jag anser att Miljöpartiet jobbar i kraftig motvind när man på något vis försöker radera familjebegreppet. Det kommer inte att lyckas.

Anf. 14 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Jag är inte ute efter att radera familjebegreppet. Jag vill bara att vi ska ha en nyanserad debatt. Och, Ingemar Vänerlöv, det farligaste stället för kvinnor och barn att vistas på är hemmet, hos familjen. Det är det som jag vill att Ingemar Vänerlöv också ska kunna uttala här någon gång.

Angående klagolåten har jag en lapp här. Visst, det kan stämma att Ingemar Vänerlöv har sagt att det i grunden är positivt. Men sedan staplades meningarna ovanpå varandra. Det började med att Brottsoffermyndigheten inte lever upp till sina mål. FN:s deklaration uppfylls inte. Det är brister över huvud taget i alla myndighetsled, och det är en passivitet osv. Så kontentan av anförandet var ju negativ. Det var en liten positiv mening i början, men det andra tog överhanden.

Anf. 15 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Fru talman! Jag har lite svårt att förstå Kia Andreassons synpunkter på det sätt som man genomför ett anförande. Jag nämnde ju att jag skulle uppehålla mig vid de områden där vi hade annorlunda meningar än utskottsmajoriteten. Självklart blir det då så att man talar mer om reservationerna än om det som är positivt. Jag är övertygad om att Kia Andreasson egentligen förstår det.

Återigen säger Kia Andreasson att det farligaste stället för kvinnan att vistas på är hos familjen. Men då får man ju också se lite grann på tidsaspekten. Hur många timmar om dygnet befinner sig en kvinna i familjens hägn? Hur många timmar om dygnet är en kvinna ute och åker bil? Det dödas ju många kvinnor i trafiken också, men där händer inte så mycket. Om man tar detta i relation till den tid som man är på olika ställen är det klart att man med statistik kan bevisa det mesta. Det är jag övertygad om.

Sedan sade Kia Andreasson tidigare någonting om att brottsofferjourerna var nöjda med de förändringar som nu kommer till stånd. Det är inte riktigt säkert därför att brottsofferjourerna är, som det är nu, synnerligen missnöjda med att polisen inte fullgör den skyldighet som man redan nu har, nämligen att man, som det står, i lämplig utsträckning ska informera brottsoffer om att det finns hjälp och stöd att få av exempelvis brottsofferjouren och liknande organisationer. Det sker i alltför dålig omfattning.

Nu kommer regeringen inte med någonting nytt i det här fallet. Man säger att någonting är på gång, men det lilla man har sagt om vad som är på gång tyder inte på att det kommer att bli några större förändringar. Som jag tog upp i mitt anförande så är inte brottsofferjourerna speciellt nöjda i den delen.

Anf. 16 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Det var ju intressant att få veta att det var tidsaspekten och tidsfaktorn som avgör hur farligt det är att vistas någonstans. Familjen, och det brottsförebyggande arbetet och tryggheten där, beror alltså på tiden, och kan jämföras med att ge sig ut på en osäker och riskfylld färd med en bil i kraftig trafik. Det ska vi komma ihåg! Det var noterbart.

Anf. 17 HELENA ZAKARIASÉN (s):

Fru talman! Rätten för alla som utsatts för brott är att få sin anmälan behandlad på ett korrekt sätt och bemötas på ett värdigt sätt, och det gäller inte bara i kontakten med polisväsendet.

Det är lika självklart under hela rättsprocessen, vad gäller såväl kontakten med åklagare som med domstolspersonal.

En person som har utsatts för brott ska alltid kunna känna sig trygg i sina kontakter med rättsväsendet. Han eller hon ska informeras om vilka

möjligheter som finns till hjälp och stöd. Även om man inte kan tro det, efter att ha lyssnat på delar av oppositionen, så pågår det faktiskt ett stort antal projekt runtom i landet i en rad olika myndigheter och organisationer som just syftar till att förbättra villkoren för dem som har utsatts för brott.

Men även om ett antal åtgärder har vidtagits under de senaste decennierna för att stärka brottsoffrens ställning så betyder inte det att det inte återstår en hel del att göra på brottsofferområdet. För det gör det – hela samhället måste bli bättre på att bemöta brottsoffer.

I det förslag som vi diskuterar i dag ingår både lagändringar och andra åtgärder.

Jag börjar med lagstiftningen.

Det första är att rätten till målsägandebiträde utvidgas genom att begränsningen till brott enligt brottsbalken tas bort.

Det blir alltså möjligt för domstolen att förordna målsägandebiträde vid överträdelse av t.ex. besöksförbud.

Det andra är att socialtjänstens ansvar förtydligas. Socialtjänsten har en viktig roll att fylla när det gäller samhällets stöd till brottsoffer – inte minst vad gäller stödet till utsatta barn.

För att lyfta fram och förtydliga detta ansvar föreslås att socialtjänstlagen kompletteras så att det klart framgår att socialtjänsten har ett ansvar för alla kommuninnevånare som har utsatts för brott.

Regeringen vill också införa en skyldighet för åklagare att informera målsägande om s.k. positiva åtalsbeslut, dvs. att åtal har väckts mot dem eller den som är misstänkta för brottet.

Det kommer också att införas en skyldighet för åklagare och domstol att underrätta socialtjänsten om beslut om besöksförbud när parterna som beslutet berör har gemensamma barn.

Men det räcker inte bara med förändrad lagstiftning, utan det som också, och framför allt, behövs för att stärka brottsoffrens ställning är attitydförändringar hos dem som möter brottsoffer och att den lagstiftning som redan finns i dag används på ett riktigt sätt. Det behöver också bli bättre samverkan mellan myndigheter som möter brottsoffer.

De satsningar som nu också görs på det brottsförebyggande arbetet spelar självfallet också en stor roll. Genom effektiva brottsförebyggande insatser minskar antalet brott. Färre brott leder till att färre människor drabbas av brott, och känslan av trygghet kan öka.

Ökad kunskap behövs! I dag finns det brister i bemötandet och omhändertagandet av brottsoffer som förmodligen har sin grund i dåliga kunskaper om vad det innebär att bli utsatt för brott.

Alla som arbetar inom rättsväsendet och som kommer i kontakt med brottsoffer bör därför få utbildning om detta – och då inte bara en gång, utan det måste göras kontinuerligt.

Därför får Rikspolisstyrelsen, Riksåklagaren och Domstolsverket i uppdrag att i samverkan med Brottsoffermyndigheten genomföra utbildning i brottsofferfrågor för den personal som ännu inte har fått någon sådan utbildning.

Man får också i uppdrag att – även här i samråd med Brottsoffermyndigheten – ta fram handlingsplaner för hur man ska arbeta i framtiden för att uppnå de berättigade krav som finns från brottsoffren.

Dessa handlingsplaner bör redovisas till regeringen i samband med årsredovisningen för i år.

Dessutom skärps kraven på att poliserna ska informera målsägande om det stöd och den hjälp som finns att få, bl.a. från ideella organisationer.

Samverkan mellan de rättsvårdande myndigheterna måste bli bättre. Där måste man i större utsträckning utgå från en helhetssyn på verksamheten och ha medborgarperspektivet i fokus. Medborgarperspektivet är nämligen grunden för, och ska genomsyra, allt arbete.

En rad olika projekt för att förbättra samverkan har också inletts. Rättskedjeprojekten, som syftar till att med bibehållen kvalitet åstadkomma en snabbare genomströmning genom hela rättskedjan, är en del i detta. Men det räcker inte heller bara med samordning av de rättsvårdande myndigheternas insatser. Bättre samverkan behövs också mellan de ideella organisationerna, liksom mellan dem och den offentliga verksamheten.

Det s.k. Örebroprojektet med en brottsoffersamordnare är ett exempel på detta, som har visat sig ha många positiva effekter.

Projektet ledde till att vittnesstöd initierades vid tre tingsrätter, att nätverk byggdes upp mellan företrädare för olika myndigheter i regionen och att ett flertal utbildningar i brottsofferrelaterade frågor anordnades.

De konkreta åtgärder som genomfördes har gett efterverkningar som har varit mycket positiva och viktiga för utvecklingen av brottsoffertänkandet. Just detta att det fanns en brottsoffersamordnare på plats, som hade kontinuerliga kontakter med myndigheter och ideella organisationer, gjorde att diskussioner och aktiviteter i ett brottsofferperspektiv ökade.

Därför bör också Brottsoffermyndigheten ges i uppdrag att starta lokal brottsoffersamverkan på ytterligare platser i landet.

Den vittnesstödsverksamhet som har vuxit fram under den senaste tioårsperioden fyller en mycket viktig funktion. I dag finns det vittnesstödsverksamhet vid 32 av landets tingsrätter och vid tre hovrätter.

När vittnen och andra som har kommit till domstolen och mötts av en person som har till uppgift att stödja dem har de känt sig tryggare – det säger sig självt. Jag vet själv hur jag kände det när jag för första gången skulle vittna. Bara kallelsen till domstolen som man fick gjorde att man blev nervös. Det börjar kanske bli något bättre nu, men den är ofta formulerad på ett opersonligt sätt. Man kan tycka att detta är detaljer, men för många är en sådan här fråga jätteviktig.

Man känner sig ofta osäker och otrygg när man kommer till domstolen. Jag själv hade tur – det fanns vittnesstöd på plats. Det var verkligen skönt att ha någon att prata med som kunde berätta lite om vad som skulle hända och som man visste fanns där hela tiden, även om jag ska erkänna att jag stundtals under rättegången kände det som att det var jag själv som var anklagad.

Det är alltså oerhört viktigt att vi nu fortsätter att bygga ut vittnesstödsverksamheten så att vittnesstöd finns vid samtliga tingsrätter och hovrätter inom tre år. Regeringen tänker därför ge Brottsoffermyndigheten och Domstolsverket i uppdrag att ta fram en plan för detta, och presentera den senast den 31 december i år.

Det är också viktigt att Domstolsverket fortsätter sitt arbete med att förbättra domstolarnas bemötande av parter, vittnen, målsägande och andra som kommer i kontakt med domstolen. Det gäller naturligtvis också lokalernas utformning.

Det är inte acceptabelt att det fortfarande förekommer att kvinnor som utsatts för sexuella övergrepp tvingas möta och vänta tillsammans med den misstänkta gärningsmannen i domstolens gemensamma väntrum.

De åtgärder som nu föreslås kräver också en del resurser, som också har sagts här tidigare. Därför föreslås också att 9,5 miljoner kronor skjuts till under en tvåårsperiod – 3 miljoner för i år och 6,5 miljoner för nästa år. Vi kommer med största sannolikhet att få anledning att återkomma till resursfrågorna i samband med behandlingen av vårbudgeten och tilläggsbudgeten och i höstbudgeten.

Det här förslaget syftar alltså till att förbättra stödet och skyddet för brottsoffer. Jag tror faktiskt att vi i många delar är överens om hur vi ska gå vidare i de här frågorna – och det har några också nämnt i debatten – även om några partier vill lite mer och lite fortare än andra. Några vill ha lite mer information osv.

Därför tycker jag att det är lite trist att det finns 17 reservationer i det här ärendet som rör ett område där vi alla är överens i de allra flesta frågorna. Men det är väl så det är, och det är kanske så debatterna ska vara här.

Jag är i alla fall ganska säker på att de åtgärder som vi nu föreslår, tillsammans med den process som redan tidigare har satts i gång på brottsofferområdet, kommer att leda till att stödet för brottsoffer kommer att öka väsentligt.

Fru talman! Med det yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet om stöd till brottsoffer och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 18 JEPPE JOHNSON (m) replik:

Fru talman! Helena Zakariasén har talat om alla de förtjänster som det här betänkandet har. Jag kan hålla med henne om att det har ett antal förtjänster. Men det är väl inte en slump att det faktiskt finns 17 reservationer. Helena Zakariasén beklagar att de finns där. Jag tycker i stället att Helena Zakariasén skulle ha tagit dem till sig. Då hade vi kanske kunnat enas på några av de här punkterna.

En av de punkterna gäller möjligheten till elektronisk övervakning av män som bryter mot besöksförbudet. Det är möjligt enligt BRÅ:s utredning. Två justitieministrar har sagt här i kammaren att departementet bereder frågan. Utskottet skriver så här i majoritetstexten: "Utskottet avstyrkte liknande yrkanden våren 2000." Det är ju ganska vanligt, men därför finns det ingen anledning att avstyrka dem i dag.

Vidare skriver man: "Utskottet hänvisade till det redan då pågående beredningsarbetet inom Justitiedepartementet.

Utskottet anser alltså att det pågående beredningsarbetet bör avvakta."

Det bereds, och det förbereds, men sedan händer det inte så mycket mer.

Nu skulle jag vilja ställa en fråga till Helena Zakariasén. Anser Helena Zakariasén att det är ett bra förslag att man ska kunna övervaka de

Anf. 19 HELENA ZAKARIASÉN (s) replik:

Fru talman! Förslagen bereds. Ja, Jeppe Johnsson, det gör de. Det kan ju finnas anledningar till det. En anledning kan bl.a. vara att vi vill lägga fram så bra förslag som möjligt. Jag har aldrig trott på tanken att man ska stressa fram förslag för att sedan kanske få ändra dem för att de inte är tillräckligt bra och inte går att använda. Jag tror att man jobbar på i den takt som är möjlig för att få fram ett så bra förslag som möjligt.

Jag tror att detta med elektronisk övervakning när man bryter mot besöksförbud är en möjlig väg att gå. Vi får se hur förslaget kommer att se ut när det väl kommer. Jag tror att man kan titta på detta.

Anf. 20 JEPPE JOHNSSON (m) replik:

Fru talman! Jag får väl lite skämtsamt säga att Helena Zakariasén nu har gett stressen ett nytt ansikte. Justitiedepartementet har svarat på det här sättet länge. Jag kan inte tycka att det handlar om att vi stressar fram ett förslag. Det är väl snarare så att vi måste knuffa på dem där borta. För mig förefaller det vara så att man inte vill. Man förhalar och förhalar.

Tidningarnas Telegrambyrå skrev den 3 maj följande: "Nästan hälften av alla svenska kvinnor mellan 15 och 64 år har någon gång utsatts för våld eller hot av en man. Detta visar en ny stor undersökning från Uppsala universitet."

Det är Eva Lundgren, professor i sociologi vid Uppsala universitet, som säger detta till TT. Rapporten i sin helhet ska presenteras den här veckan.

Helena Zakariasén, jag och övriga här i kammaren är ju medvetna om att många kvinnor har det besvärligt. Det finns kvinnor som gång på gång utsatts för trakasserier från en man som har fått ett besöksförbud och inte accepterar det utan fortsätter att bryta det. Dessa män bör rimligen tas i örat ordentligt av samhället. Då tycker jag att vi alla här bör knuffa på Justitiedepartementet och inte tala om att vi inte ska stressa dem. Om de blir stressade av att försöka få fram en sådan reform är det dags att byta ut dem som sitter där. Det hoppas jag verkligen sker om knappt ett och ett halvt år.

Anf. 21 HELENA ZAKARIASÉN (s) replik:

Fru talman! Jag sade att man inte ska stressa fram förslag, Jeppe Johnsson, och det ska man inte. Sedan vet jag inte om man ska kalla det här för stress eller inte.

Låt mig förtydliga mig. Jag vill ha fram ett så bra, konkret och tryggt förslag som möjligt som kan hjälpa de här kvinnorna. De behöver hjälp och stöd. Det är ingen tvekan om det. Jag vill se till att förslaget blir så heltäckande som möjligt. Man kan beklaga att det tar lite tid. Jag hoppas naturligtvis också att det kommer så fort som möjligt.

Anf. 22 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Helena Zakariasén. Vi är överens om att det är positivt med de ökade möjligheterna att få målsägandebiträde.

Men Brottsofferutredningen lade ju också fram förslag om att det skulle vara möjligt att få stödpersoner och ersättning för dessa. Den sociala tryggheten betyder otroligt mycket för vissa personer. I mitt anförande nämnde jag t.ex. de utvecklingsstörda. Är det inte rimligt att de får den sociala tryggheten att ha med sig en stödperson som känner till deras förhållanden vid t.ex. ett polisförhör eller vid en rättegång? Det är min första fråga.

Helena Zakariasén nämnde försöket i Örebro med kontinuerliga kontakter med brottsoffersamordnare. Där ser man exempel på hur viktigt det är att man har en statligt försörjd person som är spindeln i nätet. Jag skulle vilja se samma sak när det gäller vittnesstödet, annars kommer inte det att utvecklas över hela landet och hålla i sig långsiktigt. Och långsiktighet är oerhört värdefullt här.

Anf. 23 HELENA ZAKARIASÉN (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt om Gunnel Wallin menar en stödperson som utses av domstol, som bl.a. diskuteras i betänkandet. Den utvidgade rätten till målsägandebiträde är väldigt bra. Målsägandebiträdet fyller en viktig funktion, men det finns kanske andra behov av stöd också, som Gunnel Wallin säger. Men jag är inte helt säker på att det är en stödperson utsedd av domstolen som är det bästa, utan det är kanske nätverket och kontaktnätet runt den drabbade som ska fylla den funktionen.

När det gäller vittnesstödsverksamheten tror jag att det var viktigt att de här samordnarna tillsattes, framför allt kanske i uppbyggnadsskedet. Sedan tror jag nog att vittnesstödsverksamheten ska ha en ideell bas. Jag tror att det har varit viktigt att ha en samordnare av den karaktär som har funnits för att komma i gång.

Anf. 24 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Jag är inte riktigt nöjd med svaret.

När det gäller stödpersoner är det ju så att de omsorgstagande i dag har eget boende. Det finns inte personer som är avlönade i omsorgsvården som kan följa med hela dagar på t.ex. polisförhör eller rättegångar. Det finns inte i vårt samhälle. Därför är det otroligt viktigt i dessa speciella situationer att det finns. Det har ju också utredningen förespråkat, för att ytterligare förtydliga min fråga.

Så till detta med vittnesstöd. Alla vi som har startat projekt vet att det går an så länge det finns ett ekonomiskt stöd. Då brukar det hålla. Sedan är det risk att det faller inte minst i besparingstider och besvärliga tider. Vittnesstöd är ju en otroligt viktig angelägenhet. Det är viktigt att ge ett statligt bidrag till ett organisatoriskt stöd till den frivilliga verksamheten. Den måste vi vara rädda om.

Anf. 25 HELENA ZAKARIASÉN (s) replik:

Fru talman! Det är helt riktigt, Gunnel Wallin. Vi stöder ju också den här verksamheten. Vi gör ju det även med resurser. Något annat kan man inte säga om det.

Det är oerhört viktigt att verksamheten utvecklas. Det har jag också sagt ett antal gånger. Resurser avsätts för att den ska fortsätta utvecklas och byggas ut till samtliga tingsrätter och hovrätter i landet inom en treårsperiod, förhoppningsvis snabbare än så. Det behövs stöd i den uppbyggnadsverksamheten, det tror jag absolut att det gör. Men det ideella inslaget tror jag ändå är viktigt.

Så det här med stödperson. Jag känner med vad Gunnel säger. Det är inte det. Men frågan är om det är domstolen som ska ha den rollen och utse en stödperson. Det borde finnas möjlighet för dem omkring den drabbade personen. De skulle kunna fungera som stödpersoner, tycker jag. Kommunerna borde ta det ansvaret eftersom vi slår fast att det ska bli ett tydligare ansvar för socialtjänsten i kommunerna att vara stöd till brottsoffer.

Anf. 26 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Fru talman! Jag vill komma in lite grann på det här med polisens informationsskyldighet. Undersökningar visar, som jag sade i mitt anförande, att mer än hälften av brottsoffren ej hade fått någon information om att det fanns möjlighet att få hjälp och stöd av en brottsofferjour.

Detta är regeringen medveten om. Det framgår av propositionen. Regeringen säger också på s. 28, tror jag att det är, att information till brottsoffer är av utomordentligt stor vikt.

Med detta som bakgrund finner jag det lite underligt att regeringen inte åstadkommer någonting som direkt förbättrar för brottsoffren. Jag undrar vad Helena Zakariasén anser om det faktum att det inte framkommer någonting i propositionen och i utskottsmajoritetens förslag som förbättrar när det gäller den här skyldigheten. Vad som står är att en förändring av förundersökningskungörelsen är att vänta. Men när man ser lite grann vad som aviseras där kan man dra slutsatsen att det inte kommer att bli några större förbättringar.

Mot den bakgrunden, med de brister som finns, undrar jag om Helena Zakariasén är nöjd som tillståndet ser ut i dag. Det hade varit möjligt för utskottsmajoriteten att gå med på vår reservation för att snabbt åstadkomma en klart förbättrad situation. Det skulle vara till stor fördel för brottsoffren.

Anf. 27 HELENA ZAKARIASÉN (s) replik:

Fru talman! Jag kan hålla med om att det är beklagligt att brottsoffren känner att man inte har fått information om vilket stöd och vilken hjälp som faktiskt finns att få.

Men vi ska inte glömma bort att det ändå pågår arbete på många ställen runtom i landet. På polismyndigheten i min egen kommun har det varit självklart under ganska lång tid att man informerar om vilket stöd och vilken hjälp som finns att få i samhället för den som har varit utsatt för brott. Jag har själv varit i den situationen, och jag har fått information om vilket stöd och vilken hjälp som finns.

Men det är klart att man kan önska att det blir bättre. Självfallet gör jag det. Jag hoppas att de skärpningar vi nu föreslår och de som senare ska komma blir så tydliga som möjligt så att man tar det här på allvar ute i polismyndigheterna.

Anf. 28 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Fru talman! Jag noterar med tillfredsställelse att Helena Zakariasén tycker att förhållandena är beklagliga. Så långt är det bra.

För min egen del tycker jag att det är beklagligt att inte Helena Zakariasén är beredd att så snabbt som möjligt se till att åtgärder vidtas för att situationen snabbt förbättras för brottsoffren. Det hade nämligen gått att göra det genom att ansluta sig till reservation 7.

Anf. 29 HELENA ZAKARIASÉN (s) replik:

Fru talman! Jag står fortfarande kvar vid att jag tycker att det är beklagligt. Men det är lika viktigt att man i en process för fram det här till polisen. Brottsoffren måste ha rätt att få information. Det fungerar faktiskt redan i dag på ett antal ställen. Vi får inte måla hin håle, tänkte jag säga, på väggen på alla områden. Vi ska också lyfta upp arbetet där det faktiskt fungerar.

Men sedan ska vi naturligtvis i den mån det går skynda på arbetet, så att det här genomförs så fort som möjligt. Man har den insikten på polismyndigheterna runtom i landet. Där har jag ingen annan åsikt.

Anf. 30 YVONNE OSCARSSON (v):

Fru talman! Jag ska börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet. Jag vill redan nu tala om att jag i den här debatten inte tänker ägna tid åt att diskutera polisens resurser. Det tänker jag diskutera i andra debatter. Jag vill lägga min tid på att diskutera brottsoffer.

Jag har lyssnat på debatten, och jag tycker att det har blivit en bra debatt. Vi i Vänsterpartiet har förståelse för de synpunkter som finns i många av reservationerna. Det handlar, som flera har sagt här, om att det ska ske lite mer lite snabbare och lite tydligare. Det är bra att man reserverar sig för det, tycker jag. Då får vi ju möjlighet att följa upp det på ett bra sätt.

Vi i Vänsterpartiet är inte alls prestigefyllda om det skulle visa sig att man behöver skynda på senare eller att det behövs förändringar. Det är bra att det skrivs reservationer när det gäller alla betänkanden, och framför allt när det gäller det här betänkandet som är så viktigt.

Flera har berättat om vad betänkandet innebär. För oss i Vänsterpartiet är det glädjande att man med det här förslaget utökar stödet till brottsoffer, att man utvidgar begreppet brottsoffer. Tidigare, om man läser socialtjänstlagen, har det helt inriktat sig på kvinnors situation, vilket också har varit bra. Nu skriver man att det handlar om alla som utsatts för brott och deras anhöriga. Det tycker vi är välkommet.

Brottsoffers upplevelser, deras situation och reaktioner varierar. Det är viktigt att förstå att brottets art kanske inte nödvändigtvis behöver stå i proportion till styrkan i reaktionen. Gunnel Wallin nämnde här ett lägenhetsinbrott.

Jag känner till en kvinna som vistats utomlands på en resa och fann hela lägenheten i kaos när hon kom hem. Ingenting hade stulits. Det hade

bara rörts om. Hon beskrev det så här: Det kändes som om någon krupit in i min själ och rört om.

Den kvinnan var sjukskriven under en lång period, även om många kanske tyckte att det här brottet var rätt banalt. Men hon reagerade på det sättet.

Det finns andra människor som utsätts för mycket grövre brott men klarar av att återvända till världen och livet på kort tid.

Vi som står utanför kan aldrig döma eller bedöma hur människor reagerar. Jag kan inte säga hur jag skulle reagera om jag utsattes för vissa brott, och ni kan säkert inte heller göra det.

Fru talman! Jag tänker ägna resten av mitt anförande åt att ge ett exempel från verkligheten som jag lärt mig och fått insyn i. Det är ett exempel från människor som jag känner.

En kvinna blir våldtagen på väg hem från en fest. Ett samlag fullbordas och hon lämnas slagen och blödande. Ambulansen kommer, och hon skjutsas till sjukhus. Hennes man blir kontaktad.

Hon har två barn: en flicka på 14 år och en pojke på 17 år. Hennes föräldrar bor i samma stad. De är i 65-årsåldern. Hon har en syster med familj i samma stad.

Mannen och mamman kommer till sjukhuset. Maken är mycket upprörd och arg. Mamman är ledsen och gråter.

Det sker en polisanmälan.

Kvinnan kommer samma natt hem till barnen. Hon har svårt att prata om vad som har hänt. Hemmet fylls av skuld och skam.

Kvinnan söker inte hjälp. Kvinnans mamma blir sjuk och deprimerad. Hon går till doktorn och får sömntabletter. Pappan känner sig fruktansvärt otillräcklig. Han kan inte stötta vare sig sin fru eller sin dotter. Dottern söker sig till sin morfar, men båda har svårt att uttrycka vad de känner. Det blir mest prat om annat. De går som katten kring het gröt och tassar.

Sonen tror att man inte får prata med mamma och pappa om det som har hänt.

Dottern som är 14 år pratar inte med någon. Hon skäms för mamman. Hon är också arg på sin mamma som har varit på fest utan pappa och som inte har tagit sig hem på ett säkert sätt, något som mamman alltid försökt att tala om för sina barn att de ska göra. Hon skäms också för mamman, eftersom hon tycker att mamman betar sig lite larvigt när hon är på fest. Det blir väldigt skuldbelagt för flickan att prata om detta.

Den våldtagna kvinnan mår jättedåligt. Hon är sjukskriven från sitt arbete som undersköterska på en kirurgavdelning på ett sjukhus.

Mannen som arbetar som snickare har svårt att koncentrera sig när han är på jobbet. Han undrar ständigt hur hustrun har det där hemma. När han kommer hem är han trött eftersom hela familjen sover dåligt. Han och dottern måste hjälpas åt att laga mat, städa, tvätta och handla eftersom hustrun inte orkar. Han tror att hustrun inte vill prata om vad som hänt den där kvällen. Den där kvällen, kallar de det som hände. Man nämner det alltså inte vid dess rätta ord, utan kallar det "den där kvällen".

Sonen är nästan aldrig hemma. När föräldrarna frågar vart han ska, svarar han: Ut.

Kvinnans berättelse till polisen ger resultat. Hon får identifiera den misstänkte gärningsmannen. Det blir rättegång och han döms till fängelse.

Förhållandet i familjen blir allt svårare. Kvinnan äter lugnande mediciner för att orka kliva upp och för att våga gå ut. Hon isolerar sig från sina vänner och träffar bara sin mamma och sin syster. Helst vill hon träffa dem varje dag. För mamman är det okej, men för systemen är det svårare eftersom hon har tre barn och en man som arbetar på obestämda tider.

Systemen vill gärna träffa sin syster, men känner att tiden inte räcker till, och hon har svårt att förklara för sin man varför hon behövs i sin systers situation. Mannen börjar klaga och relationen är långt ifrån bra.

Våldtäktsmannen är en 45-årig man. Han har två systrar och en äldre mamma. Han har alltid betraktats som en ensling. Han har ingen speciellt bra relation till sin mamma och sina systrar. Händelsen gör att systrarna och mamman också mår dåligt.

Mamman får ett s.k. hysteriskt anfall och hamnar på sjukhus. Hon skäms fruktansvärt och vägrar totalt att prata med någon om vad som hänt. Sjukhuspersonalen försöker efter bästa förmåga att hjälpa henne, men upplever att det är svårt. Mamman äter sedan tidigare sömntabletter, och får nu också lugnande mediciner.

Systrarna, båda lärare, vill heller inte prata om vad som hänt. Båda har familj med man och barn, och ingen av dem vill prata med sin familj om vad som hänt. Deras barn lär sig att inte prata om vad som egentligen är det viktigaste i deras liv just nu, utan de tassar också omkring.

Den ena systemen engagerar sig i sitt arbete. Hon utökar sitt motionerande och hinner i princip ingenting annat. Den andra blir fruktansvärt arg på sin bror och bestämmer att hon aldrig någonsin mer så länge hon lever ska ha någon som helst kontakt med sin bror.

Mamman slutar helt att umgås med sina väninnor och isolerar sig totalt. Hon tänker ständigt på sin son och rannsakar sig själv och undrar vad hon som mamma gjort för fel. Hon känner att hon är totalt misslyckad och en dålig människa.

Två år efter domen är den våldtagna kvinnan fortfarande hemma från sitt arbete. Hon har svårt att sova. Hon drar sig undan och vill inte prata om vad som hänt. Hon vill inte ha någon som helst fysisk kontakt med sin man.

Dottern är så gott som aldrig hemma. Hon är ute sent på nätterna, och är ibland borta en hel helg.

Sonen har nyss slutat gymnasiet och har fått ett vikariat inom kommunens parkverksamhet. Han letar egen lägenhet, och pratar så gott som aldrig med sin mamma. Han går ofta på fotboll med sin morfar. Det är den enda kontakt han har med sin familj.

Mannen går ständigt och funderar på den där kvällen. Han ser framför sig vad som hände och drömmer om det på nätterna. Han bär på en ständig känsla av maktlöshet och frustration. På senare tid har han fått ont i magen. Han väntar på tid på sjukhus för att undersöka sin mage.

Våldtäktsmannen har flyttat till en annan kommun. Han använder mer och mer alkohol, och har ingen som helst ordning i sitt liv. Han lever på socialbidrag. Hans systrar lever sina egna liv. Den ena försöker ha lite kontakt med sin bror, men pratar aldrig om det som hänt eller om hur hon

känner. Den andra håller fast vid sitt beslut att aldrig någonsin mer ha något att göra med sin bror. Mamman bor sedan ett halvår tillbaka på servicehus och varken äter eller sover, och hon anser att det är broderns fel att mammans situation är som den är. Det stärker henne i hennes beslut angående kontakt med brodern.

Så här kan det se ut. Jag tror inte att den här situationen är unik. Jag försöker bara visa hur många personer som drabbas när det begås ett brott. Jag försöker också visa hur många insatser som behövs och hur viktigt det är med samverkan för att rätt människor ska ge rätt sorts hjälp.

Det är bra med tydligt ansvar som det nya förslaget förtydligar i socialtjänstlagen, men det kan bli bättre. Därför tycker jag att det är bra med reservanternas åsikter. Vi får då följa upp detta och se hur det kommer att fungera.

Anf. 31 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Det är inte svårt att förstå att den som har varit utsatt för det brott som Yvonne Oscarsson utförligt beskrivit mår fruktansvärt dåligt.

Nästan alla brottsoffer mår mycket dåligt. Det gäller även butiksägaren som varit utsatt för ett vanligt snatteri. Jag har träffat på ett antal sådana som sitter på kontoret och gråter.

Det behövs inte så här ruskiga brott och tragiska omständigheter för att någon ska må dåligt vid ett brott.

Yvonne Oscarsson deklarerade redan från början att hon inte tänkte kommentera några resurser. Jag ska inte tvinga henne till det. Men Yvonne Oscarsson öppnar lite genom att tala om att det finns många reservationer som hon tycker är bra. Har Yvonne Oscarsson funderat på att stödja någon av dem?

För att vi inte ska komma ifrån att det är det här betänkandet vi behandlar skulle jag vilja be Yvonne Oscarsson att nämna åtminstone någon av reservationerna – det behöver inte vara Moderaternas – som hon känner sympati för.

Anf. 32 YVONNE OSCARSSON (v):

Fru talman! Tack, Jeppe Johnson för den frågan.

När vi har diskuterat det här i samarbete med regeringen och Miljöpartiet har vi tittat på andra partiers motioner och försökt göra avvägningar och komma fram till vad vi tycker. Så brukar vi jobba. Jag tror att andra partier jobbar på liknande sätt.

När det gäller strategier för stöd till brottsoffer finns det reservationer från alla borgerliga partier. Vi har tittat på reservationerna och funnit att de är kloka och bra, men det handlar, som jag inledningsvis sade, om att utskottets förslag ger lite mer och är lite snabbare och kanske lite tydligare. Vi tycker att vi har landat väl i den skrivning som utskottet har kommit överens om.

I detta sammanhang kan jag även ta upp motionsförslaget av Gunnel Wallin m.fl., Centerpartiet, om en ”nollvision” för bl.a. våld mot kvinnor. Den tanken är jättebra, och det är väl ingen av oss som tycker anorlunda. Men det handlar också här om att det ska gå lite snabbare. Jag litar på att de som arbetar med dessa frågor inom Regeringskansliet jobbar så snabbt som de kan.

Jag kommer här in på den debatt om stress som fördes av Helena Zakariasén. Jag utgår från att man tar i anspråk den tid som behövs för att man ska få fram bra förslag.

Min talartid är slut, så jag får återkomma.

Anf. 33 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Yvonne Oscarsson säger att utskottets förslag är lite tydligare och snabbare, men det är inte speciellt angeläget eftersom deras genomförande kanske ändå tar den tid som det tar. Det är inte så bråttom, och vi kommer på sikt att få rätt.

Anf. 34 YVONNE OSCARSSON (v):

Fru talman! Man kan inte alls utgå från att det inte är bråttom, men eftersom det är så viktigt måste det kanske få ta den tid det tar. Jag kan som exempel peka på brott mot barn. Ingemar Vänerlöv var inne på hur man behandlar barn i förhörssituationer, och det är oerhört viktigt. Expertisen är inte alltid överens om vad som är bäst för ett barn, men viktigare än något annat är ändå vad som är lämpligt och klokt för barnet. Det är detta som måste ligga till grund för vuxna människors sätt att arbeta med barn.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

4 § Övergångsbestämmelserna till polisdatalagen

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2000/01:JuU22
Övergångsbestämmelserna till polisdatalagen (prop. 2000/01:91).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 10 §.)

5 § 7 kap. rättegångsbalken

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2000/01:JuU23
7 kap. rättegångsbalken (prop. 2000/01:92).

Anf. 35 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Det här ärendet gäller förändringar i åklagarväsendet och bl.a. jävsförhållanden för åklagare. Vi i Vänsterpartiet har motionerat om detta och har nu avgivit en reservation. Förhållandena är lite speciella när det gäller åklagare i detta sammanhang.

Vi har i Sverige i dag en regel om jävsförhållande för domare. Vi har också regler för jävsförhållanden för andra grupper, men för åklagarjäv hänvisar man i rättegångsbalken till domarjävet. Domarjävet är väldigt speciellt, eftersom domaren i en rättegångsprocess är helt opartisk och

enbart ska döma på de fakta som framkommer från de olika parterna i målet. Det här ger givetvis effekter på jävsfrågan, och det framhålls i regleringen att även om man när det gäller åklagare hänvisar till domarjävet kan domarjävet inte fullt ut tillämpas på åklagarväsendet, eftersom åklagaren i processen också är en part i målet.

Vi i Vänsterpartiet ser det som ett ganska stort problem att man inte har reglerat jävsfrågan för åklagare i en egen paragraf, eftersom de har en mycket speciell situation.

Ett problem när man hänvisar till domarjävet är att domaren bara deltar i själva domstolsprocessen, medan åklagaren deltar i hela förundersökningsprocessen, där domaren inte alls är inblandad. Förundersökningen gäller det som ska tas fram före rättegången och som åklagaren ska bygga sitt åtal på, och kanske framför allt där är jävsreglerna oerhört viktiga.

I en process måste alla parterna kunna känna att det inte förekommer några jävsförhållanden, och det har funnits fall där det har ifrågasatts om åklagaren med sitt sätt att agera under en förundersökning ska kunna betraktas som ojävig. När man då har tittat på regleringen i lagstiftningen har man inte kunnat tydligt säga om det föreligger jäv eller inte. Man har överlåtit till riksåklagaren och dennes kansli att ta fram etik- och moralregler för åklagarväsendet, och vi anser att detta är långt ifrån tillräckligt.

Det är i många frågor ganska typiskt att vi inte har en tydlig reglering. Vi har ett bra och fungerande rättsväsende, och det förekommer sällan eller nästan aldrig fall av korruption eller att aktörerna inom rättsväsendet handlar på ett sådant sätt att de åsidosätter rättssäkerheten. Det förhållandet att vi har ett ganska väl fungerande system gör att vi inte heller har några tydliga regleringar.

Detta framgår också när man läser följande i betänkandet:

”Utskottet konstaterar att domares och åklagares olika roller och arbetsuppgifter i rättsväsendet torde innebära att resultatet av en jävsprövning inte alltid blir detsamma för åklagare som för domare trots att det i grunden rör sig om samma regler om vad som utgör jäv. Några problem med detta sätt att reglera jävsgrunderna har såvitt utskottet känner till inte förekommit.”

Det är just detta som vi i Vänsterpartiet syftar på. Man ska inte vänta tills det framkommer klara och tydliga fall där man säger sig: Oj, här skulle vi ha behövt en bättre och tydligare reglering! Rättssäkerheten kräver att man hela tiden är tydlig i lagstiftningsarbetet, att man har rättssäkerheten som den högsta principen och har tydliga regleringar.

Detta är anledningen till att Vänsterpartiet har avgivit reservation 1, där vi kräver att det ska ske en översyn av jävsreglerna och att en utredning ska komma fram till ett system där jävsfrågan för åklagarna regleras i en egen paragraf, utifrån den roll som åklagaren har både i förundersökningssituationen och under själva domstolsprocessen.

Anf. 36 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Miljöpartiet yrkar bifall till reservation 1. Jag håller med föregående talare och behöver inte upprepa hennes argument. I reservationen begärs en utredning som fördjupar sig i frågan om åklagarnas jävsförhållanden och överväger en särskild reglering av dessa.

Anledningen till reservationen är att i dag gäller samma bestämmelser för jäv för domare och åklagare, trots att dessa yrkeskategorier har olika roller i rättsprocessen. Enligt vår åsikt kan dessa inte jämföras. Visserligen innebär regeringens nu framlagda förslag att bestämmelsen om jäv för åklagare ändras så att den också gäller vid fullgörandet av andra åklagaruppgifter än åtgärder eller beslut strikt enligt rättegångsbalken. Man behöver dock ytterligare fördjupa sig i detta.

Vi avstyrker inte regeringens förslag, som syftar till en modernisering och en reglering av hur jävsprövning ska gå till, men vi yrkar som sagt bifall till reservation 1.

Anf. 37 HELENA ZAKARIASÉN (s):

Fru talman! Som tidigare sagts behandlar utskottet i detta ärende bl.a. förslag från regeringen om ändringar i rättegångsbalkens bestämmelser om åklagarväsendet. Förslagen bygger på Riksåklagarens promemoria *En översyn av 7 kap. rättegångsbalken* och remissbehandlingen av den samma.

De grundläggande bestämmelserna i 7 kap. rättegångsbalken om åklagare och polismyndighet har ändrats i mindre omfattning under de senaste decennierna, detta trots att åklagarväsendet har reformerats flera gånger. Vi konstaterar att regeringens förslag innebär en modernisering såväl i sakligt som i språkligt hänseende. Det tycker utskottet är bra.

Det har fogats en reservation till betänkandet, som också har nämnts här. Reservanterna begär att frågan om jäv som rör åklagare ska utredas i syfte att åstadkomma en separat reglering.

Precis som Alice Åström sade tidigare i sitt anförande konstaterar utskottet att domares och åklagares olika roller och arbetsuppgifter i rättsväsendet torde innebära att resultatet av jävsprövning inte alltid blir det samma för åklagare och domare trots att det, som Alice också sade, i grunden rör sig om samma regler om vad som utgör jäv.

Man har inte kunnat se att det har varit några problem med att reglera jävsgrunderna på detta sätt. Frågan har också varit föremål för översyn i den promemoria som ligger till grund för just dessa förslag. Inte heller där framkom några behov av förändringar i den delen.

Det förslag som nu ligger innebär förbättringar av reglerna på detta område. Framför allt blir det nu tydligt vem som ska pröva frågan om jäv hos åklagare. Utskottet ser i varje fall för närvarande inte något behov av en ny översyn av jävsreglerna.

Alice Åström nämnde här tidigare att man inte ska vänta på att det ska hända något för att man ska skapa regler. Men man kan heller inte skapa regler för utifall någonting skulle hända. Med det, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 38 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! Jag har två undringar. Den ena gäller att man inte ska skapa regler för reglernas egen skull. Man ska givetvis ha regler som är anpassade. Men just när det gäller rättsväsendet och rättssäkerheten har vi och strävar hela tiden efter att bygga upp ett så rättssäkert system som möjligt för den enskilda medborgaren. Det är därför det är så viktigt att

se till att inte ens en enda medborgare ska behöva råka illa ut därför att vi har en otydlig reglering.

Jag har en andra undran till Helena Zakariasén. Det här är en promemoria som Riksåklagaren själv har arbetat fram. Jag har väldigt stort förtroende för Riksåklagaren. Men det är också väldigt viktigt att se att det är inom åklagarväsendet självt som man har tagit fram den och arbetat fram underlaget. Vore det inte viktigt att få en utredning där inte bara åklagarväsendet självt ska titta på och utreda om det behövs speciella jävsregler för åklagare?

Anf. 39 HELENA ZAKARIASÉN (s):

Fru talman! Rättssäkerheten för medborgarna i samhället är självklart oerhört viktig. Där håller jag fullständigt med Alice Åström. Nu tror jag inte att vi löser alla eventuella rättssäkerhetsproblem genom att yrka bifall till den reservation som Vänsterpartiet och Miljöpartiet har gemensamt i detta ärende. Men rättssäkerheten är som sagt väldigt viktig.

I det här läget ser inte vi för närvarande något behov av någon ny översyn av jävsreglerna. Jag står kvar vid mitt första yrkande om bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.54 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

6 § Frågestund

Frågestund

Anf. 40 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Kammaren återupptar sina ajournerade förhandlingar. Det är nu dags för frågestund. Följande statsråd kommer att delta: kulturminister Marita Ulvskog, försvarsminister Björn von Sydow, socialminister Lars Engqvist, statsrådet Lars-Erik Lövdén och justitieminister Thomas Bodström.

Kulturministern besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde inom regeringen. Frågor till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Jag vill erinra om att såväl frågor som svar förutsätts vara korta, dvs. vardera en minut.

Prot. 2000/01:108
10 maj

7 kap. rättegångsbalken

Frågestund

Anf. 41 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till justitieminister Bodström.

Snart är det sommar och med den följer festivaler på olika orter i Sverige, och det är ju väldigt roligt. Men det finns också tråkigheter som att droger florerar då.

Förra sommaren kunde vi se hur amfetamin, ecstasy, hasch och inte minst GHB missbrukades. Det här är narkotiska preparat som vi vet hur vi ska hantera. Men sedan finns då lösningsmedlet GBL som man tillverkar GHB av. Det kan tas in som det är, och människokroppen omvandlar lösningsmedlet till GHB.

Jag har debatterat detta många gånger tidigare i kammaren, inte minst med socialministern, och då fått svaret att man avvaktar att EU fattar beslut och sätter upp det på *precursor*-listan. Nu har jag inte riktigt tålamod att vänta på det längre när jag vet vad som riskera att hända. GBL är ett väldigt miljövänligt lösningsmedel, så man vill ju inte ta bort det från marknaden.

Det som jag då funderar över är om justitieministern är beredd att verka för att lösningsmedlet GBL kommer upp snabbt på *precursor*-listan och att eventuellt också ett kräkningsmedel tillsätts så att man inte kan ta in det.

Anf. 42 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Det är ingen tvekan om att man måste sätta in alla resurser man kan när det gäller ungdomar och droger. Det är bara det att det är rätt person och rätt myndighet som ska göra det. När det gäller den fråga som nu tas upp, dvs. om GBL ska föras upp på listan, är det inte regeringens sak att göra det nu, utan vi avvaktar den utredning som pågår och får återkomma.

Anf. 43 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Återigen ska vi avvakta. Jag tycker inte att vi i Sverige ska behöva avvakta och avvakta. Vi vet att det skulle vara brottsförebyggande om vi försökte att få bort det. Vi vet att många unga grabbar blandar den här drogen i drinkar till flickor och sedan våldtar dem. På så sätt luras de in i drogvanor som de själva inte har valt. Vi vet också att man somnar väldigt lätt när man har tagit den här drogen. Och vem av oss vet när vi kommer att möta en GHB-påverkad bilförare som krockar med oss. Det kan leda till dödsolyckor. Utan att kunnat bevisa det vet polisen att det har förekommit. Men drogen går dessvärre så fort ur kroppen att man inte alla gånger hinner ta prover och därför inte kan åtgärda det här. Det är därför som jag nu är skriande om hjälp. Vi måste göra någonting!

Jag kommer från en ort utanför Sundsvall där vi vid gatufesten i somras fick frakta in tolv ungdomar akut till sjukhuset.

Anf. 44 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Det är inte så att vi avvaktar. Är det någonting som vi arbetar med på flera olika departement så är det just ungdomar och nar-

kotika. Men frågan som nu tas upp är under arbete i EU. Därför är vi tvungna att avvakta det för att sedan vidta de åtgärder som är nödvändiga.

Prot. 2000/01:108
10 maj

Ett fritt vårdval

Frågestund

Anf. 45 LEIF CARLSON (m):

Herr talman! Jag har en fråga till socialministern.

Som socialministern känner till har de fyra nordligaste landstingens samverkansdelegation rekommenderat landstingen, som alla är socialdemokratiskt styrda, att besluta att människor i regionen som behöver vård inte ska få utöva sitt fria vårdval på samma sätt som övriga invånare i Sverige. Det sätter medborgarna i de fyra nordligaste länen i en negativ särställning i landet. För den norrländske patienten gäller inte vård på lika villkor. Den socialistiska majoriteten läser på det sättet fast länsmedborgarna i långa vårdköer. Trots att det finns kapacitet för t.ex. gråstarrs- och höftledsoperationer på andra platser i landet, tvingas de norrländska patienterna att fortsätta att vara sjukskrivna och till onödigt lidande på grund av politiskt fattade beslut.

Mot denna bakgrund vill jag fråga vad socialministern tänker göra för att patienterna i Norrland ska kunna få utöva ett lika fritt vårdval som övriga svenskar kommer att få.

Anf. 46 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Bakgrunden till Leif Carlsons fråga är otroligt spännande. På initiativ av den socialdemokratiska ledningen i Landstingsförbundet har Landstingsförbundets styrelse rekommenderat samtliga landsting att fatta beslut om att införa ett fritt vårdval. Detta ska gälla från den 1 juli. Beslutet är en uppföljning av den överenskommelse som regeringen har träffat med Landstingsförbundet inom ramen för Dagmaröverläggningarna.

Jag har stött denna utveckling. Jag tror att det är alldeles utmärkt, inte bara för sjukvården som organisation utan faktiskt också för patienten, att man får detta fria vårdval.

Det som är bekymmersamt är att några landsting ängslas över ekonomin på det sättet att de säger: Om vi omedelbart ställer upp på detta riskerar vi att föröda ekonomin.

Jag tycker att det finns anledning att lyssna lite allvarligt på dem. Det är på ett sätt också glädjande att det finns landsting som faktiskt bekymrar sig om ekonomin. Till skillnad mot Leif Carlsons partikamrater här i Stockholm, som ju faktiskt struntar i ekonomin och därmed riskerar att föröda sjukvården på lång sikt, säger man i Norrland: Låt oss noggrant undersöka förutsättningarna för detta.

Vi ska fortsätta dialogen, och jag är alldeles övertygad om att vi kommer att få ett fritt vårdval. Jag tror att mina partikamrater uppe i de norrländska landstingen överdriver sin ängslan när det gäller ekonomin. Men man ska respektera att de faktiskt tänker på ekonomin. Det borde fler göra.

Anf. 47 LEIF CARLSON (m):

Herr talman! Jag får tacka statsrådet för svaret även jag tycker att det är rätt defensivt. Jag tycker att det bådär lite illa för de norrländska patienterna om man bara ska diskutera vidare.

Det blir ju inte billigare att operera lite senare och låta patienter ta upp köplatser än att göra det genast, när det behövs. I stället kostar det i komplikationer, i förlängda vårdtider, i hemtjänst osv.

Vi moderater har lagt fram ett utskottsinitiativ i socialutskottet för att komma till rätta med problemen. Men socialministerns partikamrater visar väl inte precis någon frustande entusiasm över möjligheten att ge människor vård i tid även i Norrland. Nu måste statsrådet prata med sina partikamrater och göra klart för dem att nu är det allvar. Nu gäller det att människor ska vårdas när de behöver det. Det går inte att negativt särbehandla stora patientgrupper och genom politiska beslut låta människor bli obehandlade, kanske dö i kön i väntan på behandling som de hade kunnat få någon annanstans i landet.

Jag förväntar mig att statsrådet inte bara diskuterar utan agerar snabbt och kraftfullt, om så behövs med lagstiftning, för att människor faktiskt ska få vård i tid.

Anf. 48 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Det är lite fascinerande att lyssna på Leif Carlson som så omedelbart vill upphäva landstingens möjligheter att själva fatta beslut. Vi brukar diskutera den här frågan.

I det här fallet tycker jag att det stora som har hänt är att det förs en dialog bland sjukvårdshuvudmännen om att etablera ett fritt vårdval, initierat av den socialdemokratiska ledningen för Landstingsförbundet. Den dialogen pågår just nu. Jag har viss respekt för de landsting som säger: Vi vill inte se en situation där vår egen vård undergrävs beroende på att man söker vård på andra platser. Men jag tror att de har fel. Jag tror inte att de behöver ängslas för ekonomin. Men jag tycker att det är lite larvigt att här i riksdagen säga att den som ängslas för ekonomin ska vi minsann lagstifta mot, de som inte bekymrar sig om ekonomin struntar vi i.

Vattenfalls styrelse

Anf. 49 SUSANNE EBERSTEIN (s):

Herr talman! En del berömmar Sverige för att vara ett jämställt land.

I den nya styrelsen för Vattenfall sitter Dag, Peter, Lars, Lars, Göran, Bo, Jonny, Lars, Ronny, Jan, Kent, Lars, Per-Ove, Stig och som en liten ros på tårtan Annette. Då undrar jag på vilket sätt regeringen har bedömt att det här skulle vara väldigt bra ur jämställdhetssynpunkt och vilken bedömning man har gjort för att komma fram till denna representation.

Anf. 50 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Herr talman! Som rosen på tårtan bland de statsråd som svarar på frågor i dag i kammaren vill jag gärna säga att den beskrivning som Susanne Eberstein ger är ett exempel på när det har fungerat väldigt dåligt. Det finns lite speciella förklaringar till det. Jag ska inte gå in närmare på

dem. Däremot kan jag säga att i statliga bolagsstyrelser är 30 % av ledamöterna kvinnor i dag.

I privata företags bolagsstyrelser är det 4 % av ledamöterna som är kvinnor. Vi strävar naturligtvis åt det andra hållet, inte mot att närma oss dessa 4 %. Vi har satt upp ett mål om att det till år 2003 ska vara 40 % kvinnor i de statliga bolagsstyrelserna. Detta exempel från Vattenfalls styrelse är naturligtvis väldigt illa. Men det är inte regeln, utan det är ett väldigt dåligt undantag från regeln.

Anf. 51 SUSANNE EBERSTEIN (s):

Herr talman! Det är i och för sig positivt att det är 30 %, men det är som att säga att det lagom varmt om man sitter med den ena foten i iskallt vatten och den andra i kokhett. Då skulle man kunna tycka att det är ganska lagom.

Det som gör mig ledsen är att det tidigare, innan den här nya styrelsen utsågs den 26 april, faktiskt var flera kvinnor i styrelsen. Här måste man alltså säga att det är ett totalt misslyckande. Jag har många gånger fått höra att vi nu ska jobba på det här, nu kommer det att bli bättre. Jag måste säga att det känns väldigt svårt att lita på att det kommer att bli en ändring. Jag skulle vilja ha mer konkreta förslag.

Anf. 52 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Herr talman! Nej, det är inte så att det är lagom när man står med ena benet i varmt vatten och det andra i kallt. Det här är ett väldigt dåligt exempel. Det är något som inte får upprepas. Det finns särskilda förklaringar. De kvinnor som hade tackat ja till att sitta i styrelsen valde i ett mycket sent skede att hoppa av. Det är en förklaring till att det ser ut som det gör just i Vattenfalls styrelse. Jag beklagar det djupt. Det ansvariga statsrådet beklagar det djupt.

Vi kommer så snart det är möjligt att se till att det blir en bättre balans också i Vattenfalls styrelse. Vår ambition är alltså att till år 2003 se till att det sitter kvinnor i 40 % av de statliga bolagsstyrelserna. Det skulle vara tio gånger bättre än situationen i de privata bolagsstyrelserna.

Flygvapnet

Anf. 53 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! Försvarsutskottets förslag om flygvapnet är riktigt dåligt. Det stöds som förstahandsalternativ enbart av Vänsterpartiet, något som ju i sig är bisart när det gäller svensk försvarspolitik. Förslaget är dåligt eftersom det allvarligt skadar flygvapnets personalförsörjning vad gäller nyckelpersoner. Det är också dåligt ur nationell försvarspolitisk synpunkt eftersom det lämnar hela Mälardalen och huvudstadsområdet utan enhet.

Regeringens proposition är faktiskt bättre, men i utskottet har socialdemokraterna gått ifrån det förslaget, tydligen med hänsyn till farhågor att få ett avslag i riksdagen. Min fråga till försvarsministern är: Om det skulle framstå som helt klart att regeringens proposition kan bifallas av riksdagen, står regeringen och socialdemokraterna då fast vid att man i första hand vill ha igenom sitt förslag, propositionen, i riksdagen?

Anf. 54 Förvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Jag har kommenterat det som skedde i förvarsutskottet med att det var positivt att det var fyra partier som stod bakom. Den tanke som möjligen föresvävar frågaren kunde Moderata samlingspartiet ha väckt tidigare, t.ex. i form av inlägg och agerande i förvarsutskottet.

Anf. 55 LENNART HEDQUIST (m):

Herr talman! Jag vill inte diskutera de partipolitiska turerna nu utan ser det ur nationell förvarspolitisk synpunkt. Då har jag noterat att förvarsutskottets vice ordförande har sagt i pressen att hon förordar regeringens proposition i första hand. Därför ställer jag min fråga till förvarsministern. Om det framstår som helt klart att propositionen kan gå igenom i riksdagen nu, det har ju förekommit en del efter förvarsutskottets överläggningar, anser då förvarsministern att det är ett bättre förslag än det nu liggande?

Anf. 56 Förvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Ärendet ligger i riksdagen. Det är den socialdemokratiska riksdagsgruppen som fastställer hur gruppen ska handla. Regeringen har lagt fram en proposition som varit föremål för allehanda möjligheter till agerande ända fram till förra veckan. Moderata samlingspartiet har gång på gång undvikit att yrka bifall till regeringens proposition.

Sjukvården i Norrbotten

Anf. 57 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Herr talman! Jag vill fortsätta på Leif Carlsons fråga till socialministern. Det är ju så att det på många håll i landet höjs röster om att sjukvården är sjuk. Brist på personal gör att arbetsbördan för dem i sjukvården är orimlig. De går på knäna.

I Norrbotten har vi speciella problem med långa operationsköer. Nu har Socialdemokraterna i Norrbotten bestämt sig för att gå emot det fria vårdvalet. Min fråga till socialministern blir därför: Vilken medicinering vill ministern ordinera för att kapa operationsköerna och återställa tryggheten i sjukvården också för oss norrbottningar? Är det dialog och avvaktan som gäller? Risk finns att patienten dör under tiden.

Anf. 58 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag vet inte om kristdemokraterna har någon verksamhet i Norrbotten. Finns det en sådan vore det kanske bra om kristdemokraterna diskuterade med dem som är ansvariga för sjukvården i Norrbotten hur man ska prioritera verksamheten där. Det är inte riksdagens sak och inte regeringens sak att avgöra hur man fördelar resurserna i Norrbottens läns landsting. Det är en viktig princip.

Vad vi kan göra från regeringens sida är att skapa vettiga spelregler för sjukvårdshuvudmännen och att ge ett generellt stöd till sjukvårdens utveckling. Vi satsar nu ett antal miljarder kronor som ska gå till landstingsvärlden, och således till sjukvårdshuvudmännen, för att korta köerna. Vilka prioriteringar man sedan kommer att göra inom varje landsting måste ju landstingspolitikerna ta ställning till.

När det sedan gäller detta med det fria vårdvalet har vi inget fritt val i dag. Det är inte detta det handlar om. Det handlar om att man ska införa det från den 1 juli på rekommendation av Landstingsförbundet. Varje landsting har att ta ställning till hur man ska göra: Ska man göra det tillsammans med en grupp andra landsting och ha ett fritt val inom landstingen eller ska man delta på nationell nivå?

Det är viktigt att man diskuterar detta i landstinget i Norrbotten. Jag rekommenderar Erling Wälivaara att ta kontakt med sina partivänner och diskutera hur man ska ställa sig i Norrbotten.

Anf. 59 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Herr talman! Nu är det i alla fall så att socialdemokraterna i Norrbottens läns landsting har fattat beslutet att icke gå med på det här s.k. fria vårdvalet.

Men det är inte bara sjukhusen som lider brist i dag. Det är också stora problem inom primärvården. Primärvården är ju någonting som vi verkligen har förordat, men tyvärr fungerar den inte tillfredsställande. Många vårdcentraler lider stor brist på exempelvis läkare. Så har vi det bl.a. i Luleå. Vid en vårdcentral som ska ha sex läkare har vi i dag bara en halvtidsarbetande läkare.

Vad vill socialministern säga till de människor som är förtvivlade och som har väntat i månader på att få träffa en allmänpraktiserande läkare? Finns det något hopp för dem? Jag ställer frågan till den högst ansvarige för sjukvården i Sverige.

Anf. 60 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Herr talman! Jag skulle kunna ägna mig åt en liten statsvetenskaplig föreläsning om vem som är ansvarig för olika saker. Vi har landsting i det här landet som i allt väsentligt är ansvariga för sjukvården. Jag trodde att vi var överens om att det är en viktig princip att vi har en kommunal demokrati som ger landstingen rätt att besluta och att vi aktar för oss för att här fatta beslut om hur man fördelar resurserna till vårdcentralen i Luleå.

Vad jag rekommenderar alla som är intresserade av de här frågeställningarna att göra är att diskutera dem med sina partigrupper i sina landsting. Där kan man pröva argumenten om hur man ska fördela resurserna och gemensamt se till att man i varje landsting har en bra sjukvård. Jag är alldeles övertygad om att vi kan hjälpa till att ställa resurser till förfogande. Vi kan ge de allmänna spelreglerna.

Jag har fullt förtroende för att man också i Norrbotten över partigränserna och inom politiken ska kunna se till att vi får en sjukvård som ger människorna i Norrbotten full trygghet i framtiden. Men det kräver att vi från riksdagens sida gör två saker, dels att vi ger goda spelregler och ser till att det kommer fram resurser, dels att vi överlåter åt våra landstingspolitiker att fatta besluten.

Frågestund

Anf. 61 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Jag tänkte fråga försvarsministern om den militära flygutbildningen. I alla turer kring försvaret har det ju hittills varit en olöst fråga var den militära grundutbildningen för piloter ska ligga. Tidigare har regeringen talat mycket om samordning med civil flygutbildning. Det enda ställe där det i dag finns civil flygutbildning i statlig regi är ju Ljungbyhed under Lunds universitet i Skåne. Lunds universitet har också utvecklat ett flygcentrum med forskning kring olika områden som rör flyget.

Det är många människor som känner till denna kvalificerade utbildning på Ljungbyhed och högskoleverksamheten. För dem och även för mig verkar det svårförklarligt att regeringen och försvarsministern inte har sett på just Ljungbyhed som ett viktigt och intressant alternativ när det gäller flygutbildningen. Jag tror att många skulle vara tacksamma att få höra hur försvarsministern har tänkt och resonerat kring dessa frågor.

Anf. 62 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Kammarerna ska behandla regeringens proposition och utskottets betänkande i nästa vecka. Jag vill därför inskränka mig till att säga att när vi förberedde propositionen hade vi genomgångar av detta alternativ och fann att det inte var så stora likheter mellan civil förarutbildning och militär förarutbildning att det fanns en vinst i att göra en rent fysisk samlokalisering. Däremot finns det i propositionen en inriktning att man i administrativt hänseende, t.ex. när det gäller antagning osv., ska föra den militära och den civila utbildningsverksamheten närmare varandra.

Anf. 63 ULF NILSSON (fp):

Herr talman! Tidigare talade ju regeringen väldigt mycket om denna betydelse av samordning även rent praktiskt. Det är ju tråkigt om man har tonat ned det. Jag tror nämligen, inte minst av ekonomiska skäl men även av kompetensskäl, att samordning är någonting att satsa på. Ser man på södra Sverige så har vi ju ett stort kompetenscentrum där. Vi har för tillfället F 10 i Ängelholm där vi har flyglärarna och kompetensen. Vi har Halmstad med försvarets skolor kring vädertjänst och flygteknik. Och vi har som sagt var Lunds universitet med Sveriges enda flygcentrum på akademisk nivå. Menar man något allvar med denna samordning med civil utbildning och forskning då borde väl trots allt utbildningen åtminstone förläggas till den del av landet där kompetensen finns. Jag har fortfarande svårt att följa de resonemang som ligger bakom tystnaden kring flygutbildningen.

Anf. 64 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Det framhölls bl.a. från Försvarsmakten – jag såg det på samma sätt – att det handlar om olika flygplanstyper redan från början. För de militära piloterna handlar det om vårt militära jetskolflygplan. För de civila piloterna handlar det om propellerplan. Det var även skillnader i utbildningens inriktning, trots att det handlar om den grundläggande

utbildningen. Det fanns också en hel del tveksamhet som ledde till att vi inte ville gå den vägen att öppna ett delvis militärt etablissemang på nytt på ytterligare ett ställe i vårt land. Det gjorde att vi inte gick fram med det förslag som skisserades när vi lade fram vår proposition. Propositionen har nu blivit behandlad i försvarsutskottet, och jag vill inte göra några vidare kommentarer om utskottets betänkande inför kammardebatten.

Prot. 2000/01:108

10 maj

Frågestund

Utvisningsdömda

Anf. 65 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! Jag har en fråga till justitieministern. Justitieministern har tidigare sagt att man ska göra en översyn när det gäller de utvisningsdömda och deras situation, framför allt när det gäller de utvisningsdömda som har barn.

Väldigt många av de utvisningsdömda är dömda till långa straff. Det som är väldigt speciellt med dem är att de inte får några permissioner.

Justitieministern och riksdagen har nu fattat beslut om att man ska införa ett *back door*-system för människor med långa fängelsestraff och att man ska använda elektronisk fotboja i slutet av strafftiden. Kan justitieministern tänka sig att vid översynen även överväga möjligheter till permission med elektronisk fotboja för vissa grupper av de utvisningsdömda, för att på så sätt ge dem möjligheter till permission för att bl.a. kunna träffa sina barn på ett helt annat sätt än vad de kan göra i dag?

Anf. 66 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! När man döms till ett långt fängelsestraff och det förenas med en utvisning så tar domstolen hänsyn till att man döms till utvisning, vilket innebär att man får ett kortare fängelsestraff – ett år, och vissa fall upp till två år kortare. Detta sker bl.a. på grund av att man lidit särskilda men jämfört med dem som inte har dömts till utvisning. Problemen med att ge utvisningsdömda permission ligger i sakens natur, och det är svårt att hitta ett alternativ.

I den utredning som kommer ska man bl.a. ta upp att människor som döms till utvisning ska kunna återkomma under kortare tid om det är möjligt, men vi vet ännu inte det. Men det är en idé. Jag vill inte säga alltför mycket nu.

Anf. 67 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! Jag vet att strafftiderna minskas för de utvisningsdömda. Men problemen kvarstår ju när det gäller att dessa människor inte har några möjligheter till permissioner. Jag förstår att det också ligger i sakens natur att detta har varit svårt. Men tror inte justitieministern att man med en grundlig prövning i varje enskilt fall ändå skulle kunna se över möjligheten till permission med elektronisk fotboja, eftersom elektronisk fotboja är att jämställa med ett fängelsestraff och är ett ganska starkt kontrollmedel? När vi ser att denna grupp människor blir större och när vi ser de långa strafftiderna tror jag nämligen att det är oerhört viktigt, framför allt när dessa människor har barn som är rotade i Sverige, att de har möjlighet att umgås med sina barn.

Jag hoppas ändå att justitieministern i denna översyn och utredning ska våga pröva också denna fråga.

Anf. 68 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Det s.k. *back door*-systemet innebär alltså att man ska få elektronisk fotboja under de sista månaderna av strafftiden. Det är, såsom sägs här, mycket riktigt en ingripande åtgärd. Men tanken är ju att man successivt ska slussas ut i det svenska samhället och under denna tid få kontakt med svenska myndigheter och få ett arbete efter frigivningen. Den frågan är också av naturliga skäl inte lika aktuell om man omedelbart efter fängelsestraffet ska utvisas.

Jag vill betona att vi ännu inte har några utredningsförslag. Vi vet inte ens hur utredningen ska se ut. Men det som utredningen ska ta upp är att man ska ha ett större och bättre barnperspektiv när människor döms till utvisning, eller rättare sagt när frågan är aktuell. Det är det som vi har tänkt ska vara huvudfrågan. Men jag ber att få återkomma när jag vet mer om den saken.

Umgängesrätten

Anf. 69 MONICA GREEN (s):

Herr talman! Jag har också en fråga till justitieministern. Den handlar om föräldrars umgängesrätt vid skilsmässa. Vi har hört exempel på män som är dömda för misshandel men som ändå kan få umgängesrätt med sina barn.

I FN:s barnkonvention sägs det mycket tydligt att man ska ta till vara barns rättigheter och barns bästa i alla situationer. Det står också uttryckt i vår lag, precis som i barnkonventionen, att barn ska få uttrycka sin mening i alla frågor som berör dem och att domstolar och myndigheter ska höra och respektera barnen.

Det har utarbetats en praxis om att man lyssnar på barn som har fyllt tolv år och att man ska kunna väga in deras synpunkter. Men det kan ju vara svårt för barn att uttrycka synpunkter. Jag undrar därför: Kan man jobba vidare med denna praxis från tolv år och gå längre ned i åldrarna och på något sätt hjälpa barnen så att de kan uttrycka sin mening?

Anf. 70 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Det är ju, som sades här, barnens bästa det handlar om. Det är egentligen den enda frågeställning som är aktuell när man tar upp frågan om vårdnad och umgänge i allmän domstol.

Självklart är en omständighet som misshandel någonting som påverkar såväl vårdnad som umgänge. Det framgår uttryckligen i förarbeten. Det framgår också av domslut från Högsta domstolen.

Genom 1996 års reform har man förstärkt barnens möjlighet att komma till tals. Däremot är det tveksamt om man ska ta in barnen i domstolen. Situationen för ett barn när föräldrarna är i konflikt är redan svår. Men barnets bästa och barnets uttryckliga vilja redan före tolv års ålder väger oerhört starkt.

Anf. 71 MONICA GREEN (s):

Herr talman! Om man jobbar med den typen av frågor så undrar jag om man kan utreda ytterligare för att kunna få fram barnens synpunkter. Jag tänker t.ex. på att barnen får sin egen företrädare, eller om det finns andra sätt för barnen att faktiskt kunna uttrycka sin mening. Jobbar ni med det på Justitiedepartementet?

Anf. 72 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Det som nu sker är att man ska utvärdera 1998 års reform enligt vilken domstolen kunde döma till gemensam vårdnad även om den ena parten motsatte sig det. Det kommer att hållas en hearing i slutet av juni, och Socialstyrelsen har i uppdrag att utvärdera den vårdnadsreformen. Då kommer också frågan om barn ska få en särskild företrädare eller hur man ska förstärka barns möjligheter ytterligare att tas upp. Men det är en svår avvägning. Det är inte alldeles självklart att man ska förstärka på ett sådant sätt att barnen själva ska komma in i domstolen. Men ett ombud eller en företrädare för barnen är ett alternativ.

Försvaret

Anf. 73 TUVE SKÅNBERG (kd):

Herr talman! Min fråga riktas till försvarsministern.

Under de senaste tio åren har vi fått se försvaret bli halverat och sedan halveras en gång till. Numera är det en mycket liten rest av det försvaret som vi hade för ett tiotal år sedan. Det är oerhört viktigt att den lilla resten ändå får fungera optimalt.

I dag har vi nått ut ett öppet brev redovisat av TT där flygvapnets generalinspektör Mats Nilsson väddar till politikerna när det gäller flygskolan. Finns det verkligen inte något annat möjligt alternativ? Flygvapnet kommer inte att kunna genomföra sin del av försvarets omdaning planenligt.

Det är utomordentligt tråkigt att både Uppsala och Ängelholm, som ställdes som alternativ mot varandra, föll bort – alltså de två mest attraktiva platserna för utbildning av piloter. Flygvapnets generalinspektör konstaterar nu att utbildningen av piloter kommer att försvåras och drastiskt minskas. Flygvapnet behöver alla de 20 piloter som dagens skola klarar att utbilda per år. Finns det ingen möjlighet att ta sitt förnuft till fånga?

Anf. 74 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Jag vill bestrida det begrepp som Tuve Skånberg använde – en liten rest. Det finns ingenting av korrekthet i det påstående som gjordes. Om vi ser på främmande styrkor i vår del av världen kan vi se att i flera sammanhang – ja, kanske i de avgörande sammanhangen – är konventionella stridskrafter Sveriges försvar i dag, och om några år kommer det att vara ett av Nordeuropas starkaste och mest relevanta. Dess materielförsörjning saknar motstycke i länder av Sveriges storleksordning.

Vi kommer att ha arméförband med en officerstäthet och en rörlighet som jag menar praktiskt taget saknar motsvarighet i vår del av världen.

Våra flygstridskrafter är de mest omfattande, tillsammans med de tre stora makterna i Europa.

Vår marin är teknologiskt synnerligen högtstående. Jag vill ta avstånd från den villfarelse som frågaren kom med.

I dag har jag gjort kommentarer beträffande flygförarutbildningen. Det har funnits alla möjligheter för det parti som Tuve Skånberg företräder att under utskottets behandling tillstyrka regeringens proposition.

Anf. 75 TUVE SKÅNBERG (kd):

Herr talman! En företrädare till nuvarande försvarsministern sade att Sveriges beredskap är god. Historien får visa om det uttalande som vi just har hört verkligen har fog för sig. Den neddragning som jag redovisade är tyvärr sann.

Nedbantningen på flygvapnets område sker på ett olyckligt sätt; jag tror att vi är överens om detta.

Jag hade gärna sett att Ängelholm hade fått vara kvar – i annat fall Uppsala. Nu går båda de alternativen bort. Nog kan väl försvarsministern kosta på sig att beklaga detta.

Anf. 76 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Det som nu sker är en hantering av en viss del av flygstridskrafterna, nämligen förläggning av utbildning – olika program. Detta är en viktig del. Regeringen hade lagt sitt förslag. Det har jag agerat kring sedan lång tid, och jag har tagit allehanda kontakter för att påvisa vilka fördelar som finns med förslaget. Nu har riksdagens försvarsutskott behandlat frågan. Det hade, som sagt, funnits alla möjligheter för det parti som Tuve Skånberg företräder att stödja regeringens proposition.

Nu finns betänkandet. Det kommer att delas ut och debatteras och sedan kommer riksdagen att fatta sitt beslut. Jag gör inga kommentarer utöver vad jag sagt. Jag tycker alltså att det är positivt att fyra partier har samlat sig till ett ställningstagande.

Västsahara

Anf. 77 HILLEVI LARSSON (s):

Herr talman! I dag hålls en manifestation av Föreningen Västsahara. Där kommer att finnas företrädare för samtliga riksdagspartier i form av riksdagsledamöter som uttalar sitt stöd för Västsaharas folk.

Västsahara är ju den sista kolonin i Afrika, och Västsahara har varit ockuperat i 25 år av Marocko. Denna ockupation har bl.a. inneburit 1 000 försvunna – barn, kvinnor och män som har gripits av marockansk militär. Ingen vet var de finns i dag.

10 000 ungdomar har tvångsförflyttats för att marockaniseras, som det heter, och större delen av befolkningen i Västsahara lever sedan många år tillbaka som flyktingar i läger i Algeriet. Amnesty har talat om många brott mot de mänskliga rättigheterna både i Marocko och i Algeriet.

Min fråga är: Vad gör regeringen för att förbättra situationen, för att ockupationen ska upphöra och för att Västsaharas folk ska få folkomrösta om självständighet?

Prot. 2000/01:108
10 maj

Frågestund

Anf. 78 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Herr talman! Ja, det är, precis som Hillevi Larsson beskriver, en mycket gammal konflikt. Den leder tillbaka till mitten av 70-talet och har en kolonial bakgrund.

Regeringen tycker att det är mycket viktigt att se till att det finns en dialog med båda parter. Det är den princip som vi hela tiden har arbetat efter. Vi erkänner självklart det västsahariska folkets rätt till självbestämmande men vi tycker också att det är mycket viktigt att FN får huvudansvaret för att söka lösningar som faktiskt ger resultat. EU har också en viktig roll, men under FN:s ledning. Det är i enlighet med detta som vi agerar.

Anf. 79 HILLEVI LARSSON (s):

Herr talman! Det är glädjande att höra att regeringen engagerar sig i frågan. Jag vet redan att Sverige är en biståndsgivare vad gäller flyktinglägren i Algeriet – liksom EU, som är den största biståndsgivaren. Naturligtvis försiggår inom FN ett arbete. Det som nu är viktigt är framför allt att trycka på i frågan om folkomröstning. Det är grundfrågan.

I tio år har det förts en kamp för folkomröstning där man ska få rösta för om man vill vara självständig eller vara under marockanskt styre. Den marockanska regimen har med allehanda tricksanden försökt att undvika att folkomröstningen kommer till stånd.

Det är viktigt att minnas att FN stöder denna folkomröstning. FN är ju med och arbetar för att den ska komma till stånd. Min förhoppning är att Sverige t.ex. under ordförandeskapet utnyttjar detta till att försöka samla EU kring något på området, exempelvis genom EU driva på i FN för en snar folkomröstning.

Anf. 80 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Herr talman! Vad gäller just folkomröstningsfrågan är det så att parterna i konflikten, som ju ändå själva måste vara delaktiga i frågan om en folkomröstning, inte har kommit med några förslag för att föra frågan framåt. I det läget har det blivit en låst position i just folkomröstningsfrågan. Därför har FN:s generalsekreterare föreslagit att man ska diskutera alternativa lösningar. Det finns en särskild medlare som på Kofi Annans uppdrag arbetar med de här frågorna.

Vi agerar naturligtvis som ordförande i EU för att stötta FN:s generalsekreterare i dennes ansträngningar på denna punkt och tror att det är den vägen vi kan göra det mesta. Som Hillevi Larsson säkert känner till har också Sverige varit med som trojkamedlem vid besök då det har varit direkta sammanträffanden med t.ex. Polisarios representanter. Vi kommer att fortsatt vara mycket aktiva men håller fast vid att vi icke ska agera vid sidan av FN, utan det är viktigt att hålla denna enade front.

Frågestund

Anf. 81 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet Lars-Erik Lövdén. Nu närmar vi oss sommaren, och kusten är ett stort rekreationsområde för stadsfolket. Själv kommer jag från Tjörn. Utanför vår ö är det två mindre öar som är befolkade året om. Problemet för oss är att något måste göras innan de här öarna blir överbelastade med bilar. Parkeringarna räcker inte till.

I dagens läge, med den prioritering man gör ute i kommunerna, är det ju vård, omsorg och skola som får de mesta medlen. Alltså har de kommuner som inte är tillväxtområden svårt att kunna lösa det här rent ekonomiskt fast det finns andra sätt att lösa de här trafikproblemen på.

Min fråga till statsrådet är: Skulle statsrådet kunna tänka sig att se på den här frågan för att tillsammans med kommunerna, och min kommun, hitta en lösning?

Anf. 82 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Vi reglerar ju de ekonomiska förhållandena mellan stat och kommun på det sättet att vi har generella statsbidrag och till det ett kommunalt utjämningssystem, som beaktar de olika lokala förhållandena och strukturskillnader som finns mellan kommunerna. Det har också varit ett önskemål från kommuner i Sverige att vi ska ha den fördelningen mellan stat och kommun i våra ekonomiska mellanhavanden, att det ska utgå generella statsbidrag och kompletteras med ett kommunalt utjämningssystem.

Jag ser för dagen inte några möjligheter att ha särskilt riktade statsbidrag för att klara den typ av prioriteringar som en kommun som Tjörns kommun måste göra mellan olika angelägna verksamheter i kommunen.

Anf. 83 ROSITA RUNEGRUND (kd):

Herr talman! Vi ser nu att de generella statsbidragen inte räcker till, och vi ser att hela Sverige kommer ut mot kusterna. Problemen kvarstår, även om det utgår generella statsbidrag. Skulle statsrådet kunna tänka sig att göra ett försöksområde eller åtminstone titta på ett litet område i Sverige där man kunde lösa det med t.ex. medel från Vägverket?

Anf. 84 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Herr talman! Nu tas en annan frågeställning upp, nämligen Vägverkets resurser för att bidra till utveckling i olika delar av landet. Vi har ju ökat de generella statsbidragen väldigt kraftfullt sedan 1997, med sammanlagt 25 miljarder kronor, och det har generellt förbättrat situationen i kommunsektorn också. Sedan finns det, vilket jag är väl medveten om, ett antal kommuner som till följd av framför allt befolkningsförändringar fortfarande har svårigheter kommunalekonomiskt.

Till syvende och sist handlar det om att varje enskild kommun måste göra de prioriteringar som man tycker är mest angelägna. De växande skatteintäkterna även under nästa år och året därpå i kommunsektorn skapar lite större handlingsfrihet för kommunerna att kunna göra de prioriteringar som man vill göra.

Jag ser ingen möjlighet att via rena kommunresurser lösa de problem som Tjörns kommun och kanske någon annan kommun har. Snarare handlar det om att vi nu successivt måste förbättra – den utvecklingen är redan på väg – kommunernas förutsättningar att hantera sina åligganden.

Prot. 2000/01:108

10 maj

Frågestund

Hemvärnet

Anf. 85 ROLF GUNNARSSON (m):

Herr talman! Jag vill rikta min fråga till försvarsministern, och jag lovar att det inte blir en fråga om flygvapnet den här gången.

Vi har i försvarsutskottet denna vecka fått en information från högkvarteret om de besparingar som är på gång för att klara budgeten 2001. Det gäller problemet att regeringen inte har godkänt att föra över 700 miljoner till den direkta verksamheten. Jag tänkte hålla mig till ett ämne som ligger mig varmt om hjärtat, nämligen hemvärnet.

Det är tre konkreta förslag som har presenterats för oss i utskottet. Det är för det första att skära bort utbildningsverksamheten med 50 %, för det andra att Vision 2010 ska senareläggas och för det tredje, vilket var det mest dramatiska som redovisades för oss i utskottet, att skära bort all hemvärnsverksamhet resten av året.

I dag har vi haft besök av hemvärnets ledning i Sverige, och jag lovar statsrådet att man gick från vår utskottslokal med pannorna i djupa veck.

Det är olyckliga signaler som nu kommer i den här frågan, när det redan i dag är svårigheter att rekrytera till hemvärnet. Det är en fråga som oroar många hem i Sverige i dag.

Vad tycker statsrådet om de signaler som nu ges?

Anf. 86 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Det är riktigt att regeringen i tilläggsbudget inte har föreslagit en överföring från materielanskaffningsanslaget till verksamheten i övrigt. Anledningen till det är att vi har konstaterat, med Riksrevisionsverket som bakgrund, att ekonomistyrningsfunktionen i Försvarsmakten inte tjänar sitt syfte och att den måste reformeras.

Det andra är att vi har tillsett att man i princip ska kunna göra en omavvägning mellan materiel och verksamhet i övrigt. Men då ska det vara bra motiveringar på båda sidorna, i enlighet med den inriktning som riksdagen har gett för försvaret. Vi har ansett att det inte har varit fallet i det förslag som Överbefälhavaren har ingivit.

Nu pågår diskussioner i Försvarsmakten, och delvis med Försvarsdepartementet i sådana frågor som kan beröra regeringens ställningstagande i den här frågan. Jag anser att vi inte är färdiga med att försöka få fram sådana förändringar under detta budgetår, och med perspektiv framåt, som går i linje med riksdagens inriktning.

Det gör att jag anser att det fortfarande finns möjligheter för kreativitet som gör att man undviker en del oönskade konsekvenser.

Anf. 87 ROLF GUNNARSSON (m):

Herr talman! Än en gång: De signaler som nu går ut till hemvärnet om 50 % besparing, kanske t.o.m. 100 % besparing, är olyckliga signaler, när vi vet att det finns ungefär 69 000 hemvärnsmän och vårt mål är

90 000. Statsrådet sade i en debatt tidigare i dag att det finns möjlighet för kolleger i andra partier att stödja olika initiativ i försvarsutskottet. Här finns det möjlighet för statsrådets kolleger att stödja en motion från det parti jag representerar för att få pengar till den här verksamheten.

Jag är på samma linje som statsrådet när det gäller att vi ska ha en hård och bra ekonomisk styrning av försvaret, precis som av alla andra verksamheter. Det instämmer jag helt i. Men jag skulle i alla fall vilja skicka med det här som en vädjan till statsrådet. Det blir ju protokollfört. Vad vi säger inom lyckta dörrar är en annan sak. Jag vädjar till statsrådet att i de kontakter som det refereras till verkligen ta en bra och positiv kontakt för att undersöka detta med hemvärnet. Jag ser det som mycket allvarligt.

Anf. 88 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Det är många saker som man tycker är besvärliga att ta i när man har ett budgetunderskott på kanske 700 miljoner eller däröver och har en budget på drygt 18 miljarder. Inriktningen från min sida när vi har haft de här diskussionerna har då varit att det gäller att göra de ingrepp som behöver ske i linje med vad vi ska nå fram till. Det vi ska nå fram till är mer av övningar, övningsverksamhet, och mer av internationell verksamhet. Vi ska kunna ha hemvärnsförband både för militära uppgifter och för att stödja samhället vid svåra påfrestningar.

Då gäller det för beslutsfattarna både i regeringen, om det aktualiseras för oss, och ute i Försvarsmakten att lägga ut de nödvändiga förändringarna på ett sätt som är i ton med detta och som träffar sådant som ska bort och som ska förändras.

Det är min förhoppning att vi genom detta arbete ska kunna komma så långt det är möjligt dithän, och då hoppas jag att även hemvärnet ska kunna komma in i den avvägningen.

Vattennivån i Vänern

Anf. 89 MARIE ENGSTRÖM (v):

Herr talman! Jag vill också vända mig till försvarsminister Björn von Sydow. Jag hade tänkt ställa en fråga som rör vattennivån i Vänern i dag.

Vänern har varit starkt översvämmad under hösten och vintern, och nu har vattennivån sjunkit men är fortfarande alarmerande hög. Vi har också en vårflood att vänta.

Nivån regleras bl.a. av vattendomar, men naturligtvis även av vädrets makter. När vattennivån blir tillräckligt hög, så att det är katastrofläge, upphävs de här domarna, och man får tappa av mer än vad domen säger.

Nu är vi tillbaka i ett läge där gällande vattendomar fortfarande råder. Nu är det många kring Vänern, såväl länsstyrelser och kommuner som enskilda och jordbrukare, som vill att man i preventivt syfte ska kunna få en större avtappning än vad vattendomen säger i dag.

Mot bakgrund av det skulle jag vilja höra vad försvarsministern säger om en sådan åtgärd.

Anf. 90 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! I fredags var jag på sammanträde med Rådet för räddningstjänst. På dagordningen fanns just vattenöversvämningarna, framför allt översvämningarna i Arvika, men vi fick också en redovisning av det aktuella läget i Vänern.

Jag bad då chefen för Räddningsverket att vända sig till de tre berörda länsstyrelserna med en förfrågan om de ansåg att läget var sådant att räddningstjänstlagen borde tillämpas, dvs. att länsstyrelsen kan ta över räddningsverksamheten och därmed häva vattendomarna.

Jag har fått beskedet att länsstyrelserna än så länge inte anser att så är fallet. Jag har inte heller fått det meddelandet från chefen för Räddningsverket. Jag anser därför inte att det föreligger en så akut situation.

Varken regeringen eller länsstyrelserna har i dag lagliga möjligheter att ge tillstånd till en tömning, annat än om det råder en omedelbar översvämningssrisk. Vi har fått en skrivelse där man föreslår förändringar på den här punkten, och vi kommer naturligtvis att ta ställning till detta.

Anf. 91 MARIE ENGSTRÖM (v):

Herr talman! Det kan vara riktigt som Björn von Sydow säger. Men jag vet att det nu höjs röster för att man ska kunna arbeta mer preventivt för att förhindra den typ av problem som faktiskt har rått i över ett halvår i dessa områden.

Om jag återigen tar kontakt med länsstyrelserna och kommunerna – jag vet att man planerar att göra olika uppvaktningar – är det just den här typen av krav som kommer att föras fram. Det är när katastrofen är ett faktum som frågan faller inom försvarsministrarnas domäner. Det är precis det som man vill undvika genom en förändring av vattendomarna.

Anf. 92 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Jag har gått igenom situationen, och det vore konstitutionellt fel om regeringen eller ett enskilt statsråd angav en inriktning till en länsstyrelse eller till chefen för Räddningsverket. Jag har däremot ansett det vara konstitutionellt korrekt att fästa Räddningsverkets chefs uppmärksamhet på frågan, och i går hade jag tillfälle att fästa landshövdingens i Örebro län uppmärksamhet på den.

Med den lagstiftning som vi har måste det vara länsstyrelsen som fastställer när länsstyrelsen har skyldighet och rättighet att ta över räddningsledningen och genomföra en sådan operation som var riktig och framgångsrik och som gällde fram till den 7 april.

Jag har haft samtal där jag har varit väldigt tydlig om var ansvaret ligger inom den ram som finns i dag. Jag vill däremot tillsammans med mina kolleger i regeringen självfallet ta upp frågan om det kan behövas en förändrad lagstiftning. Men det löser icke den omedelbara situationen.

Det nedlagda häktet i Östersund

Anf. 93 ANA MARIA NARTI (fp):

Herr talman! Min fråga riktar sig till justitieministern.

Gamla häktet i Östersund lades ned den 1 januari 1996. Tingsrätten finns kvar i Östersund. Vid alla förhör och diskussioner med de häktade

krävs resor på 50 mil för polis, för advokater och för åklagare. Detta har ökat kostnaderna för verksamheten med 4,5 miljoner kronor om året.

Riksdagens revisorer konstaterade redan 1998 att det hade blivit en stor fördyring för verksamheten. Jag skulle gärna vilja veta om justitieministern har hunnit att titta på detta besvärliga problem.

Anf. 94 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Ja, jag känner väl till frågan om häktet i Östersund. Jag har varit där och talat med polisen och kriminalvården. Det var Kriminalvårdsstyrelsen som fattade detta beslut efter det att man hade gjort sina beräkningar. Men nu har kriminalvården redan beslutat att göra en ytterligare utökning med 250 platser. Regeringen kan inte tala om för kriminalvården var dessa platser ska förläggas. Men inom kriminalvården är man själv fullt medveten om den situation som råder i Östersund och de problem som finns där.

Anf. 95 ANA MARIA NARTI (fp):

Herr talman! Tack för svaret. Det är glädjande att frågan redan har diskuterats på departementet. Jag vill också understryka att det finns förslag från Jämtland angående en gemensam byggnad för häkte, frivård och psykvård. Det skulle kanske kunna vara lösningen.

Tack så mycket för svaret.

Försvarsekonomin

Anf. 96 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! För sex månader sedan frågade jag försvarsministern om vilka åtgärder regeringen avsåg att vidta i syfte att skapa balans i försvarets ekonomi utan att äventyra försvarets förmåga att fullgöra sina ålagda uppgifter.

Bakgrunden var min och andras oro beträffande försvarsekonomin utveckling och också de stora – och jag vill gärna säga onödiga – investeringar som det förra försvarsbeslutet innebar.

Jag vill då fråga: Är statsrådet lika fri från oro i dag, eller hur tänker han ta itu med de utmaningar som vi står inför med tanke på de besparingsförslag som har lagts fram?

Anf. 97 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Jag minns den debatten väl. Interpellantens siffror kom delvis att visa sig överensstämma med verkligheten. Men den information som jag fick från Försvarsdepartementet och från högkvarteret pekade vid den tiden inte på det när det gällde förra året och inte heller på att verksamheten låg över de anslag som fanns. Det har kommit fram successivt.

Det är i första hand upp till Försvarsmakten att hantera en reduktion av utgifterna. Jag vill dock inte säga att det är fel att göra investeringar. När vi ser på de åtgärder som har kännetecknat vårt försvar har man en mycket hög investeringsnivå. Det är riktigt i många stycken. Man kan inte bara peka ut investeringar som en felaktig resursanvändning.

Anf. 98 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag kommer också ihåg statsrådets svar. Det löd ungefär som statsrådet nu redovisade.

Jag känner fortfarande en väldigt stor oro inför den utveckling som vi nu har. Jag har svårt att förstå hur man kan skilja på investeringar och drift i försvaret med tanke på de resursbehov som föreligger. Som jag ser det gör man onödiga investeringar när nya förband byggs upp eller läggs ned. Samtidigt fattar man beslut om precis samma investeringar på andra håll. Jag kan inte få detta att gå ihop.

Jag vill då fråga statsrådet: Är statsrådet nöjd med utvecklingen? Jag är övertygad om att svenska folket inte förstår detta. Man är starkt kritisk till det slöseri med skattebetalarnas medel som pågår inom Försvarsmakten med hänsyn till den obefintliga kopplingen mellan investeringar och drift.

Anf. 99 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s):

Herr talman! Det är inte så enkelt, enligt min åsikt.

Om man ser på andra länders försvarsmakter när de lämnar och förändrar rör det sig många gånger om ganska nedslitna förband. I vårt fall handlar det om att vi successivt försöker att anpassa försvaret, inte bara till nuläget utan också till framtiden.

När vi har lagt ned regementen och lagt ned verksamhet på övningsfält har det i allmänhet varit etablissemang med en mycket hög kvalitativ nivå. Visst sker det ibland felinvesteringar, men jag anser inte att det är ett argument mot en successiv förändring av försvarets inriktning att ha en ständigt hög investeringsnivå på materiel och på etablissemang.

Anf. 100 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Tack. Detta får avsluta frågedebatten. Det är ytterligare 14 ledamöter som har begärt ordet, men som ni förstår är det inte möjligt att alla kan komma till tals. Jag tackar regeringens ledamöter för att de har kommit hit och har velat svara på ledamöternas frågor.

7 § Processrättsliga frågor

Prot. 2000/01:108

10 maj

Frågestund

Processrättsliga frågor

Föredrogs

justitiekommitténs betänkande 2000/01:JuU32

Processrättsliga frågor.

Anf. 101 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! I det här betänkandet behandlas motioner från allmänna motionstiden år 2000 som handlar om processrättsliga frågor. För tids vinnande ska jag bara beröra den reservation som Vänsterpartiet har fogat till betänkandet. Jag yrkar härmed bifall till reservation 4.

När det gäller polisens möjligheter att använda hemliga tvångsmedel litar svenskar i mycket högre grad än medborgare i andra länder på myndigheternas goda avsikter. Vi har en demokratisk insyn i polisens verksamhet, vi har en demokratisk polis, vilket har gjort att vi svenskar inte har ställt så höga krav på regleringar när det gäller hemliga tvångsmedel.

Det här har lett till att vi i Sverige har ovanligt suddiga gränser kring statens rätt att tillgripa tvång. Det leder givetvis i förlängningen till försämrad rättssäkerhet. Som ett exempel går det att nämna att inte alla hemliga tvångsmedel är lagreglerade och att den parlamentariska kontroll som finns försvåras av att det underlag som finns ger vaga och intetsägande uppgifter. Det enda vi får i riksdagen är en skrivelse som talar om hur ofta hemlig telefonavlyssning har använts, hur många gånger hemlig kameraövervakning har använts och i hur många fall man anser att det har gett något resultat i brottsundersökningen.

Mot bakgrund av den dåliga parlamentariska kontrollen när det gäller hemliga tvångsmedel och att alla tvångsmedel inte är lagreglerade anser vi att det borde omedelbart vidtas grundläggande åtgärder för att stärka rättssäkerheten vid användandet av hemliga tvångsmedel.

För det första krävs det att det sker en oberoende utvärdering av behovet och effektiviteten av de hemliga tvångsmedlen och andra övervakningsmetoder som används i dag.

För det andra krävs det en kraftig förstärkning av tillförlitligheten i statistiken som ska ligga till grund för den parlamentariska kontrollen. Det behövs mer än bara en redovisning av antalet hemliga telefonavlyssningar, antal hemliga övervakningar och det antalet fall som det ansetts att detta har lett någonstans. Här kan det vara väldigt diffusa grunder.

För det tredje anser vi att det måste införas regler om att den som har utsatts för hemliga tvångsmedel ska underrättas om det i efterhand och få en möjlighet att överklaga beslutet. Detta, herr talman, kan för många synas konstigt eftersom vi i Sverige inte har haft en sådan reglering; dvs. att människor som polisen har haft hemlig telefonavlyssning av där det inte har gått att få fram något – det gäller framför allt de fall där det inte har kommit fram uppgifter, i de fall där det kommit fram uppgifter som ligger till grund för brottsutredningen och det blir en rättegång får den avlyssnade genast tillgång till uppgifterna – är de människor som inte har fått besked.

I de flesta länder finns skyldigheten att underrätta den som har blivit utsatt för hemliga tvångsåtgärder från statens sida, för att få en möjlighet att överklaga ett sådant beslut och få rätt i efterhand.

Herr talman! Det finns också ett exempel i Sverige där flera partier har ställt sig bakom möjligheten att få en underrättelse om man har varit utsatt för någon typ av övervakning. Det har gällt diskussionen om åsiktsregistrering och SÄPO:s arkiv, där många partier har slagits för rätten att kunna få ut uppgifter om sig själv. Det är egentligen exakt samma grundtanke. När staten använder tvångsmedel mot den enskilde medborgaren förstår vi att vid just det tillfälle avlyssningen görs går det givetvis inte att informera, men när förundersökningen och utredningen är avslutad bör det i ett rättssäkert samhälle vara en skyldighet att informera, och det ska finnas en möjlighet för den enskilde individen att få detta prövat så att det hela sker på ett rättssäkert sätt.

För det fjärde anser vi följande om alla tvångsmedel som i dag används. Det finns annan teknisk avlyssning, t.ex. pejling. En polisman med mikrofon på sig är inte tvångsmedel och därmed inte reglerat. Det finns ingen reglering för när polisen använder sig av handkamera för att filma demonstrationer. Det anser vi strider mot Europakonventionens skydd för mänskliga rättigheter. Där finns regler om att statens tvångs-

medel och övervakning av medborgarna måste finnas reglerat i lag. Detta är oerhört viktigt.

För det femte – och det som är det viktigaste av det som saknas i dag – finns det inte någon bestämmelse om överskottsinformation, dvs. information om annat än det brott som har föranlett tvångsmedelsanvändningen och som polisen får fram genom hemlig telefonavlyssning eller hemlig kameraövervakning. Det är fråga om hur man får använda sig av information som gäller helt andra ärenden än det man har fått tillstånd att avlyssna.

Det finns inga regler kring detta. Det är oerhört viktigt att polisen inte föranleds att använda sig av detta för att få fram information där man egentligen inte skulle ha fått rätt att använda sig av tvångsmedel.

För det sjätte måste det inrättas ett oberoende kontrollorgan som har till uppgift att tillgodose rättsskyddet dels vid tillståndsprövningen, dels för själva genomförandet av tvångsåtgärden.

Det här är också förslag som Svenska Helsingforskommittén har lagt fram vid en granskning av hur svensk tvångsmedelslagstiftning är ur ett rättssäkerhetsperspektiv.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet. Jag vill bara tillägga att jag ser det som glädjande att justitieministern vid en interpellationsdebatt i måndags talade om att han tänker tillsätta en utredning som ska se över den typen av oreglerade tvångsmedel som används i dag, t.ex. handkameror och avlyssning på annat sätt än genom hemlig telefonavlyssning. Det är synd att socialdemokraterna i utskottet som nu har en minister som tycker att detta behöver utredas inte har kunnat ställa sig bakom reservationen i den delen.

Anf. 102 RAGNWI MARCELIND (kd):

Herr talman! Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 1 under punkt 1. För övrigt står vi också bakom vårt särskilda yttrande angående nämndemännen.

I vår motion begär vi att regeringen ska se över möjligheten att avskaffa kravet på prövningstillstånd vid bötesdomar. Jag ska här försöka redogöra för bakgrunden till kravet.

Om en person döms för ett brott där påföljden blir böter kan man inte, som lagstiftningen ser ut i dag, överklaga till högre instans. År 1999 dömdes i tingsrätten drygt tusen personer till böter, ett straff som inte gick att överklaga trots att den dömda nekade till brottet. Bara en fjärdedel av alla de brottmål som behövde särskilt prövningstillstånd för att tas upp i hovrätterna fick ett sådant tillstånd.

Även då det ovanliga inträffat att tingsrättens dom varit en s.k. nämndemannadom, dvs. att nämndemännen varit i majoritet mot rättens ordförande i själva skuldfrågan, har prövningstillstånd nekats. Docent Christian Diesen vid Stockholms universitet har studerat nämndemannadomar under mitten av 1990-talet – hur nämndemän dömer och hur de skiljer sig från jurister i sin bedömning. Av de fall Diesen studerat var det bara i ett fall av tusen som nämndemännen gått emot rättens ordförande i själva skuldfrågan. I tre fall av tusen gick nämndemännen emot ordföranden i frågan om vilket straff som skulle utdömas. Enligt Diesen borde det vara rimligt att prövningstillstånd beviljas även i bagatellartade

mål med böter som straff om det finns skiljaktiga meningar mellan rätts ordförande och nämndemännen.

För flera av dessa personer som nekats prövningstillstånd hade det varit bättre med en strängare dom i tingsrätten. På så sätt skulle de haft möjlighet att överklaga och därmed få saken prövad igen i hovrätten. Man kan då säga att det egentligen inte är själva gärningen som styr utan vilken påföljd man fått. Människors rätt att överklaga en dom när brott förnekas måste alltid finnas. Vid bötesstraff får man i dag bara en chans. Vi anser att detta förfarande omgående borde ses över.

Det finns en rad uppmärksammade fall under 1999 och 2000 som lett till att medierna har lyft fram den här frågan och påpekat det orimliga i situationen. Människor som nekats prövningstillstånd har personligen, i sitt privatliv, drabbats mycket hårt. De har bl.a. förlorat anseende hos närstående och vänner. Det har hänt att personer har blivit uppsagda från sitt arbete. Man har fått utstå ett långvarigt och tufft lidande som egentligen aldrig kan mätas i pengar.

Vi kristdemokrater tycker att det är i högsta grad otillfredsställande att det bara är en enda instans som fällt domen i ett ärende som får så vittgående konsekvenser för den enskilde. Det är mot bakgrund av detta vi anser att lagen bör ses över så att kravet på särskilt prövningstillstånd avskaffas vid bötesdomar.

I betänkandet beskriver majoriteten hur man har behandlat liknande yrkanden tidigare. Man säger att rätten till domstolsprövning i själva verket är en förutsättning för att vi ska kunna tala om en rättsstat och att den rätt till domstolsprövning som följer av såväl Europakonventionen som rättsstatens principer enligt utskottets mening är tillgodosedd i svensk rätt när det gäller anklagelser för brott och tvister mellan enskilda.

Med anledning och mot bakgrund av den beskrivning jag just gett kammaren delar jag inte majoritetens uppfattning i den här frågan. Vi anser inte att den som blivit dömd till bötesstraff mot sitt nekande och som förvägras att överklaga detta har blivit behandlad enligt artikel 6.1 i Europakonventionen, som säger att den som är anklagad för brott ska ha rätt till en rättvis behandling av en opartisk domstol.

Dessutom uttrycker majoriteten i texten att man avvaktar den departementspromemoria om hovrättsprocessen som förväntas komma under våren med anledning av Hovrättsprocessutredningens förslag. Tyvärr tror jag att det kommer att innebära att vi bara kan räkna med ännu strängare regler. Därför kvarstår kristdemokraternas yrkande om att regeringen bör se över möjligheten att avskaffa kravet på särskilt prövningstillstånd vid bötesdomar.

Sedan gäller det vårt särskilda yttrande om nämndemännens ersättning. Jag måste få beröra det en liten stund. Vi vill med yttrandet belysa vikten av att försöka åstadkomma en mer representativ nämndemannakår än vad som är fallet i dag. Det här är frågor som vi kristdemokrater har motionerat och yrkat om ett antal år. Majoriteten har i tidigare debatter alltid hävdat att ersättningen är tillräcklig, att nämndemannakåren är representativ etc. Men till slut har regeringen ändå kommit till insikt om att situationen kanske inte är så bra som man tidigare har framhållit, och nu har man alltså tillsatt en utredning som ska titta på rekryteringen av nämndemän. Därför har vi valt att inte reservera oss till förmån för våra yrkanden utan att i stället lägga fram ett särskilt yttrande.

I yttrandet påpekar vi bl.a. vikten av att alla samhällsmedborgare ska ha möjlighet att sitta nämndeman. Exempelvis har vi lyft fram ensamförälderns möjlighet att sitta ting. Med den ersättning vi har i dag täcker arvodet inte ens de kostnader som uppstår för t.ex. barnomsorg när man går till tingsrätten. Det här vill vi ändra på. Vi tycker också att det är angeläget att utredningen tittar på varför vi har en sådan snedrekrytering ur samhället när det gäller vilka som sitter nämndeman. Vi vill också se över åldersstrukturen.

En annan sak vi är oroade över är hur framtiden ska se ut när det gäller nämndemannakåren. Med anledning av den centralisering av tingsrätterna som pågår undrar vi vilka som kommer att vara beredda att resa långa sträckor för att sitta nämndeman. Lägg till långa förhandlingar och kanske övernattningsar! Vilka yrkeskategorier i samhället har möjlighet att avsätta en eller flera dagar för att delta som nämndeman?

Det är alltså av största vikt att nämndemannauppdraget uppvärderas. Det är det vi vill få fram i den här utredningen. Vi hänvisar till vårt särskilda yttrande med anledning av de motioner som fanns till det här betänkandet.

Därmed tackar jag för mig, herr talman.

Anf. 103 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! I detta betänkande vill jag kort kommentera reservationerna 4 och 5, som handlar om hemliga tvångsmedel.

Regeringens skrivelse där det regelbundet redovisas för riksdagen hur de hemliga tvångsmedlen har använts är författad på ett sådant sätt att den parlamentariska kontrollen blivit mycket summarisk. Jag har inte varit nöjd med skrivelsens uppgifter. Detta tycker jag måste ändras. Det är prioritet 1: att vi får en helt annan redovisning av hur tvångsmedlen har använts. Det är ju vi som ska vara kontrollorganet.

Jag står i princip bakom det som Vänstern har skrivit i sin reservation, som utgår från Helsingforskonventionens åsikter. Jag har dock tillfogat en reservation, nr 5.

För att göra det tydligt ställer jag mig bakom en oberoende utvärdering av behovet och effektiviteten av de hemliga tvångsmedel och andra övervakningsmetoder som i dag används. Detta är faktiskt redan i dag en uppgift för regeringen. Vi har fått majoritet för det beslutet. Vi har fattat det, men vi har inte sett hur långt det har kommit. Det finns anledning att följa upp detta. Vi vill vidare se en kraftig förstärkning av tillförlitligheten i den statistik som ligger till grund för den parlamentariska kontrollen, vilket jag redan har berört. Här är det oerhört viktigt att vi får en ändring. Det är också viktigt att alla tvångsmedel som används regleras i lag, t.ex. annan teknisk avlyssning, pejling m.m. som är oregrerat.

Det finns också bestämmelser om överskottsinformation. Det är viktigt att reglera hur man använder sådan.

Sist har vi oberoende kontrollorgan för att tillgodose rättsskyddet vid tillståndsprövning och genomförande av tvångsåtgärder.

Det Miljöpartiet har lyft ut som en punkt är om det ska införas regler om att den som har utsatts för hemliga tvångsmedel ska underrättas om det i efterhand. Jag är i dagsläget inte beredd att skriva under den punkten, därför att jag tycker att detta kräver en ytterligare djupdykning. Det är svårt att överblicka vilka konsekvenser en sådan absolut underrättelse-

skyldighet skulle få när det gäller grova brott och kriminella nätverk. Skulle de hemliga tvångsmedlen i så fall vara särskilt hemliga och skulle de över huvud taget vara behjälpliga?

Jag är naturligtvis ytterst väldigt rädd för att buggning då kommer att ta fart. Vi har faktiskt lyckats hålla stånd mot att införa det tvångsmedlet i Sverige. Det är jag mycket tacksam för. Jag hoppas att det inte kommer till stånd under överskådlig tid heller. Därför vill jag reservera mig mot detta.

Alice Åström gjorde en jämförelse med att det fanns en majoritet när det gällde SÄPO:s register. Men jag tycker att det var stor skillnad, för det gällde åsiktsregistrering och där finns det ju inga som helst betänkligheter. Det är självklart, tycker jag, att efter ett antal år lämna ut de uppgifterna. Men det här gäller som sagt även grova brott och då är det detta man kan ta till.

Men jag får återkomma, för det blir säkert fler diskussioner om detta.

Det som Ragnwi Marcelind tar upp om nämndemän vill jag inte gå vidare in på i detta skede. Den parlamentariska kommittén har inte sammanträtt så hemskt många gånger och måste ha tid på sig att diskutera alla de viktiga frågor som Ragnwi Marcelind tar upp. Det får vi väl också återkomma till då vi får veta vad den parlamentariska kommittén anser. Jag tror nog att vi kan rätta till de största felen.

Men den svåra frågan, och kärnan i den parlamentariska kommitténs uppdrag, är huruvida de politiska partierna inte längre ska utse nämndemän. Det är det vi har gjort tidigare. Jag har alltid i de här debatterna sagt att det är oss själva vi ska skylla på, att vi inte kan göra den här fördelningen på ett riktigt sätt. Vi väljer en majoritet av äldre män och kvinnor till nämndemän, och då är det kanske inte vi som ska ha hand om denna uppgift utan ett annat organ i samhället. Det är det som är så svårt att veta.

Jag hade föredragit att vi i alla de politiska partierna hade skärpt oss och gjort det här till en viktig uppgift, vilket det är. Det är oerhört viktigt, eftersom nämndemän i Sverige har lika stor talan som domaren, vilket är unikt. Därför borde vi ha skärpt oss för länge sedan och sett till att vi fått en bra fördelning av sympatisörer.

Anf. 104 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! Det är inte första gången under denna mandatperiod som vi diskuterar många av de här frågorna. Jag tror att det är tredje gången. Det må då vara förlåtet att vi kanske inte går in alltför djupt i flertalet av dem, eftersom de är berörda vid många tillfällen tidigare.

Det finns några reservationer som jag ska kommentera något. Jag står självfallet bakom de moderata reservationerna och yrkar bifall till reservation nr 2.

Det är en välkänd ståndpunkt att Moderata samlingspartiet inte tycker om specialdomstolar. Det framgår klart av vår reservation att vi tycker att de så långt som möjligt bör försvinna. Vår grundinställning är att de allmänna domstolarna ska ha den kompetensen och styrkan att de mycket kompetent kan avgöra i princip alla typer av mål. Det är också viktigt att den första instansen har en klar kompetensprofil.

Reservation 3 handlar om ersättning till vittnen. Jag tror att betydelsen av vittnena och deras agerande i domstol även var uppe i debatten om

brottsoffer tidigare i dag. Jag tror aldrig att man i en rättsstat kan över-skatta betydelsen av att vittnena har möjlighet att på olika sätt komma till domstolarna. Då betyder det helt klart en hel del att domstolarna inte centraliseras alltför mycket.

Det är också viktigt att man får en rimlig ersättning. Den reservation vi har utformat pekar på behovet av att göra justeringar uppåt när det gäller ersättning.

Självfallet är det också viktigt att vittnena känner trygghet. Jag tror att det var Jeppe Johnsson som i den tidigare debatten pekade på detta. Det är en skrämmande utveckling som jag tror, herr talman, att vi alla kan känna djup oro inför, när vittnena skräms med hot om repressalier. De skräms till tystnad. Om sanning och rätt på något sätt skräms till tystnad har rättsstaten egentligen upphört att fungera på ett tillfredsställande sätt. Det är utomordentligt allvarligt. På alla sätt bör vi agera för att vittnena ska kunna känna den trygghet som de förtjänar när de på olika sätt vill vitsorda och lämna uppgifter i rättssalen.

Men det är också viktigt, som jag sade, herr talman, att vittnena får en rimlig ersättning för det otroligt viktiga arbete de gör.

Det är också en välkänd ståndpunkt sedan tidigare diskussioner i de här frågorna att Moderata samlingspartiet kan tänka sig tvångsmedel när det gäller tvångsmedicinering. Vi är fullständigt medvetna om, och jag har sagt det minst ett par gånger under den här mandatperioden då vi har diskuterat detta tidigare, att det här är ingrepp i den personliga integriteten. Det ifrågasätts inte på något sätt av oss. Det är ett allvarligt ingrepp. Men man måste väga den nytta som det här ingreppet, tvångsmedicineringen, kan göra för att få fast knarklangare, som jag brukar kalla för dödens kurirer.

I vår avvägning mellan nytta respektive uppoffring kommer vi fram till att när det finns mycket starka skäl för att kunna få fast knarklangare, dessa dödens kurirer, är vi beredda att under medicinsk ledning också ge polisen möjlighet till den här tvångsmedicineringen. Den är ett ingrepp, jag vill understryka det, men nyttan skulle i ett antal fall vara mycket stor. Det finns kanske ett antal ungdomar och äldre som skulle förskonas från den typ av drogmissbruk som dessa dödens kurirer är hantlangare åt.

Vi har också en reservation som behandlar när och på vilket sätt preskriptionstid ska brytas. För närvarande är ett villkor för att preskriptionstiden ska brytas att en person häktas eller får del av åtal. Vår tanke är helt enkelt att vi skulle kunna se till att preskriptionstiden bryts redan när den åtalade får del av förundersökningsprotokollet.

Det finns i dag påtagliga bevis för att ett antal personer håller sig undan och på alla sätt – och det är ganska raffinerade sätt – undviker att komma i kontakt med delgivning. På det sättet kan de smita ifrån rättvisan. Här handlar det inte bara om vederbörande som ska ställas till ansvar för sina handlingar, utan det gäller också de brottsoffer som kan gå förlustiga ett antal rättigheter, skadestånd, brottsskadeersättning och annat. Det tycker vi att det är angeläget att man ser över, och vi tycker att regeringen bör återkomma om detta.

De fyra borgerliga partierna har också ett särskilt yttrande om nämndemännen, som Ragnwi Marcelind var inne på. Som också nämnts tidigare har en utredning tillsatts som ska jobba med nämndemannafrågan.

Först och främst vill jag säga att nämndemännens roll i det svenska domstolsväsendet är av utomordentligt stor betydelse, både principiellt och praktiskt. Det skapar en ytterligare legitimitet i det svenska domstolsväsendet att människor döms också av sina gelikar. Det är inte meningen att de ska bli så "duktiga" att de blir någon form av domare, men de ska representera det allmänna rättsmedvetandet, sunt förnuft och gott omdöme. Det är omistliga tillgångar när man ska pröva människors skuld. Därför är det angeläget att man på alla sätt ser till att få en representativitet i nämndemannaskaran.

Nu påstås det att representativiteten är mycket dålig. Ärligt talat är den senast gjorda mer heltäckande undersökningen snart tio år gammal. Fler av oss som sitter i Nämndemannautredningen har klart markerat att vi vill få en heltäckande bild av hur det ser ut. Vi kan i och för sig ha en mängd förmodanden om brister i representativiteten när det gäller kön, ålder, yrkesbakgrund och annat. Det är ganska naturligt att en parlamentarisk utredning också får möjligheter, både tidsmässiga och resursmässiga, att göra den här typen av utredningar. Är det så att man kanske på direktivsidan inte är helt klar över detta, vill jag i denna kammare markera min och Moderata samlingspartiets mycket klara uppfattning, att det vore ganska dåligt att ha en utredning av det här slaget som till äventyrs inte skulle ha kapacitet tidsmässigt och resursmässigt att göra ett antal sådana här undersökningar. Men jag är ganska övertygad om att de möjligheterna ska finnas, att signalerna är tillräckligt klara både inom utredningen och här i dag.

Jag är alldeles övertygad om att ersättningsförhållandena är viktiga. Det handlar inte bara om att man ska få en viss form av ersättning för förlorad arbetsförtjänst. Om man är satt att vara nämndeman, att döma och bedöma sina gelikar och kunna förpassa vederbörande till internering, till fängelsestraff, är det ganska rimligt att tycka att detta är ett mycket viktigt uppdrag som kräver grannlaga inläsning och gott omdöme. Då är det ganska rimligt att man ska ha en god ersättning för det för att markera tjänstens betydelse. Det handlar både om ersättningsfrågor och om att se till att bredda rekryteringen.

Sedan kommer jag tillbaka, herr talman, till lite grann av samma sak som gällde vittnena. Det är alldeles uppenbart att de geografiska avstånden till de olika tingsrätterna blir allt större, med de problem som bl.a. Ragnwi Marcelind tog upp. Det kommer inte att bli lättare att rekrytera nämndemän som på något sätt kan kombinera den här verksamheten med ett vanligt civilt arbete. Det finns också anledning att fundera över i Domstolsverket, när man ägnar sig åt förslag om nedläggningar av ett antal mindre tingsrätter runtom i landet, att det inte underlättar den lekmanamedverkan som har varit ett av fundamenten i det svenska rättsväsendet och som vi har all anledning att vara stolta över i Sveriges riksdag. Och nämndemännen själva har anledning att vara stolta över den insats de gör för att bidra till ett gott rättsväsende.

En fråga skulle vara till socialdemokraterna, om de nu över huvud taget har tänkt på den aspekten: Underlättar den centralisering av framför allt tingsrätterna, första instansen som vi moderater ser som så kolossalt viktig, som pågår och där Domstolsverket har en glupande aptit på att lägga ned ett antal tingsrätter nämndemännens medverkan? Det är frågan

till socialdemokraternas taleskvinna. Är socialdemokraterna beredda att ta upp även den frågan i Nämndemannautredningen?

Med det, herr talman, yrkar jag alltså bifall till reservation 2.

Prot. 2000/01:108

10 maj

Processrättsliga frågor

Anf. 105 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! Jag är visserligen inte socialdemokrat, men jag vill svara på frågan om nämndemäns medverkan och rekrytering om jag duger. Jag ser inte att det skulle vara någon stor stötesten. Om t.ex. Eslöv i Skåne tingsrättsområde sammanförs med en annan tingsrätt behöver inte nämndemännen absolut komma från Eslöv, utan de kan komma från de orter där rätten är. Jag förstår inte den problematiken. Nämndemän kan ju rekryteras och behöver inte exakt vara från de orter vars tingsrätter har sammanförts till en större. Så det förstår jag inte.

Beträffande den lokala förankringen, som det ofta talas om, ska det inte ske någon partiskhet i domstolen, utan domstolarna är helt oberoende och ska inte ha några lokala aspekter på dömande.

Jag tycker att Anders G Högmark får utveckla vad han ser som det stora hindret i detta för nämndemännens medverkan.

Anf. 106 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Jag tänker inte utveckla detta alltför mycket här, det tänker jag nämligen göra i Nämndemannautredningen. Eftersom jag har tagit upp frågan är det bara att konstatera – Kia Andreasson sade att hon inte var socialdemokrat – att det alltid är gott att ha vänner i regeringsunderlaget.

Det är alldeles uppenbart att om en verksamhet som för ett antal bedrevs på 94 ställen i Sverige – med en mycket god geografisk spridning och med de avstånd som fanns till människor, till dem som är åtalade, ska dömas eller frikännas och till de nämndemän som ska delta i processen – halveras eller blir väsentligt mycket mindre får alla de människor som ska medverka i förhandlingarna längre avstånd. Det kommer att leda till att vittnena får resa längre, de åtalade får resa längre, nämndemännen får resa längre om man nu inte ska ha nämndemännen från precis intill där man befinner sig. Det innebär att stora områden blir utan i så fall. Det tycker jag inte är svårt att förstå. Jag känner oro för detta. Man ska inte överdriva det, men det finns en sådan aspekt som är viktig för Nämndemannautredningen att ta upp, som kanske inte direkt framgår av direktiven men som kreativa ledamöter – jag är säkert inte ensam – vill diskutera.

Anf. 107 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Herr talman! De hittillsvarande sammanslagningarna och nedläggningarna av små domstolar kan inte ha någon som helst inverkan på nämndemännens deltagande i domstolarna. Det har inte alls skett någon 50-procentig nedskärning. Det vi hittills har gjort är ändå ganska marginellt. Moderaterna måste väl erkänna att väldigt små domstolar som inte har stort underlag – det har gällt en till två domare – på vissa ställen i Sverige där avstånden inte är så stora har fått vidkännas förändringar som kan vara skäliga. Det har absolut ingen inverkan på nämndemännens deltagande.

Anf. 108 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Jag vet att Kia Andreasson med nästan osviklig säkerhet känner en lojalitet mot Domstolskommitténs direktiv om att göra stora besparingar och framför allt att lägga ned ett antal domstolar. På annat sätt kan man inte tolka de inlägg som görs av Kia Andreasson. Det är bra att det finns en lojalitet mot de direktiven, de flesta andra har övergivit dem.

Det är klart att det hittills inte har skett så många nedläggningar. Men faran skulle kunna minimeras, Kia Andreasson, under maj månad då justitieutskottet, och sedan riksdagen i mitten av juni, ska ta ställning till den skrivelse som finns från regeringen om domstolsväsendets reformering. Från Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centern och Folkpartiet har vi yrkat på att det nu skulle vara stopp och belägg. Efter de beslutade nedläggningarna ska det inte fattas några fler beslut innan man har fått i gång en ordentlig oberoende utvärdering. Ställer Kia Andreasson upp på det är det tacknämligt om man i kammaren får besked om det. De signalerna skulle säkert sprida sig något utanför denna kammare, det är jag alldeles övertygad om, inte minst till regeringssamarbetsparterna, som då säkert skulle börja fundera hur man skulle hantera frågan.

Det är klart att några få nedläggningar inte betyder så mycket, men den långa katalog som nu finns för Värmland, Norrbotten och Kalmar innebär att avstånden ökar dramatiskt om det i princip bara är en tingsrätt i varje län.

Anf. 109 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s):

Herr talman! Så som framförts här innan behandlar vi i detta betänkande processrättsliga frågor och motioner från den allmänna motionstiden 2000. I betänkandet föreligger åtta reservationer samt ett särskilt yttrande, varav intet är helt främmande för denna kammare då vi som sagt tidigare har behandlat tidigare likartade ärenden.

Moderaternas yrkande på att specialdomstolar ska avskaffas har vid de två senaste riksmötena varit uppe till behandling. I denna fråga har vi socialdemokrater ingen annan uppfattning nu än vad vi tidigare framfört. Vi anser att specialdomstolarna var för sig har sin roll och att varje specialdomstol ska bedömas efter dess egna meriter, inte utifrån principiella ståndpunkter.

Vad beträffar jourdomstolar har också denna framställan gjorts tidigare. Även om det är viktigt med en snabb handläggning får det inte bli så att rättssäkerheten ifrågasätts, vilket kan vara en fara med en omedelbar handläggning. Det kan t.ex. uppstå problem med att genomföra vittnes- och målsägandeförhör nattetid. Vidare skulle säkerligen många av de misstänkta och andra som ska höras vara påverkade av alkohol eller narkotika. Ambitionen att engagera vårdnadshavare i lagföringen kommer i praktiken att försvåras. Dessa svårigheter kommer förmodligen också att gälla socialtjänstens samverkan.

Det pågår, herr talman, i dag åtgärder för att korta handläggningstiderna i brottmål. I detta sammanhang kan nämnas KLÖS-projektet i Jönköpings län. KLÖS står för kvickare lagföring genom ökad samverkan. Detta projekt involverar polis, åklagare, domstolar och kriminalvård. Också i Handen pågår ett projekt för snabbare lagföring. Jag tror att

det är rätt väg att gå att förstärka samverkan mellan myndigheterna inom rättsväsendet ytterligare.

I reservation 6 framför moderaterna att en misstänkt bör kunna ges kräkmiddel i syfte att säkra bevisning om narkotikabrott när den misstänkte svält narkotika. Det finns i dag regler för undersökningar av människor vid brottsmisstanke. På den som skäligen kan misstänkas för brott på vilket fängelse kan följa får kroppsbesiktning göras. Med kroppsbesiktning avses undersökning av människokroppens yttre och inre och tagande av prov från människokroppen samt undersökning av sådana prov. En undersökning får inte utföras så att den undersökte riskerar framtida ohälsa och skada.

Vi socialdemokrater anser att det är ett mycket allvarligt ingrepp i den kroppsliga integriteten att utsätta någon för tvångsmedicinering. Vi vill dock avvakta det beredningsarbete som pågår i Regeringskansliet. Vi vill bl.a. invänta remissvaren vad beträffar Narkotikakommissionens betänkande i den del där kommissionen har föreslagit att det i narkotikastrafflagen ska tas in en bestämmelse om att den som är skäligen misstänkt för narkotikabrott som inte är ringa ska kunna ges läkemedel eller liknande vid kroppsbesiktning.

Folkpartiet föreslår i reservation 8 att vi ska låta strafföreläggande avse också fängelse. Strafföreläggande är en summarisk process i vilken åklagarna kan lagföra brott som hör hemma under allmän åtal.

Vi socialdemokrater anser att brott som leder till frihetsberövande straff ska prövas inför domstol med tanke på den rättssäkerhet vi står för i vårt land. Vi anser också att allvaret i en gärning som föranleder fängelse ska prövas i en domstol. Vidare anser vi att det inte är rätt att i ännu ett avseende ge en åklagare större möjlighet att bestämma påföljd än vad som tillkommer en ensam lagfaren domare.

Herr talman! Jag känner mycket väl till att man kan skriva särskilda yttranden i betänkanden, men det föreföll mig lite egendomligt att kristdemokraterna och moderaterna lyfte fram frågan om nämndemännens situation här så tydligt. Jag själv, Anders G Högmark och Ragnwi Marcelind har förmånen att sitta med i denna utredning och företräda och representera våra partier. Vi har också tagit del av direktiven som finns, och vi vet att det är i utredningen vi ska jobba med dessa frågor för att så småningom komma fram med betänkande och förslag. Jag måste säga att det förefaller mig mycket egendomligt att man lyfter fram det på det sätt man gör.

Till sist, herr talman, vill jag understryka vikten av att regeringen påskyndar utvecklingsarbetet för att förbättra kvaliteten på rättsintyg när det gäller misshandlade kvinnor. Med de försök som har gjorts i bl.a. mitt hemlän Kalmar, där läkare har fått särskild utbildning och stöd för utfärdande av intyg, har det visat sig att man har uppnått en god standard som i sin tur måste leda fram till bättre och säkrare utredningar. Inte minst värdefullt är det att nå bästa kvalitet för att säkra de utsatta kvinnornas rättssäkerhet.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 110 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Jag måste tillstå att jag nog inte är ensam om att i grunden känna en tvekan inför tvångsmedel av olika slag med tanke på ingreppet i integriteten. Ann-Marie Fagerström redovisade att det kunde vara en risk och till skada för patienten. I detta fall är det en misstänkt heroinlangare, som jag kallar för dödens kurir.

Det civila samhället – rättssamhället – får göra en rimlig avvägning om man har mycket starka skäl att misstänka att vederbörande är just en sådan knarklangare som kan sända ungdomar och andra in i döden. Eventuellt får han några smärre men om man tvångsmedicinerar. Man kan självfallet göra olika avvägningar. Varje fall är unikt.

Jag tycker att det hade funnits all anledning för regeringen att rappa på lite grann i sitt beredningsarbete i en sådan allvarlig fråga. I ett par år har man, tror jag, berett denna fråga. Den är inte enkel. Nu kommer Nar-
kotikakommissionen.

Har Ann-Marie Fagerström någon idé om när beredningsarbetet – tänkandet och funderandet i Regeringskansliet – skulle kunna vara avslutat och ligga till grund för någon form av förslag i någon riktning? Det är den ena frågan.

Den andra frågan gällde påståendet att det är lite märkligt att man utvecklar sig i ett särskilt yttrande. Det tycker jag inte alls är märkligt. Vi i de fyra partierna drog tillbaka ett antal reservationer och försökte sammanfatta detta i ett särskilt yttrande. Det avspeglar vår syn, våra förväntningar och våra förhoppningar vad gäller denna utredning.

Det är inte säkert att vi exakt delar åsikt om direktivens inriktning. Vi försöker politiskt att arbeta för att de frågor vi gärna vill få in – de aspekter som vi vill få belysta – också kommer in. Då har vi använt denna teknik. Den får man använda och jobba med i en parlamentarisk demokrati där öppenheten förhoppningsvis är ett signum.

Jag skulle vilja upprepa frågan. Vi kommer från samma landskap – Småland. Vi har i dag ett antal tingsrätter. Ljungby tingsrätt och Värnamo tingsrätt samarbetar. Det finns nämndemän i Värnamo, och det finns nämndemän i Ljungby. Tänk om vi skulle ha slagit ihop detta och fått en tingsrätt i Jönköping och en tingsrätt i Växjö. Kommer det att öka antalet nämndemän i Ljungby och Värnamoregionen? Jag tror knappast detta. Därför tror jag att det är en viktig aspekt att ta upp i en sådan utredning.

Anf. 111 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Vad jag framförde i mitt anförande var att jag tyckte att det var märkligt att man lyfte fram frågan på det sätt man gjorde här i kammaren. Det finns direktiv. Vi känner till direktiven för utredningen om nämndemännen. Det är, som jag ser det, i utredningen vi ska arbeta fram ett betänkande och ett förslag när det gäller de frågeställningar som Anders G Högmark lyfter fram i kammaren nu.

Jag är absolut inte beredd att svara på de frågorna. Det tycker jag ska komma vartefter, när vi lägger fram vårt betänkande efter det att vi har kommit fram till våra svar.

Anf. 112 ANDERS G HÖGMARK (m) replik:

Herr talman! Jag hade inte hyst några överdrivna förhoppningar om något svar, om jag ska vara uppriktig. Men det ger en möjlighet för en vidare allmänhet att se vilka frågeställningar som kommer in i utredningen och hur olika partier vill prioritera vissa frågeställningar, förutom de direktiv som finns. Det är självfallet, herr talman, att direktivet är huvuddokumentet.

Jag är ganska övertygad om att vice ordföranden i justitieutskottet som ordförande genom sin närvaro har fångat den stämning som finns, nämligen att det är bra om utredningen på ett brett sätt kan fånga upp frågeställningar inte minst gällande representativitet för nämndemännen också geografiskt, så att det framöver exempelvis ska kunna kännas meningsfullt att jobba som nämndeman från t.ex. Värnamo eller Ljungby. Ann-Marie Fagerström känner kanske speciellt för Oskarshamn, vars tingsrätt väl också är hotad.

Anf. 113 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag är inte alls orolig för att allmänheten ska undgå direktiven. Jag känner min egen roll i utredningen, och jag hoppas att Anders G Högmark och alla andra som sitter i utredningen ser till att allmänheten får vetskap om vilka frågor vi jobbar med. Svaren i vårt slutbetänkande ska vi väl främst hämta från allmänheten. Vi ska ut på tingsrätterna. Vi ska ut till allmänheten. Vi ska ut i nämndemannakåren. Vi ska gå ut och verkligen plocka in så mycket som möjligt.

Det handlar inte heller om att det kommer upp någonting nytt. Alla partier har varit eniga. Vi har under många år – i alla fall sedan jag blev riksdagsledamot 1994 – krävt att man ska titta på nämndemannaorganisationen och tillsättningen. De direktiv som finns har vi verkligen framfört åsikter omkring. Där tror jag inte att Anders G Högmark kan ta åt sig äran, utan det kan vi nog göra allesammans oavsett partitillhörighet.

Anf. 114 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Jag tänker inte kommentera det här med nämndemännen så mycket, men jag måste säga att jag blir förvånad över att Ann-Marie Fagerström reagerar på att vi lyfter frågan. Det här är ju ett motionskrav som finns med i betänkandet där vi har avstått från att reservera oss. Vi har i stället avgett ett särskilt yttrande. Då har vi ju all anledning att kommentera varför vi inte vidhåller vår reservation.

Jag skulle bara vilja ställa en fråga till Ann-Marie Fagerström som över huvud taget inte har kommenterat vår reservation 1, där vi vill att kravet på prövningstillstånd ska avskaffas. Jag skulle vilja fråga Ann-Marie Fagerström om hon tycker att det som sker i dag är helt korrekt, att människor som döms till bötesstraff inte får någon andra chans i en andra instans. De som har dömts kan efter första domen inte överklaga.

Precis som jag beskrev i mitt anförande har det här drabbat ett stort antal människor, vilket också har beskrivits ganska mycket i medierna under 1999 och 2000. Tycker Ann-Marie Fagerström och socialdemokraterna att det är förenligt med rättssäkerhet att en sådan här prövning inte får göras i en andra instans?

Anf. 115 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Om Ragnwi Marcelind lyssnade på vad jag sade inledningsvis kunde hon höra att jag sade att jag känner att det är helt rätt att man har rätt att skriva ett särskilt yttrande. Det är inte det som jag har tyckt varit konstigt i den här frågan, utan det är det sätt som man lyfter frågan på här i kammaren. Jag behöver inte förtydliga mig bättre än vad jag har gjort. Jag anser nämligen att vi alla har möjlighet att påverka. Vi har varit med om direktiven. Vi har alla tillsammans varit med om att framföra att vi tycker att det måste till förbättringar i nämndemannakåren. Det var just det som jag poängterade.

Herr talman! När det gäller den andra frågan som jag fick så tycker jag i likhet med kristdemokraterna att en förutsättning för en rättsstat, precis som Ragnwi Marcelind framförde i sitt anförande, är att det måste finnas en rätt till domstolsprövning. Jag vill inte alls ha någon skillnad i det fallet. Däremot anser jag i motsats till kristdemokraterna att man har en möjlighet i dag. Man uppfyller de krav som varje individ har rätt att ställa vid en eventuell domstolsprövning. Där skiljer vi oss åt.

Anf. 116 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Herr talman! Det här är ju helt felaktigt. Ann-Marie Fagerström är väldigt dåligt underrättad. Hon kan sätta sig in i det beslut som fattades med anledning av propositionen 1992/93 där den här möjligheten drogs tillbaka. Innan dess var det möjligt vid vilket mål som helst att kräva att få pröva målet i en andra instans, men 1994 beslutades att alla som döms till bötesstraff och till fängelse upp till sex månader inte skulle ha möjlighet att få det här prövningstillståndet. Domarna kan besluta sig för att de inte får det. Det har drabbat ett stort antal människor, och det har lett till precis de svårigheter som remissinstanserna faktiskt talade om när den här propositionen antogs 1994. Det var ett stort antal remissinstanser som motsatte sig utredningens förslag, och i och med att man har haft en rättstradition i Sverige där det alltid har varit möjligt att överklaga i en andra instans så tyckte man att det var allvarligt att den regeln förändrades. Min fråga är bara om regeringen, socialdemokraterna och Ann-Marie Fagerström är villiga att faktiskt titta på den här frågan. Det kanske finns anledning att återkomma. Det kan nämligen inte vara rimligt att människor ska drabbas på det här sättet när de nekar och säger att de är oskyldiga. Och så raderas en hel värld runtomkring dem därför att de inte har rätt att överklaga.

Anf. 117 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Som svar till Ragnwi Marcelind på den frågan kan jag säga att som jag ser det, och som vi socialdemokrater har påtalat i betänkandet, är det tillräckligt med det lagförslag som finns.

Anf. 118 GUNNEL WALLIN (c):

Herr talman! Efter den här debatten hade man kanske kunnat avstå, men med anledning av att jag inte har haft några reservationer när det gäller den här motionsgenomgången vill jag ändå lyfta upp ett par frågor. Det är bl.a. det här särskilda yttrandet och det som har diskuterats under de senaste minuterna.

Det gäller nämndemännen. Dessa förtroendevalda är ju en otroligt viktig demokratisk del av vårt rättsväsende. Och det sades här för en stund sedan från talarstolen att man hade krävt utredning sedan 1994 i detta ärende, och vi har ett antal gånger haft ett krav om att tillsätta en utredning. När de här motionerna, som nu behandlas, skrevs var inte utredningen tillsatt. Därför var det kravet återigen med här. Att vi har gjort gemensam sak och avgett ett särskilt yttrande i stället för att reservera oss tycker jag var lämpligt.

Men man blir ju förvånad över den diskussion som har varit här, bl.a. när Kia Andreasson säger att de som väljer och utser nämndemän har haft möjligheter. Jag har just pekat på att vi måste göra det möjligt för olika grupper att ställa upp. Det är det som har varit problemet, och det är därför som vi kanske inte har en representativ grupp från befolkningen bland nämndemännen.

En sak som finns i min motion som inte har tagits upp i riktlinjerna för kommittén är bl.a. basutbildningen för nämndemännen och kontinuerlig vidareutbildning. Det är otroligt viktigt att de får det, men det är också en sak som vi har tagit med i det särskilda yttrandet. Jag hoppas att kommittén beaktar denna viktiga del. Vi framhåller kompetens i alla sammanhang, och det är inte minst viktigt här.

Sedan vill jag lyfta upp ytterligare en sak, och det är rättsintyg. Vi har haft en diskussion om det i utskottet. Det finns utförligt beskrivet hur man önskar att det skulle vara. Vi vet ju att en stor del av vålds- och sexualbrottsutredningarna avskrivs på grund av brist på bevis. Ett av de viktigaste bevisen är just rättsintygen. Vi vet att det tidigare har varit väldigt många underkända sådana, och vi har haft klagomål när det gäller rättsintygen. Därför har man gett utbildning, precis som det står i betänkandet, men det gäller ju att få ut det här i verkligheten.

Jag är glad åt att Rättsmedicinalverket har fått i uppdrag att få huvudmannaskapet för en viss del, bl.a. uppföljningen och kvalitetssäkringen av dessa rättsintyg, eftersom de har en sådan stor och viktig betydelse som bevis när det gäller vålds- och sexualbrott och för att man ska kunna fälla gärningsmän, så att kvinnorna och barnen får fred.

Vi från Centerpartiet står naturligtvis bakom det här särskilda yttrandet.

Anf. 119 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill bara rätta till en sak. Om Gunnel Wallin uppfattade mig som att det var jag som uttryckte att vi hade krävt en utredning sedan 1994 vill jag förtydliga mig och säga att jag sade att vi har sett problemet sedan jag blev riksdagsledamot 1994 och lyft fram det. Då är jag mycket glad för att vi äntligen har fått till en utredning därom. Det gäller direktiven kring tillsättandet av nämndemännen.

Anf. 120 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Herr talman! Jag kan bara säga att trägen vinner, och det är ju skönt att den har kommit till stånd. Se nu till, ni som sitter där, att det blir ett bra resultat och att man lyfter upp alla perspektiv! Det är det viktigaste.

Anf. 121 KIA ANDREASSON (mp):

Herr talman! Gunnel Wallin reagerade när jag sade att partierna borde skärpa sig när det gäller nominering av nämndemän. Det var väl rätt uppfattat?

Det är ju så, Gunnel Wallin, att partierna nominerar nämndemän och nämndekvinnor som slutligen fastställs av kommunfullmäktige, men det är inget krav på att de som utses till nämndemän och nämndekvinnor ska vara medlemmar i respektive parti utan endast på att de ska vara pålitliga svenska medborgare.

Det är därför partierna i alla dessa tider har haft tillfälle att göra den spridning som vi vill ha när det gäller kön, olika yrken och olika åldrar. Detta har inte partierna tagit allvarligt på, utan min erfarenhet är att de först nominerar människor till de olika nämnderna och att detta kommer i sista hand – på slutet. Man har alltså inte tagit det på tillräckligt allvar.

Jag har genom åren sagt att vi som representanter för de olika partierna i justitieutskottet har en stor uppgift i att tala om ute i partiorganen hur viktigt detta uppdrag är och hur viktig spridningen är.

Anf. 122 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Kia Andreasson har tidigare i debatten här i dag pekat på hur viktigt det är att analysera. Det gällde då statistik, men jag tycker att det är viktigt att analysera även andra frågor. Det gäller t.ex. varför vi inte får personer att ställa upp som nämndemän. Det beror inte på att de inte tycker att arbetet är intressant. Men om man måste betala för att ställa upp, för att ta sig till platsen och om rättegångarna varar veckovis så är detta inte rimligt. Det är inte rimligt att ha en sådan arbetsbörda med den ersättningen. Det är ingen som tar på sig uppdragen. Det har vi sett, och därför har vi krävt en utredning.

Partierna har säkert tagit det på allvar, och vi har gjort det genom att motionera om förändringar i nämndemännens villkor.

Anf. 123 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Det är inte endast det som har varit problemet. Men jag vidhåller vad jag sade om de faktorerna. Det finns också andra aspekter, och det är därför utredningen har kommit till stånd. Jag har också hävdad att man behöver se över reglerna.

Min kritik av partiernas nomineringar kvarstår ändå. Det finns många människor som är intresserade, Gunnel Wallin, och som inte bara ser krasst på pengarna. De ser detta som en viktig uppgift och de är intresserade av att följa med i rättsprocessen, vilket vi ska vara tacksamma för. Jag tror alltså inte att detta är huvudorsaken. Men det är en faktor som vi måste titta över – det har jag också sagt. Det görs också nu.

Men det är frågan om vem som ska nominera nämndemännen och nämndekvinnorna som är det svåra problemet.

Anf. 124 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Jag är lite förvånad över den här diskussionen, men jag tycker i alla fall att det är viktigt att vi får en bred representation i nämndemannakåren och att det även finns nämndemän från Eslövs kommun.

8 § Civil och militär internationell krishantering

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2000/01:FöU6
Civil och militär internationell krishantering.

Anf. 125 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Fru talman! I det betänkande vi nu ska gå till beslut om behandlas civil och militär krishantering.

Vårt land har åtagit sig en viktig uppgift: att delta i internationell krishantering. En trovärdig civil och militär krishanteringsförmåga, både inom EU:s ram och tillsammans med länder utanför EU, ska hjälpa till att skapa stabilitet och fred både i Europa och i övriga delar av världen.

Men, fru talman, nyckelorden är trovärdig förmåga och trovärdiga redskap.

I de motioner som behandlas i betänkandet tas upp hur resurser och förmåga bör byggas upp för att vi ska kunna leva upp till Sveriges åtaganden. I behandlingen av motionerna och förslagen hänvisar majoriteten i många fall till kommande försvarsbeslut eller kommande utredningar.

Tydlighet och konsekvens i uppbyggnaden av våra resurser för att kunna delta i internationella uppdrag fullt ut är inriktningen på de moderata reservationerna till betänkandet.

Vi ser en risk i regeringens och majoritetens inställning, som tyvärr ibland kan förefalla både vacklande och konfliktfylld vad gäller uppbyggnaden av den militära förmågan fullt ut och viljan att avsätta resurser. Detta gäller också formuleringen av uppgifter och hur man ska fatta beslut.

Den första konflikten rör mandat och uppgifter. Det är i dag bara vissa typer av förband som avsätts för internationell krishantering. Men tyvärr går det inte att bara delta i vissa uppgifter när konflikt övergår i kris, och kanske i en ännu värre situation. Antingen är man med – och då helt – eller inte alls.

Förbanden som ska delta i internationella uppdrag måste därför ha hela bredden av förmågor. Förbanden måste kunna samma saker, oavsett om det är nationella eller internationella uppdrag. Om våra förband i de internationella uppdragen inte har hela bredden blir de beroende av andra länders förband för vissa uppgifter. Lite hårdraget kan man exemplifiera det hela med att svenska soldater kanske får gå vakt på andra länders förläggningar för att deras soldater i sin tur ska kunna frigöras för att utföra de nödvändiga uppgifterna.

Om vi inte vill att Sverige ska delta i vissa uppgifter bör begränsningen göras i mandatet och formuleringen av uppgiften, och inte genom att vissa redskap saknas. För de mandat och uppgifter som vi i riksdagen ger måste det finnas de rätta militära redskapen, som Försvarsmakten måste kunna välja alltefter läge och situation.

I vår första reservation har vi moderater visat på dessa brister, och krävt att de svenska förbanden ska kompletteras med en amfibiestridsgrupp och ett stridsvagnskompani. Så skulle förmågan kompletteras, och vi skulle kunna klara hela bredden av uppgifter.

Vår vilja att ta gemensamt ansvar bör inkludera internationellt sammansatta förband. Sverige bör ta initiativ till ett internationellt flygtrans-

portförband för försörjningstransporter – en viktig funktion som i dag saknas i EU:s krishantering. Sverige bör ta ledningsansvar för den nordiska brigad som håller på att utformas, och ta initiativ till en gemensam Östersjöflottilj för att kunna hantera kriser också i närområdet.

Den andra konflikten som jag berör gäller resurserna till internationell krishantering.

Besluten om att ställa upp i krishanteringsuppdrag måste naturligtvis följas av beslut om tillräckliga resurser. Regeringen har t.ex. utlovat två bataljoner eller 2 000 soldater. Men det är i dag knappast möjligt att rekrytera dessa. Förra årets försvarsbeslut drog ned antalet värnpliktiga så långt att det fordras att mer än varannan blir frivillig för utlandstjänstgöring.

Resurserna skars ned mycket drastiskt för försvaret och med stora krav på förändring, vilket inte ökar möjligheten att avsätta kraft till utveckling av vare sig nationell eller internationell förmåga. Sedan förra våren har det tillkommit flera nya besparingsbeting som innebär att Försvarsmakten har svårt att genomföra den tänkta omställningen och att genomföra utbildningsövningar. Tvärtom tycks verksamheten snarast behöva bromsas upp totalt.

Nu ligger dessutom på riksdagens bord förslaget till tilläggsbudget, som innebär nya nedskärningar. I försvarsutskottet har vi också fattat ett beslut om organisation av stridskrafterna som kommer att ta ytterligare resurser från förbandsverksamhet och internationella uppdrag.

Konkurrensen mellan internationella uppdrag och utbildningsverksamheten på förbanden riskerar nu att ytterligare skärpas genom det förslag som regeringen aviserat om att föra ihop anslagen för internationella uppdrag och den vanliga förbandsverksamheten så att de internationella uppdragen ska finansieras inom ramen för den ordinarie förbandsverksamheten. Effekten blir att ju större internationella insatser som vi ska delta i, desto mindre resurser kommer det att finnas för förbandsverksamhet och utbildning av just de värnpliktiga som sedan ska rekryteras till de internationella insatserna. Ju större åtaganden vi har, desto mindre blir möjligheterna att utföra dem.

Anslagen för internationella insatser måste läggas separat och som ett beredskapsanslag så att beslut kan fattas snabbt när krisen kommer. Det är tyvärr sällan man får någon förvarning. Beslut om resurser och insatser måste naturligtvis följas åt. Vi föreslår också att anslaget för internationella insatser ska överföras till utrikesutskottets område och där utgöra en del av avvägningen inom säkerhetspolitiken.

Enligt något resonemang skulle ett förslag till sammanläggning av anslagen för förbandsverksamhet och internationella uppdrag kunna motiveras av att man då får en större anslagskredit som skulle kunna utnyttjas. Vad jag förstår skulle man med detta resonemang genomföra internationella uppdrag på kredit, dvs. politiker skulle kunna lägga ut uppdrag helt utan att ta ansvar för resurserna. Under de senaste dagarna har vi fått höra att försvaret har att hålla sig inom sin ram. Rimligtvis borde samma regel gälla för politiska beslut.

De internationella uppdragen är numera en huvuduppgift för det svenska försvaret. Då måste det också vara en uppgift och skyldighet för våra officerare att tjänstgöra utomlands. En officer bör kunna tjänstgöra med sitt förband vid såväl nationella som internationella uppdrag. Men

detta kräver att villkor, förmåner och löner anpassas, och det kommer att kosta. Om vi vill visa vår vilja att delta fullt ut måste vi vara beredda att se till att vi har de villkor som gör att våra officerare kan och vill arbeta också vid våra utlandsuppdrag.

Hemmavarande familj måste naturligtvis också få ett omfattande stöd för att en utlandstjänstgöring ska kunna ingå i den normala uppgiften för en officer. Målet ska vara att tjänstgöring i både Boden och Bosnien är lika naturligt.

Fru talman! Vår vilja och förmåga att delta i internationell krishantering måste vara tydlig och trovärdig. Det handlar om de så viktiga målen att säkra fred, rädda människoliv och förhindra folkmord. Konflikt och krig är tyvärr realitet. Trovärdig krishanteringsförmåga är det redskap vi har för att nå dessa mål. Det får inte finnas någon tvekan eller otydlighet i vår vilja eller förmåga.

Med detta yrkar jag bifall till den moderata reservationen nr 1 i försvarsutskottets betänkande 6.

Anf. 126 TONE TINGSGÅRD (s):

Fru talman! Det här betänkandet behandlar ett antal, närmare bestämt tio, motioner som väcktes under den allmänna motionstiden. Alla har anknytning till civil och militär internationell krishantering. Det finns tre reservationer i betänkandet. Motionerna har sorterats in under sex underrubriker.

Internationell krishantering har i och med beslutet att Sverige ska delta i uppbyggnaden av en europeisk krishanteringsstyrka tagit fart under senare år. Jag är säker på att många motionärer delar min tillfredsställelse över detta, även om det innebär att ett flertal av de motionskrav som väcktes för snart ett år sedan och som behandlas nu har blivit lite överspelade av händelseutvecklingen.

När det gäller förmågan till internationella insatser finns det tre motioner som samtliga avstyrks av utskottet. De behandlar förmågan att delta på vissa sätt, kartläggning av förmågan osv. Där har det hänt ett antal saker som utskottet redovisar i betänkandet. Det har kanske inte alltid blivit i exakt samma form som motionärerna velat och kanske inte fullt ut lika mycket. Men det har hänt mycket under året, och det är i sig tillfredsställande.

Moderaterna tycker att det ska finnas en Östersjöflottilj. Vi bedriver i alla fall ett mycket brett samarbete kring Östersjön. Det syftar kanske inte precis till att skapa en Östersjöflottilj, men det tar förvisso sikte på säkerheten runt Östersjön i andra former. Vi tycker att det är väldigt bra.

Beslutsfattande och finansiering av internationella insatser är en fråga som har varit uppe i utskottet med jämna mellanrum de senaste åren. Vi har behandlat den och förutsatt, och vi förutsätter även i detta betänkande, att regeringen återkommer med finansieringsprinciper. Nu säger vi att vi vill ha det senast till hösten.

Vi uttrycker det så att medel ska finnas avsatta från början. Jag menar att det kanske inte nödvändigtvis behöver tolkas så att en summa pengar alltid ska finnas avsatt i budgeten. Principen för finansieringen ska vara sådan att i samma ögonblick som man beslutar om deltagande måste pengarna också vara beslutade, ungefär som kd formulerar det i ett av sina krav. Vi har resonerat mycket om det här i utskottet, men vi har inte

kommit fram till någon bra lösning. Det enda vi har kommit fram till är att vi är oense om ifall pengarna ska finnas att hämta utom eller inom försvarsbudgeten. Moderaterna vill lägga kostnaderna utanför försvarsanslaget.

Men problemet ligger egentligen inte där. Så länge det går att beräkna i förväg vilka pengar som ska användas är det en sak. Då kan man lägga fast dem inom eller utom försvarsbudgeten. Men vi är ju beroende av en händelseutveckling som vi inte styr. Det är när vi skulle behöva reservera pengar som det blir svårt. Det handlar om att reservera pengar för det som är oplanerat, oväntat och plötsligt. Vi är inte glada över den lösning som vi hittills har haft, att man successivt måste omfördela från andra verksamheter. Men ingen har lyckats komma på hur det annars ska gå till. Hur gör man annorlunda? Är det lättare att omfinansiera om man lägger pengarna utanför försvarsanslaget? Det förstår inte jag.

Men även om frågan är svårlöst är vi förtröstansfulla i utskottet. Vi är säkra på att försvarsberedningen kommer att åstadkomma ett jättefint underlag för regeringen så att den kan återkomma i höst och berätta hur det här ska gå till på ett bra sätt.

När det gäller resurser för krishantering finns det två motioner som särskilt tar upp samordningen, behovet av civil–militär samverkan och civila insatser i krishantering. Det är oerhört angeläget.

Det är väl inte alldeles säkert att man alltid kan översätta de erfarenheter som vi drar på svensk mark i internationell verksamhet. Men något lite kan man kanske ändå spela på det. Jag tycker att det är lite intressant att peka på den försöksverksamhet som man har haft med civil svensk krishantering på Gotland. Den har visat mycket positiva resultat. Alla de inblandade myndigheterna, som verkligen samarbetar på gräsrotsnivå, pekar på hur oerhört mycket positivare det är med en tät samordning framför att vara skilda myndigheter. Detta är naturligtvis inte riktigt översättbart, men det finns kanske en och annan erfarenhet att vinna.

Samtidigt är vi naturligtvis medvetna om att det krävs mycket arbete bara för att åstadkomma detta på svensk botten med svenska myndigheter. När vi börjar prata om att flytta över samma system på internationell bas får vi kanske vara medvetna om att svårigheterna inte är mindre. Detta är oerhört angeläget, och det är självklart att vi utgår ifrån att Sverige, som har tagit många initiativ just när det gäller den civila delen, fortsätter att hålla fanan högt när det gäller de civila insatserna.

När det gäller samordning mellan civila och militära internationella insatser finns det en vänstermotion som föreslår samordningstjänst. Det är också ett viktigt krav. Men det är ett krav som delvis möts, än så länge visserligen på utredningsnivå och kanske med liten annan inriktning. Men man tar ändå upp problemet med att det också är viktigt att samorganisera.

Ekonomiska förmåner vid internationella insatser kan delas upp i försäkrings- och trygghetsförmåner och löneförmåner – kanske lite grovt. I alla fall är det så de flesta motionärerna ser det.

När det gäller försäkringsskyddet hade utskottet i höstas en hearing om de värnpliktiga och deras försäkringsskydd. Den hearingen finns redovisad i betänkandet. Det var en spännande och intressant historia. Vi kunde bl.a. komma fram till att försäkringsskyddet i och för sig kanske inte var så dåligt, men det var vansinnigt krångligt. Ibland kan ju det

nästan vara samma sak. Om man inte förstår hur bra det är kanske det inte är så mycket bevänt med det. Men man jobbar på att förbättra det.

När det gäller förmåner och villkor är det på gång ett nytt avtal för utlandspersonal. Man har nyligen bestämt löneförbättringar på 20 %. Det kanske är för lite, men det är i alla fall en bit på väg. När det gäller försäkringsfrågorna har det skett förbättringar och det finns förbättringar att göra.

Slutligen finns det under rubriken ”Personalfrågor” en motion som går ut på att man bör se till att internationella insatser är en självklar del av yrkesofficerarnas tjänstgöringsskyldighet. Det är en fråga som i dag hanteras i försvarsberedningen. Den ingår i den personalförsörjningsutredning som nyss har lämnats och som bereds av beredningen. Vi i utskottet utgår från att regeringen återkommer i frågan med en lösning som kan vara tillfredsställande.

Jag inledde med att säga att saker och ting händer fort. En del saker har blivit överspelade. Jag vill avrunda med att säga att andra frågor som väntar på sin lösning ju hanteras i försvarsberedningen därför att de har hamnat i utredningar som nu avlämnas på löpande band under våren. Jag vill bara här en gång till beklaga att moderaterna inte vill delta i försvarsberedningens arbete, inte bara därför att det skulle minska antalet motioner i de här frågorna. Det kanske rent av skulle leda till att det blev ännu bättre resultat i beredningen.

Anf. 127 BERIT JÓHANNESSEN (v):

Fru talman! Sverige ska nu mer och mer inriktas på att delta i internationella insatser med både civila och militära resurser. Frågan om samordning av militära och civila resurser har framställts i två utredningar. I två utredningar har man just tagit upp frågan om de internationella insatserna och hur detta ska kunna samordnas.

Den ena är *Internationell konflikthantering – att förbereda sig till sammans*. Den tar upp den tvärsektoriella kompetensutvecklingen, att få en gemensam bas i kunskapen.

Den andra är *Att verka för fred – ett gemensamt fredscentrum i Sverige*. Den utredningen tar upp samordningsfrågorna.

Erfarenheterna från internationellt arbete är att det har varit svårt att samordna civilt och militärt, så att resurserna kan utnyttjas maximalt och så att kontaktytorna mellan den militära och civila delen blir bra. Därför har vi också lagt fram ett konkret förslag i en motion om att man borde ha en tjänst i syfte att få till stånd regelbundna möten och diskussioner mellan den civila och militära delen och mellan personalen på plats. Den tjänsten anser vi kunde placeras på ambassaden i det aktuella landet.

Försvarsmakten har svarat mycket positivt på förslaget i vår motion. Man säger att det ostridigt finns behov av att utveckla samordningen mellan de svenska militära och civila områdena i krisområden vid internationella insatser.

Man säger också att man inte har något emot att en tjänst som vi föreslår inrättas. Man talar också om behovet av att samordna de civila delarna. Det finns många olika civila delar som också behöver samordnas och dessutom till den militära delen.

Att som i vår motion föreslå att en person får ansvaret för att ordna möten och kontakter och vara det forum som ska bidra till att förbättra

samordningen tycker man också är vettigt. Vi är mycket glada för det stöd vi har fått från Försvarsmakten i frågan.

Utskottet påpekar att regeringen nu arbetar med de båda utredningar jag nämnde. Det är ofta så att saker är på gång och att man redan diskuterar det. Det är inget ovanligt. Det kommer många frågor nu i höst. Utskottet säger också att man förutsätter att man i det här arbetet prövar och verkställer åtgärder som ska effektivisera samordningen. Sedan kommer de här frågorna tillbaka till riksdagen.

Vi har tyckt att det här har varit positivt, så vi har inte lagt ett yrkande om det. Men vi har skrivit ett litet yttrande där vi påtalar att det hade varit bättre om utskottet redan nu hade fastlagt behovet av samordning som vi hade formulerat i motionen. Men vi avvaktar naturligtvis regeringens förslag i det här avseendet.

Eftersom Försvarsmakten är positiv, eftersom behoven är klart definierade och eftersom den tjänst vi föreslår gör nytta och kan rymmas inom befintliga resurser ser vi mycket hoppfullt på de förslag som kommer från regeringen i detta.

Fru talman! Jag yrkar härmed bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 128 ÅKE CARNERÖ (kd):

Fru talman! I en bilaga till det här betänkandet finns det en utskrift från den offentliga utskottsutfrågningen ”Civil och militär krishantering inom Europeiska unionen – nya utmaningar för Sveriges säkerhets- och försvarspolitik”, som tillkom på initiativ av Kristdemokraterna.

Mycket har förändrats inom säkerhets- och försvarspolitiken under de senaste tio åren, från Warszawapaktens fall via det vidgade säkerhetsbegreppet och globaliseringen till EU:s ökade ambitioner och vilja att skapa en gemensam krishanteringsförmåga. EU:s medlemsländer har gått igenom sina nationella styrkor och anmält vad de kan bidra med, och i Bryssel byggs det samtidigt upp en institutionell struktur för militär och civil samordning liksom institutioner för planering, övervakning och genomförande. År 2003 beräknas EU:s gemensamma krishanteringsstyrkor vara klara för användning med en snabbinsatsstyrka med 60 000 soldater.

Att kunna förebygga och hantera kriser effektivt är avgörande för att rädda människoliv, garantera människors rättigheter och hindra krig och förödelse. Det behövs ett internationellt samarbete för att effektivt kunna hantera kriser, och därmed kan EU nu öka sin förmåga att säkra freden i Europa. Det gynnar Sveriges säkerhet, Europas säkerhet och kan bidra till den globala säkerheten.

Samarbetet leder till många nationella frågor som vi i Sverige behöver reda ut:

Hur förbättrar vi vår förmåga att snabbt kunna rycka ut i internationella insatser?

Hur löser vi finansieringen?

Hur garanterar vi de svenskar som vi sänder ut på internationella uppdrag och deras anhöriga ett gott försäkringssystem?

Hur gör vi svenska styrkor mer interoperabla med övriga EU- och Natostyrkor?

Jag vill i mitt anförande beröra några av våra motionsyrkanden utifrån ovan nämnda frågor.

Fru talman! Internationell verksamhet är ett medel för att även utveckla och stärka vår nationella försvarsförmåga. Det betyder att förbanden utvecklas mot både nationella och internationella insatser. Av Partnerskap för fred-samarbetet följer att den av Nato med partnerländerna utvecklade standarden för samverkan är grunden för utvecklingen av Sveriges förmåga.

Kristdemokraterna noterar att de anmälda förbanden omfattar samtliga stridskrafter, och på sikt bör flera av våra kvalificerade förband finnas med bland anmälda förband. Det kan gälla bl.a. amfibieförband och helikopterförband. Försvarsberedningen bekräftade i sin senaste rapport att alla operativa insatsförband i princip ska kunna användas för internationell verksamhet.

Den totalbild som Kristdemokraterna har efterlyst över de ambitioner, den förmåga och de förbandstyper som Sverige ska kunna sätta in snabbt internationellt, har tillgodosetts. Det är nu viktigt att arbetet med att alla svenska insatsförband ska kunna bli interoperabla fortsätter.

Fru talman! Kristdemokraterna anser att om Sverige ska vara trovärdigt i sitt deltagande i den internationella fredsfrämjande verksamheten får det inte ta fem månader för en snabbinsatsstyrka att komma på plats i en konfliktregion. Det skadar vårt anseende och är destabiliserande i konfliktområdet. Kristdemokraterna anser att samtidigt som man fattar ett politiskt beslut om deltagande bör finansieringsfrågan vara löst för att insatsen inte ska försenas ytterligare. Jag noterar att Tone Tingsgård instämmer i detta.

Vid riksdagens försvarsbeslut våren 2000 diskuterades den svenska förmågan att delta i internationella insatser. Försvarskommittén skrev då: Processen för statsmakternas beslut måste emellertid också effektiviseras. I det sammanhanget är finansieringsfrågan väsentlig. Utskottet utgår från att regeringen snarast återkommer med förslag till riksdagen efter vilka principer som utlandsinsatser bör finansieras.

Utskottet menar i detta betänkande att grundprincipen bör vara att erforderliga medel från början ska finnas avdelade för internationella insatser och att det är otillfredsställande att finansiering sker genom omfördelning från andra verksamheter. Regeringen föreslår i årets vårproposition att de nuvarande anslagen Förbandsverksamhet och Fredsfrämjande insatser slås samman till ett anslag för att skapa en större flexibilitet i planeringen och användningen av resurserna.

Kristdemokraterna anser att detta kan innebära en onödig konkurrens beträffande medel till reguljär förbandsverksamhet och fredsfrämjande insatser.

Försvarsmakten behöver naturligtvis en operationsbudget för effektiva krishanteringsinsatser. Kristdemokraterna anser därför att det snarast bör skapas en fast ekonomisk struktur med angivna medel för den totala fredsfrämjande verksamhet som hamnar under utgiftsområdena 5, 6 och 7. Eftersom volymen internationella insatser inte är konstant över åren skulle en beredskapskredit för fredsfrämjande insatser vara ett sätt att effektivisera beslutsfattande och planering.

Deltagandet i internationella fredsfrämjande insatser får inte urholka det nationella försvaret. Pengar ska vara öronmärkta för de fredsfrämjande insatserna. Om det inte finns tillräckliga medel i de avsedda anslagsposterna får det inte drabba andra nödvändiga verksamheter inom

totalförsvaret. Nu får vi avvakta ett förslag från regeringen i den här frågan.

Fru talman! När en internationell fredsfrämjande eller humanitär insats planeras måste ju speciella hänsyn tas till klimatförhållanden, fara för epidemier, risker för NBC-attacker och andra viktiga miljöfaktorer. Det betyder att nödvändiga resurser måste anpassas särskilt för de förhållanden som råder i det tilltänkta insatsområdet. Detta ställer krav på sjukvårdsmaterielen, behov av transporter av sjuk och skadad svensk personal samt krisstöd. Här måste också en hög samverkansförmåga med andra länders sjukvårdsmateriel eftersträvas.

Kristdemokraterna vill därför betona att ett ökat utlandsåtagande förutsätter en väl förberedd och fungerande hälso- och sjukvårdsorganisation. Fälthygien och hälsoskydd är av största vikt för personalens hälsa och därmed för förbandens förmåga att verka. Svensk personal med kompetens inom dessa områden bör därför medfölja vid internationella insatser så att insatspersonalen så långt möjligt får tillgång till sjukvård i svensk regi.

Försvarsmaktens sjukvårdscentrum på Hammarö utanför Karlstad är kompetenscentrum för sjukvårdstjänsten inom Försvarsmakten och utbildar medicinsk personal i avancerad förstahjälpen och förmedlar bl.a. kunskap om biologiska stridsmedel och vatten- och livsmedelshygien. Det har nu skett en förstärkning där inom hälsovårdsområdet liksom på SWEDINT för att säkerställa veterinärkompetens vid rekognoscering inför internationella missioner. Kristdemokraterna vill dock betona att man i framtiden bör överväga att ha resurser och kompetens avseende vatten- och livsmedelshygien ständigt tillgängliga även på plats i insatsområdet.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 129 OLLE LINDSTRÖM (m):

Fru talman! Jag kommer i mitt korta anförande att kommentera den moderata reservationen nr 3 under punkt 3.

Reservationen bygger på en motion som jag inlämnade under allmänna motionstiden och gäller möjligheten att ta till vara och utnyttja landets resurser vid återuppbyggnad av bostäder och infrastruktur efter internationella konflikter och krissituationer.

Räddningsverket som har god kompetens och erfarenhet när det gäller humanitära insatser vid olika typer av krissituationer är kanske inte den mest lämpade organisationen för återuppbyggnaden efter att de humanitära räddningsinsatserna är genomförda.

Reparationen av 1 000 hus i Bihac måste betraktas som ett misslyckande, och det finns fler exempel.

Vi anser att den organisation som Försvarsmakten anlitar i liknande situationer – Byggnads- och reparationsberedskapen, förkortat BRB – bör kunna användas även vid civila hjälpinsatser.

Byggnads- och reparationsberedskapens tillkomst var en följd av erfarenheterna under andra världskriget. Försvarsdepartementet insåg tidigt att byggföretagens resurser organisatoriskt måste säkerställas för rikets försvar. Under de 55 år som BRB har verkat har organisationen, som är byggbranschens beredskapsorganisation, vidareutvecklats. I dag består verksamheten av huvuddelen av den svenska byggbranschen som frivil-

ligt har tecknat avtal med Försvarsmakten om att stå till totalförsvarets förfogande då BRB-förordningen gäller eller när man har skrivit andra avtal för förhållanden som rått vid vissa tillfällen.

BRB är organiserat som en spegelbild av byggföretagens nuvarande fredsorganisation. Man har här, egentligen utan kostnad, tillgång till en beredskap på 50 000 man som är ständigt uppgraderad. De finns också etablerade i stora delar av världen.

Samarbete med Försvarsmakten vid de internationella insatserna är etablerad sedan många år. Vad avser det övriga totalförsvaret finns för närvarande inte samma möjligheter.

Med det nätverk som finns inom BRB, både nationellt och internationellt, genom de civila byggföretagen, borde BRB nyttjas bättre då återuppbyggnad, reparations- och röjningsarbete ska utföras med svensk medverkan.

Det som här avses är inte de humanitära räddningsinsatserna som utförs av annan del av totalförsvaret, utan det är först den efterföljande insatsen som gäller infrastrukturell uppbyggnad av drabbade områden som är viktig just för en sådan här organisation.

De kan vara snabbt på plats med både byggnadsarbetare, maskiner och materiel. Det är också viktigt eftersom det ofta är mycket bråttom med sådan här återuppbyggnad.

Förordningen för Byggnads- och reparationsberedskapen måste därför ändras för att man ska ha tillgång till den också i det civila försvaret. De är de mest kompetenta i infrastrukturell uppbyggnad för de säkerhetsfrämjande arbeten som Sverige ska delta i.

Utskottet delar ju i stort sett uppfattningen, och har tagit upp det under tidigare riksmöten och påpekat för regeringen att man bör se över det här. Så har dock ännu inte skett, utan i stället har man lagt in detta i en utredning. En sådan skulle ta alltför lång tid, vilket vi har ansett bör ges regeringen till känna. Vi har därför fullföljt detta i utskottet.

Fru talman! Jag står givetvis bakom samtliga moderata reservationer men ansluter mig till Anna Lilliehööks yrkande som gällde reservation nr 1.

Anf. 130 KARIN WEGESTÅL (s):

Fru talman! Med anledning av betänkandet FöU6 vill jag ta upp några i sammanhanget aktuella frågor.

Jag besökte de svenska SFOR-soldaterna i Bosnien i juni 1997. Våra soldater ville då göra mig uppmärksam på under vilka skilda villkor de olika befolkningsgrupperna levde där. Jag uppmärksammades på att de muslimska byarna hade nya fina tegeltak och hela fönster, medan folket i de serbiska byarna bodde i ruiner.

Våra soldater menade att det inte kunde bli fred när de folkgrupper som man ville skulle försonas behandlades så olika. Hos den danske chefen för den nordisk-polska bataljonen fick jag se hur biståndet fördelades. Muslimerna fick 98 % av återuppbyggnadsstödet, medan serberna fick 2 %. Den danske chefen ville att jag skulle berätta om detta hemma. Det har jag också gjort, men jag måste säga att det inte är många som har velat lyssna.

När jag var på den svenska ambassaden i Belgrad i juni 1999, just när Natos bombningar hade upphört, fick jag av en svensk ambassadtjänste-

man veta att fördelningen av biståndet i Bosnien då var något jämnare. Serberna fick nog ungefär 10 % av biståndet, sade han. Denna vecka fick jag ytterligare en siffra, nämligen att ca 35 %, alltså en tredjedel, går till serberna. Men jag fick också veta att de områden där serberna bor och där biståndet hela tiden sedan kriget i Bosnien slutade har varit lågt, inte har kunnat utvecklas, utan fattigdomen är där mycket stor. Arbetslösheten uppgår till över 60 %.

Utskottet besökte i november förra året den svenska ledningen för uppbyggnaden av den civila krishantering i Bryssel. Jag frågade då hur det fungerade i området kring Tuzla och fick höra att det största problemet som man har i arbetet med att bygga upp den civila krishantering och skapa fred och försoning fortfarande är att man måste straffa vissa grupper.

Vi har de senaste dagarna kunnat se hur 20 000 serber i den serbiska staden Banja Luca i Republika Srpska demonstrerat mot att en moské under pompa och ståt och med många prominenta inbjudna skulle grundläggas för återuppbyggnad i staden. Fru talman! Jag undrar om konflikthanterande verksamhet inte kräver människokännedom. I det här området kan husen inte göras tjänliga som bostäder för den ena gruppen av två tidigare stridande folk. I stället använder man pengarna till att bygga upp en moské. Varje människa borde kunna förstå att detta inte bidrar till fred och försoning.

Banja Luca är huvudstad i Republika Srpska. Där bor en serbisk befolkning som vet att i Kosovo har klostren i Methoja, serbernas ursprungsland, jämnats med marken utan att omvärlden har höjt på ögonbrynen. Det handlar om kristna kyrkor och kloster från 900-talet och framåt. Om det ska bli fred måste alla människors lika värde beaktas.

I ett TT-meddelande i dag kritiserar den nye demokratiskt valde presidenten i Serbien Vojislav Koštunica serbernas agerande i Banja Luca, men han säger också att det internationella styret i Bosnien-Hercegovina bär en stor del av ansvaret för våldsamheterna. Han anser att våldsamheterna provocerades fram av det faktum att den internationella styrande organisationen utsätter hela befolkningen för tryck.

Det finns ingenting som liknar en demokratisk ordning, säger han. Somliga partier vinner val, men de avgörande rösterna läggs av de internationella representanterna.

Fru talman! Naturligtvis är det viktigt att Sverige i alla berörda forum följer upp om de metoder som används i syfte att skapa fred och demokrati också ger förutsättningar för detta och inte i stället skapar konflikter.

Vad gäller det som hände i Banja Luca vill jag också säga att det i samma pressmeddelande som jag hämtade de första uppgifterna från också framhålls att USA tillåts utöva utpressning mot den nye jugoslaviske presidenten för att denne ska lämna ut Milošević. Det framhålls särskilt att jugoslavisk lag inte tillåter utlämnande av landets medborgare för åtal, något som är regel också i Sverige och i många andra länder, bl.a. i USA. Ett utlämnande skulle också kräva en författningsändring. De jugoslaviska myndigheterna tvivlar dessutom på domstolens opartiskhet.

Jag tycker att det här är viktigt. Vill vi verkligen fred måste vi faktiskt bry oss om de här underliggande faktorerna och inte acceptera det som

pågår. Det drabbar de vanliga människorna. Det är civilbefolkningen som får lida för detta. Jag tycker därför att det är bra att det ska komma ett par utredningar till utskottet om internationell krishantering och om att verka för fred. Jag förutsätter att utskottet kommer att ta till sig den analys som ska göras.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet FöU6.

Anf. 131 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! De tre kristdemokratiska ledarna och statsmännen Alcide de Gasperi, Italien, Robert Schuman, Frankrike, och Konrad Adenauer, Tyskland, beslutade efter andra världskriget att något måste göras för att förhindra att ett nytt krig skulle utbryta mellan Europas stater. Resultatet blev att kol- och stålunionen bildades. Kol och stål var ju ingredienserna i krigsmaterielen på den tiden och är det även i våra dagar, även om elektroniken och kärnkraften har tagit över en del. Kol- och stålunionen var första början till Europeiska unionen, EU, som vi just nu är så involverade i.

Dessa tre ledare hade varit med om andra världskriget och hade till uppgift att leda sina länder in i fredliga förhållanden och en återuppbyggnad av Europa. De hade krigets förödelse framför sina ögon varje dag, och de såg dess meningslöshet och förnedring. Det är ganska lätt att förstå att de inte önskade några fler krig på jorden, åtminstone inte i Europa.

Genom att på olika sätt bygga broar mellan Europas länder hoppades man att vi alla skulle förenas, så att freden kunde bestå. Aldrig mera krig, sade man. Genom att bygga upp en gemenskap inom handelns och arbetsmarknadens områden och genom att försöka riva gränser skulle vi öka förståelsen för varandra och beroendet av varandra. Det skulle innebära att vi inte kan kriga mot varandra. För inte krigar man väl mot sina vänner?

Sakta har också Sverige mer och mer dragits in i gemenskapstanken.

Det europeiska samarbetet är således i grund och botten ett fredsprojekt. Med den pågående östutvidgningen finns möjligheter att upprätta ett enat och fredligt Europa. Strävandena från olika länder i Öst- och Centraleuropa att bli medlemmar har i sig en generell stabiliserande och säkerhetsfrämjande effekt. Dessa strävanden, anser vi kristdemokrater, bör uppmuntras och stödjas.

När det gäller den internationella civila och militära krishanteringen är Sverige mycket aktivt. Genom EU:s ökade satsningar på internationell krishantering kommer Sveriges säkerhetspolitik att inlemmas i ett allt bredare internationellt samarbete för mänsklig säkerhet.

Fru talman! I dag är många av oss eniga om att framtida hot mot säkerheten inom Europa företrädesvis bör lösas och hanteras gemensamt inom ett utvidgat EU.

Vi kristdemokrater ser EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik som ett medel för att uppnå EU:s grundläggande syfte, en stabil fred i Europa. Denna politik bör i första hand drivas genom förebyggande, stabilitetsskapande politik och humanitära insatser, men i andra hand även med fredsbevarande eller fredsframtvingande medel. Det handlar om att slå vakt om det okränkbara människovärdet, inte bara i ord utan också i handling, även om det kan innebära uppoffringar.

Men en effektiv krishantering kräver stora resurser. De höga målsättningar som EU satt upp motsvaras knappast av de befintliga verkliga resurserna. Följden av detta kan bli en farlig övertro på EU:s egen förmåga. Vi anser därför att medlemsländerna i EU gemensamt bör bygga upp en ekonomisk fond för krishantering. En viss specialisering mellan medlemsländerna är en ytterligare tänkbar väg att sänka kostnaderna.

För att förebygga akuta likviditetskriser och förseningar bör det därför finnas förberedda finansieringsvägar. Detta anser vi kristdemokrater är en förutsättning.

Det behövs också resurser inom underrättelsetjänst och planering och samordning, och den s.k. *Policy Planning and Early Warning Unit* bör utvecklas för att kunna svara för underrättelsesamarbete och omvärldsanalys, för att verka fredsfrämjande och förebyggande.

Det är i detta sammanhang oroväckande att Sveriges neddragningar av försvaret minskar vår möjlighet att bidra till den gemensamma krishanteringsförmågan. Med den drastiska nedrustning som majoriteten i riksdagen beslutat växer i praktiken ett gap mellan Sveriges åtaganden och resurser.

Fru talman! Det förefaller mig som om riksdagens majoritet inte uppmärksammat eller t.o.m. kanske nonchalerat detta. År 1989 när Berlinmuren föll hade Sverige 31 brigader. Efter det senaste försvarsbeslutet återstår nu fyra. Med de stora neddragningar som gjorts och de strömhopp av officerare som försvarets olika grenar i dag utsätts för minskar inte bara kvantiteten utan också försvarets kvalitet. Färre värnpliktiga och färre yrkesofficerare ska lösa ett ökande antal internationella åtaganden. Den ekvationen går inte ihop för mig.

Fru talman! Vi kristdemokrater anser, trots de tragedier vi fått bevittna under de senaste decennierna, att världsutvecklingen efter det kalla kriget har öppnat nya och hoppgivande möjligheter till en säker och människovärdig tillvaro för alla individer. Därför arbetar kristdemokraterna också för att tillföra utrikes- och säkerhetspolitiken ett tydligare fokus på mänskliga rättigheter. Målet måste vara att värna varje enskild människas säkerhet. Detta är förklaringen till att internationella fredsfrämjande insatser måste utvecklas och bli effektivare.

Vi anser att den civila krishanteringen måste ges hög prioritet så att EU kan vara handlingskraftigt även i icke-militära krissituationer. Det gäller resurser inom polis, sjukvård, räddningstjänst, kontroll av och arbete för mänskliga rättigheter m.m. I ett sönderbrutet och mer eller mindre nedmejat land måste hela infrastrukturen byggas upp för att samhället ska börja fungera. Det handlar om rättsväsendets alla grenar och funktioner, vägar och kommunikationer, arbetsmarknad och näringsliv, jordbruk, bostäder, skolor, sjukhus m.m. Det uppbyggnadsarbetet är nödvändigt för en bestående fred och människors framtidstro.

Internationell fredsfrämjande verksamhet blir en allt viktigare del i vår utrikespolitik. Det handlar om ett brett spektrum av åtgärder för att stabilisera krishärda världen över. I dessa åtgärder ingår det vi traditionellt kallar fredsbevarande insatser – övervakning av vapenstillestånd och liknande uppgifter. Men begreppet rymmer betydligt vidare insatsmöjligheter, såsom preventiv diplomati, medling, demokratibistånd och s.k. fredsframtvingande verksamhet. Det senare innebär att det internationella

samfundet kan ingripa med våldsmakt för att skydda civilbefolkning eller åstadkomma vapenvila.

Fru talman! Kristdemokraterna anser att Sida bör vara en av flera huvudaktörer vid ett internationellt fredscentrum, som vi föreslår ska byggas upp. Den personal som myndigheten i dag rekryterar för internationellt arbete bör utbildas vid det centrumet. Samtidigt kan Sidas kompetens på ett antal områden komma andra organisationer till del. Vi anser att det finns mycket att vinna på större samverkan mellan biståndsverksamhet och den kapacitet som finns inom det fredsfrämjande området, både på den militära och den civila sidan.

Över huvud taget är det önskvärt att de olika organisationer som verkar för fred och utveckling i världen samordnar sin verksamhet. Därför menar vi att också frivilliga hjälporganisationer bör få en viktig roll i och kunna utnyttja ett sådant fredscentrums resurser. Kanske kan även näringslivet dra nytta av kontakter med ett sådant kompetenscentrum. Utbildning och annan verksamhet på ett internationellt fredscentrum bör naturligtvis knytas till relevanta forskningsinstanser, som alltså bör vara representerade på centrumet.

Fru talman! Att försöka skapa fred, förebygga krig, bygga upp i stället för att riva ned, är kanske den viktigaste uppgiften vi har. Jag yrkar således bifall till utskottets förslag i betänkandet FöU6 *Civil och militär internationell krishantering*.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.55 på förslag av andre vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då dagens votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

9 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 9 maj

UU13 Nordiskt samarbete

Mom. 5 (det nordiska miljösamarbetet med nordvästra Ryssland)

1. utskottet
2. res. 1 (kd)
3. res. 2 (mp)

Förberedande votering:

38 för res. 1

15 för res. 2

255 avstod

41 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

255 för utskottet

37 för res. 1

15 avstod

42 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 73 m, 38 v, 16 c, 12 fp

För res. 1: 37 kd

Avstod: 15 mp

Frånvarande: 15 s, 9 m, 5 v, 5 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp, 1 -

Mom. 21 (de baltiska ländernas ställning i Nordiska rådet)

1. utskottet

2. res. 3 (m)

Votering:

235 för utskottet

74 för res. 3

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 38 v, 37 kd, 16 c, 12 fp, 15 mp

För res. 3: 74 m

Frånvarande: 14 s, 8 m, 5 v, 5 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp, 1 -

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

TU12 Körkortsfrågor

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU17 Söderåsens nationalpark

Kammaren biföll utskottets förslag.

10 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

JuU20 Brottsoffer

Punkt 2 (Strategi för stödet till brottsoffer)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

3. res. 3 (c)

Förberedande votering:

75 för res. 1

17 för res. 3

218 avstod

39 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

166 för utskottet

75 för res. 1

69 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 38 v, 1 kd, 10 mp

För res. 1: 75 m

Avstod: 36 kd, 16 c, 12 fp, 5 mp

Frånvarande: 14 s, 7 m, 5 v, 5 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp, 1 -

Punkt 5 (Socialtjänsten och brottsoffren)

1. utskottet

2. res. 6 (mp, fp)

Votering:

283 för utskottet

27 för res. 6

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 75 m, 38 v, 37 kd, 16 c

För res. 6: 12 fp, 15 mp

Frånvarande: 14 s, 7 m, 5 v, 5 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp, 1 -

Punkt 6 (Information till brottsoffer)

1. utskottet

2. res. 7 (kd, c, fp)

Votering:

246 för utskottet

64 för res. 7

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 75 m, 38 v, 1 c, 15 mp

För res. 7: 37 kd, 15 c, 12 fp

Frånvarande: 14 s, 7 m, 5 v, 5 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU23 7 kap. rättegångsbalken

Punkt 1 (Översyn av jävsreglerna)

1. utskottet

2. res. (v, mp)

Votering:

257 för utskottet

53 för res.

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 75 m, 37 kd, 16 c, 12 fp

För res.: 38 v, 15 mp

Frånvarande: 14 s, 7 m, 5 v, 5 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp, 1 -

Punkterna 2 och 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU32 Processrättsliga frågor

Punkt 1 (Rätten till domstolsprövning)

1. utskottet

2. res. 1 (kd, fp)

Votering:

261 för utskottet

49 för res. 1

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 75 m, 38 v, 16 c, 15 mp

För res. 1: 37 kd, 12 fp

Frånvarande: 14 s, 7 m, 5 v, 5 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp, 1 -

Punkt 2 (Avskaffande av specialdomstolarna)

1. utskottet

2. res. 2 (m)

Votering:

237 för utskottet

73 för res. 2

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 2 m, 38 v, 37 kd, 16 c, 12 fp, 15 mp

För res. 2: 73 m

Frånvarande: 14 s, 7 m, 5 v, 5 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp, 1 -

Punkt 8 (Hemliga tvångsmedel)

1. utskottet

2. res. 4 (v)

Votering:

259 för utskottet

38 för res. 4

13 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 75 m, 37 kd, 16 c, 12 fp, 2 mp

För res. 4: 38 v

Avstod: 13 mp

Frånvarande: 14 s, 7 m, 5 v, 5 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

FöU6 Civil och militär internationell krishantering

Punkt 1 (Förmågan till internationella insatser)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

235 för utskottet

75 för res. 1

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 117 s, 38 v, 37 kd, 16 c, 12 fp, 15 mp

För res. 1: 75 m

Frånvarande: 14 s, 7 m, 5 v, 5 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp, 1 -

Punkterna 2–6

Kammaren biföll utskottets förslag.

*Översvämningar,
katastroffond m.m.*

11 § Översvämningar, katastroffond m.m.

Föredrogs

försvarsutskottets betänkande 2000/01:FöU7

Översvämningar, katastroffond m.m. (skr. 2000/01:52 delvis).

Anf. 132 TONE TINGSGÅRD (s):

Fru talman! Med tanke på den sena timmen och att det säkert finns ett stort intresse för att vi ska bli klara till kl. 18 så ska jag vara mycket kortfattad och bara yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 133 STIG SANDSTRÖM (v):

Fru talman! Detta är nionde gången under detta riksdagsår som denna fråga är uppe till behandling. Det visar det stora intresse som finns för

denna fråga. Vi har väckt en motion i denna fråga, men vi är ganska nöjda med betänkandet. Därför tänker jag bara hänvisa till vårt särskilda yttrande och uppmana ledamöterna att läsa det, så får vi återkomma nästa år igen.

Prot. 2000/01:108
10 maj

*Översvämningar,
katastroffond m.m.*

Anf. 134 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Ersättningsfrågorna i samband med de inträffade naturkatastroferna under sommaren och hösten 2000 föranledde att jag skrev en motion om att inrätta en nationell katastroffond.

Regeringen avsatte visserligen 100 miljoner kronor som stöd till de drabbade kommunerna för att kommuner som hade dålig ekonomi skulle kunna reparera skador som hade uppstått. Dessa pengar togs från kommunakuten. När regeringen tog bort 100 miljoner från kommunakutens budget innebar det att många kommuner i landet som hade hoppats på att få hjälp från akuten inte fick det. I förlängningen innebar det att flera kommuner indirekt drabbades negativt av de översvämningar som uppstod under 2000.

Det är många länder som har byggt upp nationella katastroffonder. Ibland kallas de naturskadefonder. Jag tänker ge några exempel på hur det kan fungera.

I Norge har man en statlig naturskadefond som är uppbyggd med skattemedel och som får årliga anslag från Stortinget.

I Schweiz har man en naturskadefond som grundades som en privaträttslig stiftelse till vilken förbundsstaten årligen lämnar bidrag.

I Kanada har man en civil myndighet under det kanadensiska försvarsdepartementet som har ansvar för den civila beredskapen. Stöd vid katastrofer sker i form av kostnadsdelning beräknat utifrån delstatens folkmängd och utgår när katastrofkostnaderna för delstaten överstiger ett belopp som motsvarar 1 dollar per capita av delstatens invånarantal. I en jämförelse med Sverige skulle det innebära ca 10 kr per medborgare.

Just nu sitter en utredare och gör en översyn av civilt försvar och beredskap mot svåra påfrestningar på samhället. Uppdraget skulle ha redovisats senast den 1 maj men lär komma i morgon. I utdraget låg bl.a. direktiv om att "samtliga förslag ska kostnadsberäknas, och de ekonomiska konsekvenserna av det offentliga åtagandet för såväl stat som kommun ska övervägas och redovisas".

Fru talman! När vi nu tittar i backspegeln kan vi se att de översvämningar som inträffade förra året kostade ofantliga summor för de drabbade orterna. Jag tror att alla håller med om att det hade varit omöjligt att beräkna dessa kostnader i förväg.

Det känns föga betryggande att utskottet säger: "Sverige har dock i ett internationellt perspektiv varit förskonat från naturkatastrofer — — —." Bara under ett par månader drabbades vi av nästintill oöverskådliga skador. Med det menar jag att vi ännu inte har sett de slutliga skadeverkingarna.

I Arvika med dess omnejd har man inte hunnit få facit ännu, eftersom vattnet stod högt när vintern kom. Och i södra Norrland har t.ex. strömfäror i åar ändrat riktning, vilket kommer att påverka landskapet, och vi vet ännu inte hur det kommer att sluta.

När vi dessutom förstör det jordklot som vi lånat från våra barn, så att klimatet blir förändrat, då kan vi nog inte påstå att vi vet att vi är försknade från naturkatastrofer.

Räddningsverket kommer enligt utskottets skrivning att begära högre anslag till förebyggande åtgärder. Man vet naturligtvis inte om man kommer att få det eller ej. Och om man får pengar till nästa år, så vet man inte hur det blir under kommande år. Man lever således i en osäker planering för framtiden.

Det skulle vara en trygghet om vi, liksom andra länder, kunde starta en katastroffond.

Fru talman! Jag är besviken över att utskottet inte har tillstyrkt motionen. Men jag tror på att det är droppen som urholkar stenen, så jag kommer att väcka nya motioner. Och jag är övertygad om att även andra ledamöter kommer att göra det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 16 maj.)

12 § Samhällets räddningstjänst

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2000/01:FöU8
Samhällets räddningstjänst (skr. 2000/01:52 delvis).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 16 maj.)

13 § Vissa organisationsfrågor i Försvarsmakten

Föredrogs
försvarsutskottets betänkande 2000/01:FöU10
Vissa organisationsfrågor i Försvarsmakten.

Anf. 135 OLLE LINDSTRÖM (m):

Fru talman! I försvarsutskottets betänkande 10 behandlas nio motioner väckta under allmänna motionstiden hösten 2000. Motionerna berör Försvarsmaktens organisation i fred från norr till söder. Försvarsbeslutet från den 30 mars förra året har inneburit många och stora vita fläckar på Sverigekartan. Ur militärstrategisk synpunkt är vissa områden givetvis viktigare än andra.

Den geopolitiska situationen för Norden har förändrats. Skiljelinjen mellan öst och väst har blivit en triangel med centrum i Östersjön. Östersjön är den enda plats där Sverige gränsar till områden där säkerhetspolitisk och ekonomisk instabilitet råder. Det är därför nödvändigt med en militär närvaro i alla regioner.

I den moderata kommittémotionen Fö325 tar vi upp den regionala närvaron i enligt vår mening känsliga områden. Vi anser t.ex. att Gotlands roll som militäroperativ plattform måste säkerställas. Det måste

finnas en handlingsberedskap för både luftoperativ förmåga och basering av fartygsenheter i Fårösund.

Den östliga landgränsen i norra Sverige har enligt vår mening avgörande betydelse för utformningen av försvaret. Den 60 mil långa gränsen från Haparanda i söder till Treriksröset i norr har i dag ingen militär närvaro. Möjliga flyktingströmmar, men också militär aktivitet i anslutning till baserna på Kolahalvön, utgör säkerhetspolitiska utmaningar. Kontinuerlig militär närvaro med markförband i den allra nordligaste delen av Sverige är därför nödvändig.

Fru talman! Militär närvaro är viktig, men minst lika viktigt är att uppträda integrerat med olika stridskrafter. Grundorganisationen bör ges en tydlig inriktning med en integrerad verksamhet för att möjliggöra en effektivare produktion som i sin tur svarar mot kraven på en bredare kompetensutveckling för befälskåren.

Därför är en större och mera spridd regional närvaro med allsidiga förband ur Försvarsmakten som bedriver integrerad verksamhet nödvändig för att upprätthålla erforderlig kompetens såväl för försvaret av landet som vid internationella insatser.

Utskottsmajoriteten skriver bl.a.:

”Förutsättningarna för att upprätthålla en regional närvaro med allsidiga förband är begränsade.”

Man fortsätter:

”Med den organisationsstruktur som är fastlagd och den utbildningsvolym som verksamheten för närvarande omfattar – främst inom markstridskrafterna – finns inga realistiska förutsättningar att åstadkomma det som eftersträvas i motionen beträffande regional närvaro och en integrerad verksamhet.”

Tydligare kan det inte sägas. Det finns enligt utskottsmajoriteten inte förutsättningar för militär närvaro i viktiga försvarsstrategiska regioner i landet.

Fru talman! Vi moderater delar inte den uppfattningen. Jag yrkar därför bifall till vår reservation 3 under punkt 6.

Anf. 136 ÅKE CARNERÖ (kd):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 i försvarsutskottets betänkande 10.

Fru talman! Regeringen angav i propositionen *Det nya försvaret* hösten 1999 att helikopterförbandet på Säve bör kvarstå t.o.m. 2003. Och vid försvarsutskottets behandling av propositionen krävde kristdemokraterna en fortsatt permanent helikopterenhet på Säve. I utskottets betänkande angavs att tidpunkten 2003 inte behöver preciseras som en bortre gräns vad avser helikoptrar för Försvarsmaktens eget behov på Säve.

Den 30 mars 2000 beslutade riksdagen i enlighet med försvarsutskottets förslag.

Utskottets beslut innebär enligt Kristdemokraterna att det även efter år 2003 ska finnas ett permanent helikopterförband baserat på Säve för sjöoperativ marin samverkan och för att tillgodose samhällets behov av mångsidigt användbara helikoptrar för olika räddningsinsatser.

Vi upprepade därför vårt krav i vår budgetmotion i höstas, som nu behandlas. Utskottsmajoriteten har dock funnit att denna fråga ej bör omprövas. Kristdemokraterna anser, i motsats till utskottsmajoriteten, att

den sjöoperativa kompetensen i saltvatten genom beslutet kommer att nedgå.

Fru talman! Helikopterenheter behövs för att stödja stridskrafterna. Deras styrka är god rörlighet och förmåga att samverka bl.a. med sjöstridskrafter. Eftersom deras förmåga att verka i olika insatsgrupper ska öka måste bl.a. ubåtsjaksförmågan upprätthållas i saltvatten, vilket är den miljö som besättningarna måste tränas i för att kunna delta internationellt.

Alla internationella hav utanför Östersjön är salta. Om vi ska ha internationell kompetens måste övningar och utbildning ske i saltvattenförhållanden. Många Nato- och PFF-länders övningsmönster erbjuder faktiskt goda möjligheter till kostnadseffektiva samövningar i västerhavet. Att ha tränad personal med därtill anpassad utrustning har också ett stort värde när incidenter inträffar.

Kristdemokraterna anser att ett helikopterförband permanent ska baseras på Säve även efter år 2003. På så sätt kan vi tillvarata den sjöoperativa helikopterkompetens som finns på västkusten, vilket ger goda möjligheter till kompetensutveckling i samband med införskaffandet av nya tunga kvalificerade helikoptrar.

Fru talman! Med hänsyn till Sveriges maritima beroende och de krav som redan i fred ställs på övervakning och kontroll för att markera svenska intressen, dvs. visa flaggan, i Östersjön och västerhavet, bör den marina förbandsvolymen och beredskapen upprätthållas på en nivå som medger tidiga insatser i västerhavet med ytstridsfartyg. Det handlar alltså om Försvarsmaktens uppgift och resurser att hävda vår territoriella integritet.

Trots att de operativa behoven av örlogsfartyg i västerhavet finns, försvinner nu det sista fartygsförbandet, 18:e patrullbåtsdivisionen, i Göteborg i sommar. Från rekryteringssynpunkt och för att bevara och utveckla kompetens vidhåller Kristdemokraterna sitt krav på att en fortsatt permanent basering av fartygsförband bör ske i Göteborg. Jag oroar mig för att marinen annars kan riskera att förlora personal och få svårigheter med den framtida rekryteringen om inte de nuvarande fartygen i Göteborg ersätts med nya.

Utskottsmajoriteten förutsätter att en återkommande övningsverksamhet kommer att upprätthålla erforderlig kunskap i de förhållanden som råder i västerhavet. Kristdemokraterna ställer sig tveksamma till att detta kan ske i tillräcklig omfattning genom att låta fartyg och besättningar pendla till västkusten från Östersjön sex månader per år.

En basering av två kustkorvetter i Göteborg skulle ge det marina taktiska konceptet bättre förutsättningar att utvecklas. Tolv ytstridsfartyg baserade i Östersjön och inga fartyg baserade i västerhavet är en alltför kraftig slagsida!

Kompetensen i saltvattenförhållanden måste säkerställas. Därför bör det finnas en plattform på västkusten när den nya insatsorganisationen utvecklas. Därigenom skulle vi också nå en balanserad fördelning av den svenska flottan längs vår långa kust.

Marina förband samövar i dag inom ramen för PFF i stor utsträckning i västerhavet, vilket gör att Göteborgsbaserade fartygsförband har nära till internationella övningar. Samövningsmöjligheterna med andra länders örlogsfartyg är således goda. Detta är särskilt viktigt inför ett fram-

tida svenskt deltagande i internationella insatser. Det bilaterala avtalet med Norge i syfte att öka interoperabiliteten med Nato genom samövningar talar också för en permanent ”utbildningshamn” baserad på västkusten.

Jag yrkar bifall till reservation nr 1.

Anf. 137 OLA RASK (s):

Fru talman! Jag ska inte förlänga debatten. Det framgår ju ganska tydligt av de båda inlägg som hållits här av Olle Lindström respektive Åke Carnerö var vi skiljer oss. Egentligen handlar det, menar jag, om en befärad utveckling, om vad som eventuellt sker. Detta framgår också av betänkandet – av sammanfattningen i betänkandet framgår de här motståndningarna. Vi tycker oss dock med ganska stor tillförsikt kunna se att vi inte behöver ändra i exempelvis riksdagens beslut om basering av helikoptrar på Säve. Jag tror att Försvarsmakten där kommer att kunna upprätthålla en tillräcklig beredskap. Av det skälet yrkar vi bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på de motioner som föreligger.

Anf. 138 BERIT JÓHANNESSON (v):

Fru talman! Jag vill också ta upp detta med helikopterbataljon på Säve. I samband med förra årets riksdagsbeslut sade riksdagen att Försvarsmaktens helikoptrar har mycket viktiga såväl militära som civila uppgifter. Man utgår från att detta tillgodoses i den nya organisationen. Men utskottet sade också då att omsättningen av gamla helikoptrar och anskaffningen av nya inte innebär att tidpunkten 2003 nu behöver preciseras som en bortre gräns vad avser helikoptrarna för Försvarsmaktens behov på Säve.

Vänsterpartiet hade en motion i frågan och vi var väldigt nöjda med det beslut som fattades i samband med detta. Vi vidhåller fortfarande att det är viktigt att helikopterverksamheten i enlighet med riksdagsbeslutet, vad avser Försvarsmaktens eget behov, ska finnas kvar efter år 2003 – alltså inte bara, även om det är oerhört väsentligt för att tillgodose samhällets behov av allsidiga helikoptrar, räddningsresurser utan också helikopterresurser för sjöoperativ marin verksamhet.

Vi har inget särskilt yrkande i frågan. Däremot har vi ett särskilt yttrande.

Sedan ska jag snabbt ta mig från västkusten upp till Kiruna. I en motion från Siv Holma och Stig Eriksson påtalas frågan om att hemvärnet får nya uppgifter. Medelåldern bland hemvärnsmän i Kiruna är hög och det finns behov av nyrekrytering. I motionen föreslås att efter nedläggningen av Lapplands jägarregemente en ny verksamhet startas för utbildning av bl.a. hemvärnsmän.

I utskottets betänkande hänvisas det till en utredning inom Försvarsmakten som just ska se över behovet av utbildningsinsatser för hemvärnsmän. Vi i utskottet utesluter inte den idé som framförts från motionärerna om att Lapplands jägargrupp kan få en roll i sammanhanget. Vi vill dock avvakta det regeringsarbete med de s.k. nationella skyddsstyrkor som just nu genomförs i Regeringskansliet. Detta anser vi nämligen vara mycket positivt. Därför kommer vi i Vänsterpartiet att noga följa utredningen. Vi ser alltså att det finns ett behov och att detta behov kan

Prot. 2000/01:108
10 maj

*Vissa organisations-
frågor i Försvars-
makten*

tillfredsställas på det sätt som motionärerna vill. Därför har vi ställt oss bakom utskottets skrivning.

Fru talman! Jag yrkar härmed bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 16 maj.)

14 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Proposition
2000/01:127 Sjöfartsstöd

15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 10 maj

2000/01:1190 av *Rolf Gunnarsson* (m) till försvarsminister Björn von Sydow

Besparingar inom hemvärnet

2000/01:1191 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till statsrådet Maj-Inger Klingvall

Gemensam migrations- och asylpolitik inom EU

2000/01:1192 av *Agneta Brendt* (s) till statsrådet Maj-Inger Klingvall

Bistånd till de översvämningsdrabbade i Vietnam

2000/01:1193 av *Sten Tolgfors* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Rymningar från den rättspsykiatriska vården

2000/01:1194 av *Gunnel Wallin* (c) till justitieminister Thomas Bodström

Rättsväsendets kunskap om förståndshandikappade

2000/01:1195 av *Björn Leivik* (m) till socialminister Lars Engqvist

Rätten till vård

2000/01:1196 av *Anders Sjölund* (m) till socialminister Lars Engqvist

Rättigheter att välja vårdgivare i hela landet

2000/01:1197 av *Christel Anderberg* (m) till jordbruksminister Margareta Winberg

Veterinärmedicin

2000/01:1198 av *Lars Björkman* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson

Mobbande lärare

2000/01:1199 av *Jeppie Johnsson* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Lagerbolag

2000/01:1200 av *Barbro Hietala Nordlund* (s) till statsrådet Ulrica Mesing

Regionalpolitiken och det höjda bensinpriset

2000/01:1201 av *Rosita Runegrund* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Stöd till anhörigvården

2000/01:1202 av *Magnus Jacobsson* (kd) till justitieminister Thomas
Bodström
Huvor

2000/01:1203 av *Inger Lundberg* (s) till utrikesminister Anna Lindh
Stöd till palestinierna

Prot. 2000/01:108
10 maj

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 15 maj.

16 § Kammaren åtskildes kl. 17.38.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till ajourneringen kl. 13.54,
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 121 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen, m.m.	1
3 § Brottsoffer	1
Justitieutskottets betänkande 2000/01:JuU20.....	1
Anf. 1 JEPPE JOHNSSON (m).....	1
Anf. 2 INGEMAR VÄNERLÖV (kd)	4
Anf. 3 GUNNEL WALLIN (c).....	8
Anf. 4 KIA ANDREASSON (mp).....	10
Anf. 5 JEPPE JOHNSSON (m) replik	12
Anf. 6 KIA ANDREASSON (mp) replik.....	12
Anf. 7 JEPPE JOHNSSON (m) replik	12
Anf. 8 KIA ANDREASSON (mp) replik.....	13
Anf. 9 GUNNEL WALLIN (c) replik.....	13
Anf. 10 KIA ANDREASSON (mp) replik.....	13
Anf. 11 GUNNEL WALLIN (c) replik.....	13
Anf. 12 KIA ANDREASSON (mp) replik.....	14
Anf. 13 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	14
Anf. 14 KIA ANDREASSON (mp) replik.....	14
Anf. 15 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	15
Anf. 16 KIA ANDREASSON (mp) replik.....	15
Anf. 17 HELENA ZAKARIASÉN (s)	15
Anf. 18 JEPPE JOHNSSON (m) replik	18
Anf. 19 HELENA ZAKARIASÉN (s) replik.....	19
Anf. 20 JEPPE JOHNSSON (m) replik	19
Anf. 21 HELENA ZAKARIASÉN (s) replik.....	19
Anf. 22 GUNNEL WALLIN (c) replik.....	20
Anf. 23 HELENA ZAKARIASÉN (s) replik.....	20
Anf. 24 GUNNEL WALLIN (c) replik.....	20
Anf. 25 HELENA ZAKARIASÉN (s) replik.....	21
Anf. 26 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	21
Anf. 27 HELENA ZAKARIASÉN (s) replik.....	21
Anf. 28 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	22
Anf. 29 HELENA ZAKARIASÉN (s) replik.....	22
Anf. 30 YVONNE OSCARSSON (v).....	22
Anf. 31 JEPPE JOHNSSON (m).....	25
Anf. 32 YVONNE OSCARSSON (v).....	25
Anf. 33 JEPPE JOHNSSON (m).....	26
Anf. 34 YVONNE OSCARSSON (v).....	26
(Beslut fattades under 10 §.)	26
4 § Övergångsbestämmelserna till polisdatalagen.....	26
Justitieutskottets betänkande 2000/01:JuU22.....	26
(Beslut fattades under 10 §.)	26
5 § 7 kap. rättegångsbalken	26
Justitieutskottets betänkande 2000/01:JuU23.....	26

Anf. 35 ALICE ÅSTRÖM (v).....	26
Anf. 36 KIA ANDREASSON (mp)	27
Anf. 37 HELENA ZAKARIASÉN (s)	28
Anf. 38 ALICE ÅSTRÖM (v).....	28
Anf. 39 HELENA ZAKARIASÉN (s)	29
(Beslut fattades under 10 §.).....	29
Ajournering.....	29
Återupptagna förhandlingar	29
6 § Frågestund.....	29
Anf. 40 FÖRSTE VICE TALMANNEN.....	29
<i>Lösningsmedlet GBL.....</i>	<i>30</i>
Anf. 41 BIRGITTA SELLÉN (c).....	30
Anf. 42 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	30
Anf. 43 BIRGITTA SELLÉN (c).....	30
Anf. 44 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	30
<i>Ett fritt vårdval</i>	<i>31</i>
Anf. 45 LEIF CARLSON (m).....	31
Anf. 46 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	31
Anf. 47 LEIF CARLSON (m).....	32
Anf. 48 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	32
<i>Vattenfalls styrelse.....</i>	<i>32</i>
Anf. 49 SUSANNE EBERSTEIN (s).....	32
Anf. 50 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	32
Anf. 51 SUSANNE EBERSTEIN (s).....	33
Anf. 52 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s).....	33
<i>Flygvapnet</i>	<i>33</i>
Anf. 53 LENNART HEDQUIST (m).....	33
Anf. 54 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	34
Anf. 55 LENNART HEDQUIST (m).....	34
Anf. 56 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	34
<i>Sjukvården i Norrbotten</i>	<i>34</i>
Anf. 57 ERLING WÄLIVAARA (kd)	34
Anf. 58 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	34
Anf. 59 ERLING WÄLIVAARA (kd)	35
Anf. 60 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	35
<i>Flygutbildningen.....</i>	<i>36</i>
Anf. 61 ULF NILSSON (fp).....	36
Anf. 62 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	36
Anf. 63 ULF NILSSON (fp).....	36
Anf. 64 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s)	36
<i>Utvisningsdömda</i>	<i>37</i>
Anf. 65 ALICE ÅSTRÖM (v).....	37
Anf. 66 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	37
Anf. 67 ALICE ÅSTRÖM (v).....	37
Anf. 68 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	38
<i>Umgängesrätten.....</i>	<i>38</i>
Anf. 69 MONICA GREEN (s)	38
Anf. 70 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	38

Anf. 71 MONICA GREEN (s).....	39
Anf. 72 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	39
<i>Försvaret</i>	39
Anf. 73 TUVE SKÅNBERG (kd).....	39
Anf. 74 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s).....	39
Anf. 75 TUVE SKÅNBERG (kd).....	40
Anf. 76 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s).....	40
<i>Västsahara</i>	40
Anf. 77 HILLEVI LARSSON (s).....	40
Anf. 78 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	41
Anf. 79 HILLEVI LARSSON (s).....	41
Anf. 80 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	41
<i>Trafikproblem i Tjörns kommun</i>	42
Anf. 81 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	42
Anf. 82 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	42
Anf. 83 ROSITA RUNEGRUND (kd).....	42
Anf. 84 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	42
<i>Hemvärdet</i>	43
Anf. 85 ROLF GUNNARSSON (m)	43
Anf. 86 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s).....	43
Anf. 87 ROLF GUNNARSSON (m)	43
Anf. 88 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s).....	44
<i>Vattennivån i Väneren</i>	44
Anf. 89 MARIE ENGSTRÖM (v)	44
Anf. 90 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s).....	45
Anf. 91 MARIE ENGSTRÖM (v)	45
Anf. 92 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s).....	45
<i>Det nedlagda häktet i Östersund</i>	45
Anf. 93 ANA MARIA NARTI (fp).....	45
Anf. 94 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	46
Anf. 95 ANA MARIA NARTI (fp).....	46
<i>Försvarsekonomi</i>	46
Anf. 96 INGVAR ERIKSSON (m).....	46
Anf. 97 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s).....	46
Anf. 98 INGVAR ERIKSSON (m).....	47
Anf. 99 Försvarsminister BJÖRN VON SYDOW (s).....	47
Anf. 100 FÖRSTE VICE TALMANNEN	47
7 § Processrättsliga frågor	47
Justitieutskottets betänkande 2000/01:JuU32.....	47
Anf. 101 ALICE ÅSTRÖM (v).....	47
Anf. 102 RAGNWI MARCELIND (kd).....	49
Anf. 103 KIA ANDREASSON (mp).....	51
Anf. 104 ANDERS G HÖGMARK (m)	52
Anf. 105 KIA ANDREASSON (mp) replik.....	55
Anf. 106 ANDERS G HÖGMARK (m) replik	55
Anf. 107 KIA ANDREASSON (mp) replik.....	55
Anf. 108 ANDERS G HÖGMARK (m) replik	56
Anf. 109 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s).....	56
Anf. 110 ANDERS G HÖGMARK (m) replik	58

Anf. 111 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik	58
Anf. 112 ANDERS G HÖGMARK (m) replik	58
Anf. 113 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik	59
Anf. 114 RAGNWI MARCELIND (kd) replik	59
Anf. 115 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik	59
Anf. 116 RAGNWI MARCELIND (kd) replik	60
Anf. 117 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s) replik	60
Anf. 118 GUNNEL WALLIN (c)	60
Anf. 119 ANN-MARIE FAGERSTRÖM (s)	61
Anf. 120 GUNNEL WALLIN (c) replik	61
Anf. 121 KIA ANDREASSON (mp)	61
Anf. 122 GUNNEL WALLIN (c)	62
Anf. 123 KIA ANDREASSON (mp)	62
Anf. 124 GUNNEL WALLIN (c)	62
(Beslut fattades under 10 §.)	62
8 § Civil och militär internationell krishantering	63
Försvarsutskottets betänkande 2000/01:FöU6	63
Anf. 125 ANNA LILLIEHÖÖK (m)	63
Anf. 126 TONE TINGSGÅRD (s)	65
Anf. 127 BERIT JÓHANNESSON (v)	67
Anf. 128 ÅKE CARNERÖ (kd)	68
Anf. 129 OLLE LINDSTRÖM (m)	70
Anf. 130 KARIN WEGESTÅL (s)	71
Anf. 131 MARGARETA VIKLUND (kd)	73
(Beslut fattades under 10 §.)	75
Ajournering	75
Återupptagna förhandlingar	75
9 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 9 maj	75
UU13 Nordiskt samarbete	75
TU12 Körkortsfrågor	76
MJU17 Söderåsens nationalpark	76
10 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	76
JuU20 Brottsoffer	76
JuU22 Övergångsbestämmelserna till polisdatalagen	78
JuU23 7 kap. rättegångsbalken	78
JuU32 Processrättsliga frågor	78
FöU6 Civil och militär internationell krishantering	79
11 § Översvämningar, katastroffond m.m.	79
Försvarsutskottets betänkande 2000/01:FöU7	79
Anf. 132 TONE TINGSGÅRD (s)	79
Anf. 133 STIG SANDSTRÖM (v)	79
Anf. 134 BIRGITTA SELLÉN (c)	80
(Beslut skulle fattas den 16 maj.)	81
12 § Samhällets räddningstjänst	81
Försvarsutskottets betänkande 2000/01:FöU8	81
(Beslut skulle fattas den 16 maj.)	81
13 § Vissa organisationsfrågor i Försvarsmakten	81

Prot. 2000/01:108
10 maj

Försvarsutskottets betänkande 2000/01:FöU10	81
Anf. 135 OLLE LINDSTRÖM (m)	81
Anf. 136 ÅKE CARNERÖ (kd).....	82
Anf. 137 OLA RASK (s).....	84
Anf. 138 BERIT JÓHANNESSON (v).....	84
(Beslut skulle fattas den 16 maj.)	85
14 § Bordläggning.....	85
15 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	85
16 § Kammaren åtskildes kl. 17.38.	86

Elanders Gotab, Stockholm 2001